

Cooperarea judiciară în materie civilă în Uniunea Europeană

Un ghid pentru practicienii din domeniul dreptului

CUPRINS

1. Introducere	4	4. Insolvența	30
1.1. „Cooperarea judiciară în materie civilă” – crearea de punți între sistemele judiciare din UE	5	4.1. Context	31
1.2. Către un veritabil spațiu european de justiție civilă	5	4.2. Regulamentul european privind procedurile de insolvență	31
1.3. Poziția specială a Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit	6	5. Legea aplicabilă	36
1.4. Cooperarea consolidată	7	5.1. Legea aplicabilă – problema	37
1.5. „Acquis-ul” în justiția civilă	7	5.2. Legea aplicabilă obligațiilor contractuale – Regulamentul Roma I	37
1.6. Principiul recunoașterii reciproce și eliminarea procedurii de exequatur	7	5.3. Legea aplicabilă faptelor ilicite – Regulamentul Roma II	43
2. Competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială – Regulamentul Bruxelles I	10	6. Răspunderea părintească și divorțul	50
2.1. Introducere generală	11	6.1. Regulamentul Bruxelles IIa	51
2.2. Regulamentul Bruxelles I și Regulamentul Bruxelles I reformat	12	6.2. Legea aplicabilă divorțului – Regulamentul Roma III	58
3. Proceduri europene în materie civilă și comercială	24	7. Obligațiile de întreținere	62
3.1. Prezentare generală	25	7.1. Contextul Regulamentului privind obligațiile de întreținere – Regulamentul Bruxelles I și Convenția de la Haga din 2007 privind obligațiile de întreținere	63
3.2. Titlul executoriu european pentru creanțele necontestate – „TEE”	25	7.2. Obiectivul Regulamentului privind obligațiile de întreținere	63
3.3. Procedura europeană de somație de plată – “SEP”	27	7.3. Domeniul de aplicare	64
3.4. Procedura europeană privind cererile cu valoare redusă – “PECVR”	28	7.4. Competența judiciară	65
3.5. Ordonanța asigurătorie europeană de indisponibilizare a conturilor bancare – “ordonanța asigurătorie”	29	7.5. Legea aplicabilă – articolul 15	66
		7.6. Recunoaștere și executare	67
		7.7. Asistența judiciară și scutirea de taxe – articolele 44-47	68
		7.8. Autorități centrale – articolele 49-63	69

8. Succesiunea 70

- 8.1. Contextul și obiectivele Regulamentului privind succesiunile 71
- 8.2. Competența în materie de succesiune 72
- 8.3. Legea aplicabilă 74
- 8.4. Recunoaștere și executare 78
- 8.5. Certificatul european de moștenitor – articolele 62-73 79
- 8.6. Informații privind legislația și procedurile din statele membre – articolele 77-79 81

9. Notificarea sau comunicarea actelor 84

- 9.1. Contextul Regulamentului privind notificarea sau comunicarea actelor 85
- 9.2. Regulamentul privind notificarea sau comunicarea actelor 85

10. Obținerea de probe 90

- 10.1. Domeniu de aplicare, scop și metodologie 91
- 10.2. Regulamentul privind obținerea de probe 91

11. Asistența judiciară 94

- 11.1. Context 95
- 11.2. Directiva privind asistența judiciară 95

12. Medierea 98

- 12.1. Soluționarea extrajudiciară – metode alternative de soluționare a litigiilor în materie civilă și comercială în Uniunea Europeană 99
- 12.2. Codul european de conduită pentru mediatori 99
- 12.3. Directiva europeană privind medierea 99

13. Executarea hotărârilor judecătorești 102

- 13.1. Context 103
- 13.2. Ordonanța asigurătorie europeană de indisponibilizare a conturilor bancare („ordonanța asigurătorie”) 103
- 13.3. Competență 105
- 13.4. Obținerea unei ordonanțe asigurătorii 105
- 13.5. Ce se întâmplă după acordarea ordonanței asigurătorii 107
- 13.6. Căi de atac și alte dispoziții pentru protecția intereselor debitorului 108

14. Facilitarea cooperării judiciare și a accesului la informații în practică 110

- 14.1. Rețeaua judiciară europeană în materie civilă și comercială 111
- 14.2. Punerea la dispoziție de informații pe portalul european e-justiție 113

Lista instrumentelor la care se face referire în prezentul ghid 114

Introdúcere

1.1. „Cooperarea judiciară în materie civilă” – crearea de punți între sistemele judiciare din UE

În ultimii 15 ani a avut loc o evoluție importantă în domeniul dreptului european care, cu toate acestea, rămâne în mare măsură neobservată de către practicienii din domeniul dreptului. Dreptul internațional privat sau – astfel cum este denumit în tratat – „cooperarea judiciară în materie civilă” a devenit un domeniu separat și independent al dreptului european. De când Tratatul de la Amsterdam a conferit Uniunii Europene competența de a legifera în domeniul dreptului privat internațional, a fost adoptat un număr important de acte legislative europene în materie. La fel precum în alte domenii ale dreptului Uniunii Europene, instrumentele adoptate în domeniu prevalează asupra legislației interne a statelor membre și sunt interconectate cu legislațiile interne atunci când trebuie să se stabilească, în anumite domenii juridice, standarde procedurale minime comune la nivelul Uniunii.

Dreptul internațional privat european are relevanță practică pentru practicienii din domeniul dreptului – judecători, avocați, notari și alți profesioniști din domeniul juridic – care iau decizii cu privire la chestiuni de drept civil și comercial sau care oferă consultanță și acționează în numele clienților în astfel de chestiuni. Principiile liberei circulații a bunurilor, a serviciilor, a capitalului și a persoanelor încurajează mobilitatea cetățenilor europeni și dezvoltarea de activități comerciale în întreaga Uniune Europeană. Ca urmare, practicienii din domeniul dreptului se confruntă din ce în ce mai mult cu situații care au implicații transfrontaliere și cu probleme și întrebări juridice reglementate de dreptul UE. Astfel de situații pot implica, de exemplu, executarea contractelor care implică livrarea de bunuri și prestarea de servicii la nivel transfrontalier, aspecte juridice referitoare la circulația turiștilor și la accidente rutiere în străinătate, întrebări referitoare la achiziționarea și transferul de bunuri,

mobile și imobile, de către cetățeni și întreprinderi, în unul sau mai multe state membre ale Uniunii Europene, altele decât cele în care sunt stabiliți și succesiunea la patrimoniile persoanelor care au proprietăți în și legături cu mai multe state membre. De asemenea, în domeniul dreptului familiei, relațiile personale multinaționale sunt din ce în ce mai frecvente și cu regularitate apar întrebări juridice în cazuri referitoare la relațiile transfrontaliere de familie și de răspundere părintească. De asemenea, în prezent, întreprinderile mici și mijlocii (IMM-urile), care reprezintă o componentă importantă a pieței interne europene, desfășoară tranzacții la nivel transfrontalier în mod aproape sistematic și adesea online. În consecință, practicienii din domeniul dreptului din statele membre nu își pot permite să nu țină pasul cu cele mai recente evoluții din acest domeniu din ce în ce mai complex și semnificativ al activității Uniunii Europene.

1.2. Către un veritabil spațiu european de justiție civilă

Normele de cooperare judiciară în materie civilă se întemeiază pe prezumția egalității de valoare, competență și nivel a sistemelor juridice și judiciare ale statelor membre individuale și a hotărârilor pronunțate de instanțele naționale ale acestora și, prin urmare, pe **principiul încrederii reciproce** între instanțele de judecată și sistemele juridice ale fiecăruia dintre acestea. Recunoașterea reciprocă a hotărârilor instanțelor statelor membre se află în centrul acestui principiu, care implică, de asemenea, ideea practicării **colaborării transfrontaliere între instanțele individuale și autoritățile judiciare**. Importanța unor norme uniforme în domeniu constă în consolidarea securității juridice și a previzibilității în situații juridice cu implicații transfrontaliere: în situația în care fiecare stat membru ar stabili individual legea care ar trebui să se aplice și instanța care ar trebui să fie competentă în fiecare raport juridic transfrontalier, precum și hotărârile judecătorești din alte

state membre care ar trebui să fie recunoscute, ar rezulta o lipsă de securitate juridică pentru cetățeni și întreprinderi în ceea ce privește atât competența, cât și legea aplicabilă.

La Consiliul European de la Tampere din 15 și 16 octombrie 1999 s-a formulat obiectivul instituirii unui „veritabil spațiu european de justiție”, pe baza principiului conform căruia persoanele și întreprinderile nu ar trebui să fie împiedicate sau descurajate să își exercite drepturile de incompatibilitatea sau complexitatea sistemelor judiciare și administrative din statele membre. Consiliul a stabilit ca priorități de acțiune în domeniu în special **un acces mai bun la justiție** în Europa, **recunoașterea reciprocă** a hotărârilor judecătorești și **o convergență** mai mare în domeniul dreptului civil.

Termenul de **cooperare judiciară în materie civilă** a apărut inițial în Tratatul de la Maastricht, Tratatul privind Uniunea Europeană, care a definit cooperarea judiciară în materie civilă ca un subiect de interes comun pentru statele membre. Odată cu **Tratatul de la Amsterdam**, politica de cooperare, care anterior viza doar măsurile ce trebuiau luate de statele membre, a devenit un subiect de acțiune legislativă din partea instituțiilor Comunității Europene. **Tratatul de la Lisabona** face referire în mod explicit la principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești în materie civilă, dar a lăsat competența legislativă în esență neschimbată. **Articolul 81** din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene stabilește o listă cuprinzătoare de activități care pot face obiectul legislației UE. Multe dintre acestea sunt cunoscute deja din cuprinsul tratatelor anterioare, dar acum lista menționează în mod expres asigurarea accesului efectiv la justiție și formarea judiciară pentru magistrați și personalul instanțelor. De asemenea, articolul 81 clarifică faptul că în cooperarea judiciară în materie civilă poate fi inclusă adoptarea unor măsuri de armonizare a actelor cu putere de lege și a normelor administrative ale statelor membre. Cu excepția măsurilor în materie de dreptul familiei,

toată legislația din aceste domenii este adoptată în prezent prin procedura legislativă ordinară, în temeiul căreia actele legislative ale Uniunii sunt adoptate în comun de către Parlamentul European și Consiliul, în calitate de colegislatori. Măsurile în materie de dreptul familiei sunt adoptate în temeiul procedurii speciale conform căreia Consiliul hotărăște în unanimitate, după consultarea Parlamentului European.

1.3. Poziția specială a Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit

Atunci când aplică instrumente europene de drept internațional privat, practicienii din domeniul dreptului trebuie să aibă în vedere faptul că nu toate instrumentele se aplică tuturor statelor membre. Danemarca, Irlanda și Regatul Unit beneficiază de un regim special în temeiul tratatului în ceea ce privește legislația adoptată în domeniul justiției civile. Danemarca nu participă la adoptarea instrumentelor din acest domeniu și nu este obligată să le respecte. Cu toate acestea, o serie de instrumente au fost extinse la Danemarca prin intermediul unui acord bilateral cu UE. Regatul Unit și Irlanda au dreptul de a opta dacă să ia parte la adoptarea unor instrumente legislative din acest domeniu și trebuie să respecte un instrument doar în cazul în care și-au exercitat opțiunea de participare. Până în prezent, Regatul Unit și Irlanda și-au exercitat opțiunea de participare pentru majoritatea actelor legislative în materie civilă și comercială, dar nu pentru toate. Regatul Unit și Irlanda nu și-au exercitat opțiunea de participare la adoptarea Regulamentului privind succesiunea, de exemplu. La punerea în aplicare a unui instrument legislativ din acest domeniu, este bine să se verifice dacă instrumentul se aplică vreunui dintre aceste state membre și, după caz, în ce măsură a convenit Danemarca să participe.

1.4. Cooperarea consolidată

În fine, în temeiul dispozițiilor privind **cooperarea consolidată** din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, cel puțin nouă state membre au posibilitatea de a întreprinde acțiuni în vederea consolidării cooperării între ele, prin adoptarea de măsuri care să promoveze obiectivele UE, dar numai în ultimă instanță, în cazul în care se demonstrează că măsurile în cauză nu pot fi adoptate de statele membre în ansamblu. În domeniul cooperării judiciare în materie civilă, singura măsură adoptată până în prezent în acest mod se referă la legea aplicabilă divorțului (Regulamentul „Roma III”).

1.5. „Acquis-ul” în justiția civilă

Așa-numitul „acquis comunitar” – ansamblul legislației UE din domeniul cooperării judiciare în materie civilă și comercială – a înregistrat o creștere semnificativă în ultimii cincisprezece ani. Există instrumente juridice care reglementează competența, recunoașterea reciprocă și executarea hotărârilor și legea aplicabilă într-o gamă largă de domenii, care cuprinde de la contracte și succesiuni până la obligații de întreținere. De asemenea, legislația europeană prevede o cooperare directă între instanțele și autoritățile competente din statele membre, de exemplu cu ocazia obținerii probelor în străinătate sau în chestiuni privind răpirea copiilor. Accesul la justiție în cauzele transfrontaliere a fost îmbunătățit prin dispozițiile privind asistența judiciară, medierea și procedurile simplificate și necostisitoare pentru creanțele mici și necontestate. În scopul de a facilita aplicarea acquis-ului în practică, a fost creată Rețeaua judiciară europeană în materie civilă și comercială.

„Acquis-ul” este în prezent suficient de matur, astfel încât sunt în curs de adoptare instrumente de „a doua” și „a treia” generație. **Necesitatea de a**

actualiza măsurile existente reflectă experiența acumulată în funcționarea lor în practică, **precum și** noul mod de gândire cu privire la ceea ce ar trebui să realizeze instrumentele pentru a răspunde circumstanțelor sociale și economice contemporane.

1.6. Principiul recunoașterii reciproce și eliminarea procedurii de exequatur

Piatra de temelie a politicii din domeniul cooperării judiciare europene în materie civilă și comercială este principiul recunoașterii reciproce. Creșterea recunoașterii reciproce a deciziilor și hotărârilor judiciare și armonizarea legislativă necesară sunt destinate să faciliteze cooperarea între autorități și protecția judiciară a drepturilor individuale. Obiectivul final al politicii privind recunoașterea reciprocă este ca hotărârile de orice fel în materie civilă și comercială să circule liber între toate statele membre, fiind recunoscute și executate în alte state membre fără nicio măsură intermediară.

Un element-cheie în dezvoltarea legislației UE în acest sens este eliminarea progresivă a barierelor din calea recunoașterii și executării hotărârilor între sistemele judiciare ale statelor membre. Consiliul European de la Tampere din octombrie 1999 a solicitat reducerea în continuare a măsurilor intermediare care sunt încă necesare pentru a permite recunoașterea și executarea unei decizii sau a unei hotărâri în statul solicitat și eliminarea completă a procedurii necesare pentru ca o hotărâre străină să fie declarată executorie (procedura de exequatur).

Ca un prim pas, au fost eliminate procedurile intermediare pentru creanțele comerciale și de consum cu valoare mică, precum și pentru creanțele necontestate. Modificarea Regulamentului Bruxelles I merge mai departe

și elimină procedura de exequatur pentru hotărârile judecătorești în materie civilă și comercială, în general. De asemenea, procedura de exequatur a fost eliminată pentru anumite hotărâri în materie de dreptul familiei și întreținere.

Instrumentele adoptate până în prezent sunt descrise în paginile următoare din prezentul ghid. Descrierea fiecărui instrument urmărește să ofere o idee pe scurt asupra conținutului instrumentului, dar nu este destinată să înlocuiască trimiterea la textul instrumentului propriu-zis și studiul acestuia. Pentru anumite instrumente individuale există ghiduri separate la care se face, de asemenea, trimitere.

Competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor
în materie civilă și comercială – Regulamentul Bruxelles I

2.1. Introducere generală

Competența instanțelor din statele membre și normele privind legea aplicabilă în **materie civilă și comercială** se află în centrul cooperării judiciare în materie civilă din Uniunea Europeană. Normele naționale de drept internațional privat și procedurile civile internaționale diferă de la stat la stat. Acest fapt poate împiedica buna funcționare a pieței interne în cadrul Uniunii Europene. Pentru a preveni acest lucru, este esențial să existe dispoziții uniforme în UE care să determine instanța competentă, precum și formalități procedurale simplificate pentru a obține recunoașterea și executarea rapidă și facilă a hotărârilor judecătorești pronunțate într-un alt stat membru. În acest mod, se asigură faptul că hotărârile judecătorești pot circula liber dintr-un stat membru în altul.

Exemplul 1

Întreprinderea A cu sediul în statul membru 1 încheie un contract cu întreprinderea B, organizatoare de târguri comerciale, a cărei administrație centrală se află în statul membru 2. În baza contractului, întreprinderea A rezervă 500 de metri pătrați de spațiu expozițional și servicii aferente pentru un preț convenit la un târg comercial de trei zile în statul membru 2, unde aceasta intenționează să participe în calitate de expozant. Cu cinci zile înainte de începerea târgului, întreprinderea A este informată de către clientul său principal că acesta nu poate participa la târg. Prin urmare, întreprinderea A își anulează rezervarea la întreprinderea B. Din cauza notificării tardive, întreprinderea B nu poate să închirieze cei 500 de metri pătrați de spațiu expozițional unui alt expozant și solicită întreprinderii A plata prețului convenit prin contract. Întreprinderea A refuză să plătească. Întreprinderea B intenționează să acționeze în justiție întreprinderea A și întreabă

cum și unde ar trebui să facă acest lucru în cel mai avantajos mod pentru interesele sale.

În astfel de situații, normele europene de procedură civilă în materie civilă și comercială, care, în ceea ce privește competența instanțelor, se bazează în esență pe Regulamentul (CE) nr. 44/2001⁽¹⁾, cunoscut în mod obișnuit și denumit în continuare „**Regulamentul Bruxelles I**”, au asigurat o mai mare certitudine în situații precum cea de față. Normele de competență prevăzute în Regulamentul Bruxelles I sunt identice în toate statele membre⁽²⁾. Fiecare hotărâre pronunțată în temeiul acestui regulament într-un stat membru beneficiază de egalitate de recunoaștere și de executare în toate celelalte state membre în cauză. În mod separat, dispozițiile UE care stabilesc norme unificate privind legea aplicabilă asigură faptul că instanțele și tribunalele decid asupra legislației care reglementează raporturile juridice în legătură cu diverse chestiuni prin aplicarea aceluiași norme.

Prin aplicarea normelor de competență prevăzute în Regulamentul Bruxelles I, întreprinderea B poate alege între două moduri alternative de procedură. În primul rând, aceasta poate iniția o acțiune în fața instanței cu competență la locul de desfășurare a activității întreprinderii A din statul membru 1: în conformitate cu norma generală, stipulată în prezent la articolul 2, se poate introduce o acțiune în fața instanței de la sediul pârâtului. În mod alternativ, întreprinderea B ar putea prefera să acționeze în fața instanței din propriul stat membru, statul membru 2, care este competentă în temeiul articolului 5 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul Bruxelles I, deoarece acesta era locul unde urmau să fie executate serviciile contractuale.

- (1) Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială.
- (2) Danemarca nu este supusă direct Regulamentului Bruxelles I, dar participă, cu toate acestea, la aplicarea instrumentului în virtutea faptului că a încheiat un acord separat cu UE și statele sale membre în acest scop: a se vedea JO L 299, 16.11.2005.

O hotărâre favorabilă obținută din partea instanței din statul membru 2 ar fi recunoscută și ar putea, în urma unor proceduri relativ simple, să aibă forță executorie în orice stat membru în care întreprinderea A deține active. Întreprinderea B nu are niciun motiv de teamă că instanțele respective pot instrumenta cauza prin aplicarea unor norme diferite privind legea aplicabilă deoarece, în temeiul Regulamentului Roma I, care se aplică în majoritatea statelor membre ale UE⁽³⁾, aceleași norme reglementează legea aplicabilă (a se vedea mai jos capitolul 5 privind legea aplicabilă).

(3) Toate, cu excepția Danemarcei.

2.2. Regulamentul Bruxelles I și Regulamentul Bruxelles I reformat

2.2.1. Prezentare generală

Regulamentul Bruxelles I a intrat în vigoare la 1 martie 2002. Acesta a înlocuit precedentă Convenție de la Bruxelles din 1968, care avea același obiect și care continuă să se aplice în ceea ce privește anumite teritorii de peste mări ale unor state membre. Regulamentul Bruxelles I a fost revizuit ulterior, iar în decembrie 2012⁽⁴⁾ a fost adoptată o nouă versiune – „reformată” – a acestuia, care conține o serie de modificări semnificative față de textul original al Regulamentului Bruxelles I, care sunt menționate în continuare

(4) Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012; a se vedea JO L 351, 20.12.2012, p. 1; regulamentul, care va fi denumit în continuare în prezentul ghid, „Bruxelles I reformat”, se va aplica începând cu 10 ianuarie 2015; Danemarca și-a notificat intenția, în temeiul acordului pe care l-a încheiat cu UE, de a aplica Regulamentul „Bruxelles I reformat” în relațiile cu statele membre ale UE; a se vedea JO L 79, 21.3.2013.

în prezentul capitol⁽⁵⁾. Ulterior adoptării versiunii „reformate”, s-a adoptat o modificare suplimentară pentru a lua în considerare intrarea în vigoare a Acordului european în materie de brevete și pentru a include competența Curții Unice în materie de Brevete⁽⁶⁾.

În anii 1980, normele Convenției de la Bruxelles au fost extinse la statele membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS) prin intermediul unei convenții internaționale. Convenția respectivă, denumită „Convenția de la Lugano”, a fost renegociată după ce Regulamentul Bruxelles I fusese în vigoare timp de mai mulți ani, ceea ce a dat naștere unei convenții revizuite. În prezent, noua Convenție de la Lugano se aplică în litigiile dintre statele membre ale UE și Islanda, Norvegia și Elveția⁽⁷⁾.

- (5) În prezentul ghid, diferitele articole sunt menționate în conformitate cu numerotarea din versiunea reformată a regulamentului; în afară de modificările de fond efectuate în cadrul reformării, numerotarea articolelor se schimbă în noua versiune a regulamentului, iar în prezentul ghid este utilizată noua numerotare; versiunea reformată conține în anexa III un tabel de corespondență util care prezintă articolele echivalente din cele două versiuni ale regulamentului. Tehnica de elaborare utilizată pentru reformare a urmărit să refacă întregul instrument, în loc să îl modifice printr-o serie de modificări textuale.
- (6) A se vedea punctul 2.2.8 de mai jos pentru o descriere mai completă a dispozițiilor instrumentului „Curtea Unică în materie de Brevete”.
- (7) Convenția inițială de la Lugano, denumită astfel deoarece a fost negociată și semnată la Lugano în Elveția, a fost semnată la 16 septembrie 1988. Noua convenție a fost semnată la 30 octombrie 2007, a fost ratificată de UE și a intrat în vigoare între UE și statele sale membre, inclusiv Danemarca și Regatul Norvegiei, la 1 ianuarie 2010. Ulterior, aceasta a fost ratificată de Elveția, producând efecte începând cu 1 ianuarie 2011, și de Islanda, producând efecte începând cu 1 mai 2011..

2.2.2. Domeniul de aplicare al Regulamentului Bruxelles I

Regulamentul se aplică în materie civilă și comercială, cu excepția chestiunilor fiscale, vamale sau administrative. Regulamentul nu se aplică în anumite domenii ale dreptului civil, cum ar fi statutul sau capacitatea juridică a persoanelor fizice, regimurile matrimoniale, testamentele și succesiunile sau falimentul. De asemenea, acesta nu se aplică în legătură cu aspecte privind întreținerea (cu excepția cauzelor de tranziție), spre deosebire de versiunea inițială a Regulamentului Bruxelles I, întrucât obligațiile de întreținere sunt în prezent reglementate de un regulament specific⁽⁸⁾.

2.2.3. Sistemul jurisdicțional din Regulamentul Bruxelles I

Regulamentul Bruxelles I stabilește un sistem jurisdicțional închis, atribuind competența jurisdicțională la fel ca între instanțele statelor membre pentru soluționarea litigiilor transfrontaliere în materie civilă și comercială. Instanța competentă în cadrul sistemului judiciar al statului membru cu competență în temeiul regulamentului este desemnată ulterior în conformitate cu normele interne de procedură civilă din statul membru în cauză. Numai normele de competență din Regulamentul Bruxelles I se pot aplica între statele membre ale UE, iar anumite norme de competență din dreptul național al statelor membre nu pot fi aplicate împotriva persoanelor cu domiciliul într-un stat membru⁽⁹⁾, dar sunt încă disponibile împotriva rezidenților din afara UE⁽¹⁰⁾. Aceste așa-numite norme „exorbitante” de competență trebuie să fie publicate în Jurnalul Oficial în urma notificării către Comisie⁽¹¹⁾.

(8) Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008; tratate separat în capitolul 7 de mai jos.

(9) A se vedea articolul 5.

(10) A se vedea articolul 6.

(11) A se vedea articolul 76. Normele au fost incluse anterior în anexa I la Regulamentul Bruxelles I.

Exemplul 2

Întreprinderea C din statul membru 3 a vândut o mașină întreprinderii D din statul membru 4. Întreprinderea D a prezentat o ofertă de cumpărare, în care se afirmă, printre altele, că achiziția urma să fie supusă condițiilor generale de vânzare ale întreprinderii D, tipărite pe spatele ofertei.

Condițiile respective includ o clauză de alegere a forului prin care se stabilește competența instanței E din statul membru 4 pentru toate litigiile care decurg din contract. Întreprinderea C a acceptat oferta printr-o scrisoare de confirmare. După livrare, întreprinderea D a constatat că mașina prezintă defecțiuni majore și a introdus o acțiune în despăgubiri pentru încălcarea contractului împotriva întreprinderii C în fața instanței E. În cadrul procedurii, întreprinderea C susține că instanța E nu este competentă. Aceasta argumentează că, în conformitate cu legislația din statul membru 3, o clauză de alegere a forului inclusă în condițiile generale de vânzare ale uneia dintre părți este valabilă numai în cazul în care aceasta este semnată în mod explicit ca fiind acceptată de cealaltă parte.

În conformitate cu articolul 25 alineatul (1) din Regulamentul Bruxelles I, părțile, indiferent de domiciliul lor, pot conveni că o instanță sau instanțele unui stat membru sunt competente pentru a soluționa orice litigiu care a survenit sau poate surveni în legătură cu un anumit raport juridic.

O astfel de competență este exclusivă, cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel. Conform Regulamentului Bruxelles I, validitatea formală a unei clauze de alegere a forului trebuie să derive în mod exclusiv din regulament, care prevede un set de norme autonome. Normele respective au prioritate față de dispozițiile corespunzătoare din normele naționale de procedură civilă ale statelor membre (a se vedea mai jos). Prin urmare, întreprinderea D va trebui să demonstreze că formularul cuprinzând

condițiile generale de vânzare este conform cu dispozițiile articolului 25 alineatul (1) pentru a susține argumentul referitor la competența exclusivă a instanței E.

2.2.3.1. Norma de bază: competența instanței de la domiciliul pârâtului

Norma de competență de bază, în conformitate cu articolul 4 din Regulamentul Bruxelles I, este că, pentru persoanele care își au domiciliul pe teritoriul unui stat membru, competența judiciară este exercitată de către instanțele statului membru în care este **domiciliat pârâtul**, indiferent de naționalitatea sa. Domiciliul se stabilește în conformitate cu dreptul intern al statului membru în care a fost sesizată instanța. În cazul persoanelor juridice sau al întreprinderilor, domiciliul se stabilește în funcție de țara în care acestea își au sediul statutar, administrația centrală sau locul principal de desfășurare a activității. În cazul în care pârâtul nu este domiciliat pe teritoriul unui stat membru, articolul 6 din regulamentul prevede stabilirea competenței instanțelor din fiecare stat membru în conformitate cu dreptul intern, sub rezerva normelor „de protecție” a competenței pentru consumatori de la articolul 18 și pentru angajați de la articolul 21, precum și a normelor privind competența exclusivă și prorogarea de competență de la articolul 24 și, respectiv, articolul 25.

2.2.3.2. Norme de competență speciale și alternative

Articolele 7-9 din regulamentul conțin norme speciale de competență, alternative față de norma generală de la articolul 4. Unele dintre aceste norme permit reclamantului să aleagă dacă să inițieze proceduri în fața instanțelor statului membru unde își are domiciliul pârâtul sau în fața instanței unui alt stat membru care are o competență specială. În practică, cea mai importantă competență specială este prevăzută la articolul 7 alineatul (1), care implică

aspecte legate de contracte, cu excepția contractelor de muncă sau de asigurare sau cu consumatori. Conform acestuia, competența internațională le revine instanțelor din locul **de executare a obligației** în cauză prevăzut în contract. În cazul celor două tipuri de contracte care se regăsesc cel mai frecvent în Europa în practica transfrontalieră, locul de executare se referă la toate obligațiile care decurg din același contract. Cu excepția cazului în care s-a convenit altfel, în cazul vânzării de bunuri, locul de executare a obligației este locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie livrate bunurile, iar în cazul prestării de servicii, acesta este locul unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie prestate serviciile.

Articolul 7 prevede, de asemenea, norme speciale de competență privind mai multe aspecte speciale, cum ar fi, de exemplu, aspecte referitoare la acțiuni civile în despăgubiri sau în restituire sau în ceea ce privește litigiile care rezultă din activitatea desfășurată de o sucursală, o agenție sau o altă unitate ⁽¹²⁾. Articolul 7 alineatul (2), care se referă la competența în materie delictuală, a dobândit o importanță din ce în ce mai mare. Acțiunile în materie delictuală sau cvasidelictuală pot fi introduse în fața instanțelor de la locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă. Curtea Europeană de Justiție a stabilit că acesta este locul în care se produce prejudiciul sau, alternativ, locul în care a fost efectuată sau s-a produs acțiunea prejudiciabilă.

2.2.3.3. Prorogarea de competență și înfățișarea pârâtului

Prorogarea sau alegerea forului se referă la situația în care părțile contractante au convenit să aducă orice litigiu care decurge dintr-un contract specific în fața unei instanțe sau a instanțelor dintr-un anumit sistem juridic. Un astfel

(12) Articolul 5 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 includea anterior o normă de competență specială în materie de întreținere; de la 18 iunie 2011, când a intrat în vigoare Regulamentul privind obligațiile de întreținere, se aplică normele privind competența din instrumentul respectiv.

de acord poate fi inclus într-un contract mai amplu privind fondul raportului juridic dintre părți sau poate fi încheiat separat. De asemenea, un astfel de acord poate să abordeze alte litigii decât cele care decurg din contract. Nu există nicio dispoziție în regulament care să restricționeze utilizarea unei alegeri a forului la cazurile în care litigiul decurge dintr-o situație contractuală. Cu toate acestea, în cazul în care litigiul se referă la o situație în care părțile nu au o relație juridică preexistentă, cum ar fi în cazul litigiilor care decurg din delict, în fapt, foarte frecvent, acordul poate fi încheiat numai după apariția litigiului⁽¹³⁾.

Norma privind acordurile de alegere a forului prevăzută la articolul 25 este una dintre cele mai importante și frecvent utilizate norme din Regulamentul Bruxelles I. Prorogarea de competență este permisă în general. Cu toate acestea, există limite în favoarea părților asigurate de normele „de protecție” a competenței în ceea ce privește chestiuni legate de asigurare, consumatori și angajați⁽¹⁴⁾. Ar trebui remarcat faptul că o prorogare de competență nu poate prevala asupra motivelor de competență exclusivă prevăzute la articolul 24⁽¹⁵⁾.

În temeiul versiunii anterioare a Regulamentului Bruxelles I⁽¹⁶⁾ un acord privind alegerea forului într-un stat membru, încheiat între părți dintre care una sau mai multe au domiciliul pe teritoriul unui stat membru, avea drept efect faptul că orice altă instanță decât instanța aleasă putea prelua cauza, chiar dacă acordul privind competența conferea competență exclusivă, cu condiția ca această

altă instanță să fi fost sesizată mai întâi. Regulamentul Bruxelles I reformat⁽¹⁷⁾ modifică această dispoziție în sensul că un acord de prorogare a competenței unei instanțe dintr-un stat membru, în cazul în care este valabil, va prevala indiferent de domiciliul părților⁽¹⁸⁾. Regulamentul Bruxelles I reformat adaugă, de asemenea, dispoziții conform cărora valabilitatea pe fond a acordului de prorogare se determină în conformitate cu legislația statului membru ale cărui instanțe sunt alese⁽¹⁹⁾ și că acordul de prorogare, în cazul în care face parte dintr-un contract, trebuie să fie tratat ca un acord independent de alte clauze ale contractului, iar valabilitatea prorogării nu poate fi contestată doar pentru motivul că respectivul contract nu este valabil⁽²⁰⁾. De asemenea, se urmărește ca orice chestiune referitoare la valabilitatea acordului de alegere a forului să fie soluționată în conformitate cu legea statului membru al instanței alese.⁽²¹⁾

Regulamentul Bruxelles I reformat conține și o altă modificare importantă, care consolidează „autonomia părților” în ceea ce privește acordurile de alegere a forului, prin impunerea faptului ca o instanță care este sesizată cu o acțiune și care nu este instanța aleasă de părțile la un acord de alegere exclusivă a forului să nu întreprindă nicio acțiune în cauza respectivă până când instanța aleasă, indiferent dacă este sau nu sesizată mai întâi, stabilește dacă are competență în temeiul acordului de alegere a forului. Odată ce instanța aleasă și-a stabilit competența, orice altă instanță sesizată trebuie să își decline competența⁽²²⁾.

(13) De exemplu, de regulă nu este posibil să se încheie un acord de alegere a forului având ca obiect un litigiu care decurge din delict înainte să fi survenit evenimentul care a cauzat litigiul.

(14) A se vedea dispozițiile de la articolele 15, 19 și 23.

(15) A se vedea articolul 27.

(16) Regulamentul nr. 44/2001, articolul 23 alineatul (1); această poziție ar putea fi pusă în contrast cu situația în care niciuna dintre părțile la acordul de alegere a forului nu era domiciliată pe teritoriul unui stat membru; în această situație, orice altă instanță dintr-un stat membru, alta decât instanța aleasă, nu avea nicio competență în soluționarea litigiilor între părțile la acord, cu excepția cazului în care instanța aleasă își declina ea însăși competența; a se vedea articolul 23 alineatul (3) din Regulamentul nr. 44/2001.

(17) Regulamentul nr. 1215/2012.

(18) A se vedea articolul 25 alineatul (1).

(19) Ibidem.

(20) A se vedea articolul 25 alineatul (5).

(21) A se vedea considerentul 20.

(22) A se vedea articolul 31 alineatul (2) din Regulamentul Bruxelles I reformat

Exemplul 2 - continuare

În cazul prezentat la exemplul 2 de mai sus, cele două întreprinderi din state membre diferite prezintă argumente cu privire la valabilitatea unei clauze de alegere a forului conținute în condițiile generale de vânzare ale uneia dintre acestea, întreprinderea D. Soluția se poate deduce din articolul 25 din Regulamentul Bruxelles I.

În ceea ce privește cerințele de formă pentru o clauză de alegere a forului, articolul 25 conține un set de norme diferențiate. Norma de bază este aceea că o clauză de alegere a forului trebuie convenită de către părți în scris, deși nu este necesar un document scris semnat de ambele părți. Schimbul de declarații scrise sau acordurile orale confirmate în scris îndeplinesc, de asemenea, cerințele. Același lucru este valabil pentru o formă conformă cu uzanțele instituite între părți și în comerțul internațional, o formă conformă cu uzanțele care sunt bine cunoscute și respectate cu regularitate în special de tipul de comerț în cauză și în legătură cu care părțile sunt sau ar trebui să fie la curent.

Pentru a aminti situația de fapt de la exemplul 2, întreprinderea D a prezentat o ofertă scrisă de cumpărare, pe care întreprinderea C a confirmat-o în scris. În oferta de cumpărare, întreprinderea D a făcut trimitere explicită la condițiile generale de vânzare, pe care le-a pus la dispoziția întreprinderii C într-o limbă utilizată de către părți. Prin urmare, clauza de competență stabilită în condițiile de vânzare ale întreprinderii D întrunește cerințele prevăzute la articolul 25 alineatul (1) din Regulamentul Bruxelles I. În consecință, aceasta acordă instanței E competența exclusivă de a instrumenta cauza și, prin urmare, argumentul întreprinderii D prevalează.

Cu excepția cazurilor în care competența este determinată de alte dispoziții ale Regulamentului Bruxelles I, instanța din statul membru unde se înfățișează pârâtul va fi considerată competentă, în temeiul articolului 26. Acest lucru nu se aplică în cazul în care înfățișarea are ca obiect contestarea competenței sau în cazul în care o altă instanță are competență exclusivă în temeiul articolului 24. Această normă este importantă în practică, întrucât ea obligă pârâtul să se asigure de competența instanței înainte de a se înfățișa în instanță. După acceptarea acesteia, competența nu poate fi revocată și competența instanțelor este stabilită definitiv.

Regulamentul Bruxelles I reformat adaugă o garanție importantă în ceea ce privește această normă, conform căreia, în cazul contractelor de asigurare, al contractelor încheiate cu consumatorii și al contractelor de muncă în care pârâtul este, după caz, asiguratul, deținătorul poliței de asigurare sau beneficiarul unui contract de asigurare, partea vătămată, angajatul sau consumatorul, înfățișarea nu constituie acceptarea de către pârât a competenței jurisdicționale a instanței, cu excepția cazului în care instanța sesizată se asigură că pârâtul este informat cu privire la dreptul său de a contesta competența instanței și cu privire la consecințele înfățișării sau ale neînfățișării ⁽²³⁾.

(23) A se vedea articolul 26 alineatul (2) din Regulamentul Bruxelles I reformat.

2.2.3.4. *Norme speciale în ceea ce privește chestiunile legate de contractele de asigurări, contractele încheiate cu consumatorii și contractele individuale de muncă*

Sunt prevăzute norme speciale în materie de contracte de asigurări, contracte încheiate cu consumatorii și contracte individuale de muncă. Politica aflată la baza dispozițiilor privind aceste contracte se distinge prin necesitatea percepută de a proteja partea defavorizată, considerată în acest scop a fi asiguratul, consumatorul sau angajatul. Regulamentul Bruxelles I prevede norme specifice în astfel de cazuri cu scopul asigurării unui for mai convenabil pentru partea defavorizată, considerată a fi demnă de protecție. În cele mai multe dintre situații, partea defavorizată poate intenta o acțiune în justiție în fața instanței de la domiciliul său și nu poate fi acționată în justiție decât în țara respectivă.

Exemplul 3

Doamna A, rezidentă în statul membru 1, comandă o carte de la o librărie online și plătește prețul de 26,80 EUR în avans. Cartea nu ajunge nicodată la ea. Doamna A află că librăria online este o întreprindere cu sediul în statul membru 2. Ea decide să intenteze o acțiune în justiție și întreabă unde trebuie introdusă aceasta. Librăria susține că în condițiile sale generale de vânzare se stabilește competența instanțelor din statul membru 2.

În temeiul articolului 18 alineatul (1) din Regulamentul Bruxelles I, un consumator poate introduce o acțiune împotriva celeilalte părți la un contract fie înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia își are domiciliul partea în cauză, fie înaintea instanțelor din locul unde își are domiciliul consumatorul. Articolul 17 alineatul (1) litera (c) prevede că alegerea este deschisă pentru consumator în cazul în care contractul a fost încheiat cu o persoană care desfășoară activități comerciale sau profesionale în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul sau își direcționează, prin orice mijloace, activitățile spre acel stat membru sau spre mai multe state, inclusiv statul membru în cauză, și contractul se încadrează în sfera unor astfel de activități. Având în vedere că nu se poate eluda această normă printr-un acord încheiat anterior apariției litigiului, în conformitate cu articolul 17, și întrucât librăria are un site de internet creat în mod special pentru a atrage clienți din statul membru 1, aceasta își direcționează activitățile comerciale către statul membru în care este domiciliată doamna A, drept pentru care aceasta poate introduce o acțiune în justiție împotriva librăriei în fața instanței care este competentă la domiciliul său⁽²⁴⁾.

(24) Acest aspect a făcut obiectul jurisprudenței Curții Europene de Justiție, care a sugerat unele dintre elementele care trebuie să existe pentru a stabili că activitățile sunt orientate spre un stat membru prin intermediul unui site internet. Printre acestea se numără utilizarea unei limbi a statului membru în cauză, care este diferită de cea a întreprinderii, menționarea prețurilor într-o monedă specifică acestui stat, descrierea unor itinerarii având ca punct de plecare unul sau mai multe alte state membre către locul de prestare a serviciului, utilizarea unui nume de domeniu de nivel superior, altul decât cel din statul în care este stabilit comerciantul și menționarea unei clientele internaționale compuse din persoane cu domiciliul în diferite state membre sunt câțiva dintre indicatorii de fapt care pot dovedi intenția de direcționare a activității către statul membru al consumatorului. A se vedea cauzele conexe *Pammer/Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG* (C-585/08) și *Hotel Alpenhof GesmbH/Oliver Heller* (C 144/09).

2.2.3.5. Competența exclusivă

Articolul 24 din Regulamentul Bruxelles I enumeră împrejurările care justifică o competență exclusivă, în cazul în care există prezumția unei legături deosebit de strânse cu instanțele judecătorești dintr-un anumit stat membru sau în cazul în care există o nevoie deosebită de securitate juridică. Acestea includ, printre altele, proceduri care au ca obiect drepturile reale asupra bunurilor imobiliare sau de închiriere a unor bunuri imobiliare sau acțiunile privind înregistrarea sau valabilitatea brevetelor și a altor drepturi de proprietate industrială. În toate cazurile enumerate la articolul 24, se exclude sesizarea altor instanțe, cum ar fi instanța de la domiciliul pârâtului sau a oricărei alte instanțe asupra căreia părțile au convenit printr-o clauză de alegere a forului⁽²⁵⁾.

2.2.4. Măsuri provizorii și măsuri de conservare

În ceea ce privește măsurile provizorii, articolul 35 din Regulamentul Bruxelles I prevede, de asemenea, posibilitatea de a înainta o cerere instanțelor unui stat membru, atunci când astfel de măsuri sunt disponibile în conformitate cu legislația statului respectiv. Acest lucru se aplică inclusiv în cazul în care instanțele dintr-un alt stat membru sunt competente să judece cauza pe fond. Ar trebui remarcat faptul că, în versiunea „reformată” a Regulamentului Bruxelles I, există o nouă definiție a „hotărârii”, prin care acest termen este extins pentru a include o hotărâre de acordare a unei măsuri provizorii sau de conservare de către o instanță competentă pe fond în temeiul regulamentului; aceasta nu include o măsură acordată de o astfel de instanță fără ca pârâtul – probabil persoana împotriva căreia se presupune că este acordată măsura – să fie citat să se înfățișeze în instanță înainte ca măsura să fie acordată, cu excepția cazului în care hotărârea care conține măsura este notificată sau comunicată pârâtului înainte să aibă loc executarea. Cu toate acestea, o hotărâre de

acordare a unei măsuri provizorii și de conservare emisă de o instanță care nu are competența să judece cauza pe fond în conformitate cu Regulamentul Bruxelles I nu este recunoscută și executată în temeiul regulamentului.

2.2.5. Evitarea procedurilor paralele – litispendența europeană

Chiar și având în vedere normele de competență din Regulamentul Bruxelles I, este în continuare posibil ca mai multe instanțe din Uniunea Europeană să aibă competență în același litigiu civil. Norma privind litispendența europeană împiedică instanțele a două sau mai multe state membre să instrumenteze simultan o cauză având același obiect și între aceleași părți, ceea ce ar implica riscul de a ajunge la decizii contradictorii, precum și pierderea de resurse judiciare și de alt tip. În cazul în care sunt introduse acțiuni în fața instanțelor din state membre diferite, orice altă instanță decât instanța sesizată inițial își suspendă din oficiu procedura până în momentul în care instanța sesizată inițial stabilește dacă are competența în cauza respectivă. În cazul în care este stabilită competența instanței sesizate inițial, orice altă instanță decât cea care a fost sesizată inițial își declină competența în favoarea instanței respective⁽²⁶⁾. Această normă are o mare importanță în practica judiciară transfrontalieră. Regulamentul Bruxelles I reformat conține modificări importante aduse normelor privind litispendența; în primul rând, instanța sesizată poate să solicite orice altă instanță sesizată să îi comunice data la care a fost sesizată, iar instanța solicitată trebuie să ofere aceste informații fără întârziere. În continuare, în cazul în care există mai multe instanțe sesizate, fiecare cu competență exclusivă în temeiul articolului 26, orice altă instanță decât cea care a fost sesizată inițial trebuie să își decline competența în favoarea acesteia. În continuare, de mare importanță în cazul alegerii forului, în temeiul Regulamentului Bruxelles I reformat, această normă este modificată în cazul

(25) A se vedea articolul 27.

(26) A se vedea articolul 29; articolul 30 conține o dispoziție similară pentru acțiuni conex referitor la care nu există o definiție la articolul 30 alineatul (3).

acordurilor de alegere exclusivă a forului⁽²⁷⁾ după cum urmează: în cazul în care o instanță aleasă de părți este sesizată și dispune de competență exclusivă în temeiul acordului de alegere a forului, orice altă instanță sesizată trebuie să suspende procedura și, dacă se stabilește competența forului desemnat, trebuie să își decline competența în favoarea instanței alese⁽²⁸⁾. În fine, normele cu privire la litispendență se aplică, de asemenea, dar într-o formă modificată, în cazul acțiunilor introduse în state care nu sunt membre ale UE, dacă o instanță dintr-un stat membru este sesizată în temeiul normelor prevăzute la articolul 4 sau la articolele 7-9 și există o procedură pendinte între aceleași părți, având același obiect și aceeași cauză⁽²⁹⁾.

2.2.6. Recunoașterea și executarea hotărârilor pronunțate de instanțe din alte state membre în temeiul Regulamentului Bruxelles I reformat

Regulamentul Bruxelles I a simplificat formalitățile pentru recunoașterea și executarea unei hotărâri pronunțate de către o instanță într-un stat membru (denumit în continuare „stat membru de origine”) ⁽³⁰⁾ în alt stat membru (denumit în continuare „stat membru solicitat”). Regulamentul a introdus o procedură directă și uniformă pentru încuviințarea executării unei hotărâri în alt stat membru, cunoscută, de asemenea, ca procedura de exequatur. Acest demers a fost continuat în Regulamentul Bruxelles I reformat, care a abolit procedura de exequatur în totalitate. De la 10 ianuarie 2015, nu va mai fi

necesar ca un creditor să solicite încuviințarea executării; acesta poate solicita direct executarea hotărârii⁽³¹⁾.

2.2.6.1. Recunoașterea

În conformitate cu articolul 36, o hotărâre judecătorească pronunțată într-un stat membru se recunoaște în mod automat în celelalte state membre, fără a fi necesară vreo procedură specială. Recunoașterea poate fi refuzată doar în foarte puține cazuri excepționale, dintre care cel mai important, din punct de vedere al practicii judiciare, este cel reglementat de articolul 45 alineatul (1) litera (b), cu privire la hotărârile pronunțate în lipsă.

2.2.6.2. Executarea

Astfel cum s-a menționat mai sus, Regulamentul Bruxelles I reformat a realizat o modificare semnificativă în ceea ce privește procedura de constatare a unei hotărâri pronunțate într-un stat membru ca fiind executorie în alt stat membru. În loc ca partea care dorește executarea hotărârii – „creditorul care deține un titlu executoriu” – să aibă obligația de a solicita o declarație de constatare a forței executorii, o astfel de hotărâre este direct executorie în alt stat membru dacă sunt prezentate anumite documente. Un creditor care deține un titlu executoriu și care dorește executarea unei hotărâri solicită instanței de origine să emită un certificat prin care se confirmă caracterul executoriu și se oferă detalii cu privire la hotărâre⁽³²⁾. Certificatul și o copie a hotărârii prezintă ulterior autoritate suficientă pentru executare în statul membru solicitat⁽³³⁾.

(27) A se vedea punctul 2.2.3.3 și nota de subsol 15.

(28) A se vedea articolul 31 și considerentul 22.

(29) A se vedea articolul 33; există o normă similară în ceea ce privește acțiunile conexe; dispozițiile au fost introduse în parte pentru a permite UE să ratifice Convenția de la Haga privind alegerea forului; a se vedea, de asemenea, considerentele 23 și 4).

(30) A se vedea definiția de la articolul 2 litera (d).

(31) A se vedea articolul 39.

(32) A se vedea articolul 53 și anexa .

(33) A se vedea articolul 37.

Pe lângă faptul că îi permite creditorului care deține un titlu executoriu să obțină executarea hotărârii în statul membru solicitat, în conformitate cu legea din statul respectiv și în aceleași condiții ca o hotărâre pronunțată în statul respectiv ⁽³⁴⁾ o hotărâre executorie implică puterea de a utiliza orice măsuri provizorii, inclusiv măsuri de conservare, în conformitate cu legislația statului membru solicitat ⁽³⁵⁾. În cazul în care o hotărâre conține un ordin care nu este cunoscut în dreptul statului membru solicitat, ordinul trebuie adaptat la un ordin cu efect echivalent în statul respectiv ⁽³⁶⁾.

2.2.6.3. Refuzul recunoașterii și al executării

Recunoașterea poate fi refuzată dacă există motive precum cele menționate la articolul 45. O hotărâre nu va fi recunoscută (a) dacă recunoașterea este vădit contrară ordinii publice (ordre public) a statului membru solicitat, (b) dacă, în cazul în care hotărârea a fost pronunțată în lipsă, se constată că părâtului nu i-a fost notificat sau comunicat actul de sesizare a instanței sau un act echivalent în timp util și într-o manieră care să îi permită acestuia să își pregătească apărarea sau (c) dacă aceasta contravine normelor de competență exclusivă sau normelor speciale în materie de contracte de asigurări sau contracte încheiate cu consumatorii ⁽³⁷⁾. În toate celelalte cazuri, instanța din statul membru solicitat trebuie să accepte constatările de fapt referitoare la competență făcute de instanța de origine și îi este interzis în mod expres să revizuiască competența instanței respective ⁽³⁸⁾. Articolul 36 prevede că, în niciun caz, hotărârea străină nu poate face obiectul unei revizuii pe fond ⁽³⁹⁾.

(34) A se vedea articolul 41.

(35) A se vedea articolul 40.

(36) A se vedea articolul 54.

(37) A se vedea articolul 45 litera (e).

(38) A se vedea articolul 45 alineatele (2) și (3).

(39) A se vedea articolul 52.

Orice persoană interesată poate solicita constatarea faptului că niciunul dintre motivele refuzului recunoașterii nu se aplică unei anumite hotărâri ⁽⁴⁰⁾. Orice parte interesată poate depune o cerere împotriva recunoașterii, iar debitorul împotriva căruia s-a pronunțat o hotărâre poate depune o cerere împotriva executării în fața uneia dintre instanțele enumerate de Comisie în acest scop ⁽⁴¹⁾. Cererea se referă numai la executarea hotărârii, nu la fondul cauzei ⁽⁴²⁾. De asemenea, debitorul împotriva căruia s-a pronunțat o hotărâre poate să se adreseze instanței în legătură cu refuzul recunoașterii sau al executării unei hotărâri pe baza unuia dintre motivele de refuz al recunoașterii ⁽⁴³⁾. Decizia privind cererea de refuz al executării poate fi atacată de către părți în cadrul unei proceduri speciale ⁽⁴⁴⁾.

2.2.7. Executarea a actelor autentice și a tranzacțiilor judiciare

În majoritatea sistemelor juridice ale statelor membre, este posibilă exprimarea obligațiilor de plată a unor sume de bani sau de îndeplinire a altor tipuri de obligații contractuale într-un acord sau un alt document întocmit de un notar sau în alt mod având autoritate publică și de autentificare, de exemplu prin înscrierea într-un registru public sau în instanță. Un astfel de acord sau instrument este cunoscut ca fiind un act autentic. În conformitate cu dispozițiile anterioare ale Regulamentului Bruxelles I ⁽⁴⁵⁾, în cazul în care un astfel de act era executoriu în statul membru de origine în care a fost întocmit sau înregistrat, acesta era direct aplicabil în toate celelalte state membre în aceleași condiții

(40) A se vedea articolul 36 alineatul (2); procedura pentru o astfel de cerere este aceeași ca în cazul refuzului executării (a se vedea articolele 46-51).

(41) A se vedea articolele 47 și 75; informațiile urmează să fie difuzate de către Comisie prin intermediul RJE.

(42) A se vedea articolul 52.

(43) A se vedea articolele 46-48 și considerentul 29.

(44) A se vedea articolele 49-51.

(45) A se vedea articolul 57.

ca și o hotărâre. Acest lucru are avantajul evident de a constitui o modalitate relativ rapidă și directă de a asigura plata banilor sau îndeplinirea altor obligații, dat fiind că un astfel de act autentic poate fi executat direct după ce creditorul a obținut o hotărâre de încuviințare a executării. Singurul motiv pentru care ar putea fi contestată executarea este dacă acest lucru ar fi în mod vădit contrar ordinii publice a statului membru solicitat.

În conformitate cu Regulamentul Bruxelles I reformat, ca urmare a eliminării necesității unei hotărâri de încuviințare a executării, un creditor are nevoie numai de actul propriu-zis și de un certificat eliberat de autoritatea competentă sau, după caz, de instanța din statul membru de origine ⁽⁴⁶⁾. Regulamentul Bruxelles I reformat include, de asemenea, o definiție a actului autentic ⁽⁴⁷⁾. În ceea ce privește tranzacțiile judiciare, se aplică dispoziții similare celor pentru executarea actelor autentice ⁽⁴⁸⁾.

2.2.8. Sisteme speciale pentru Curtea Unică în materie de Brevete și Curtea de Justiție din Benelux

Începând cu 15 ianuarie 2015, un nou regulament se aplică simultan cu aplicarea Regulamentului Bruxelles I reformat pentru a formula norme speciale în ceea ce privește relația dintre procedura din fața Curții Unice în materie de Brevete și a Curții de Justiție din Benelux (denumite în mod colectiv „instanțele comune”), pe de o parte, și instanțele din statele membre în conformitate cu Regulamentul Bruxelles I, pe de altă parte ⁽⁴⁹⁾. Acesta include, de asemenea, norme în ceea ce privește relațiile cu instanțe din țări terțe, și anume state din

afara UE. Propunerea pe care se bazează regulamentul a fost adoptată de Consiliul European și Parlament în iunie 2014. Actul conține dispoziții referitoare la competența jurisdicțională relativă a instanțelor din statele membre în temeiul dispozițiilor privind competența din Regulamentul Bruxelles I și relația dintre acestea și competența instanțelor comune și, de asemenea, cuprinde norme privind litispendența și se referă la recunoașterea și executarea hotărârilor în conformitate cu cele două regimuri.

Această modificare a Regulamentului Bruxelles I reformat a devenit necesară pentru a permite punerea în aplicare a „pachetului privind brevetele” care constă în două regulamente ⁽⁵⁰⁾ (denumite în continuare „regulamentele unice în materie de brevete”) și un acord internațional (denumit în continuare „Acordul privind Curtea Unică în materie de Brevete” sau „Acordul UPC”), care creează un sistem unitar de protecție a brevetelor în Uniunea Europeană. În conformitate cu Acordul UPC și regulamentele respective, va fi posibil să se obțină un brevet european cu efect unitar – un document juridic care asigură o protecție uniformă a unei invenții în cele 25 de state membre ⁽⁵¹⁾ — la un ghișeu unic, care oferă avantaje în materie de costuri și conduce la reducerea sarcinilor administrative.

Curtea de Justiție din Benelux este o instanță comună pentru Belgia, Luxemburg și Țările de Jos, care a fost instituită în 1965 și are sarcina de a asigura aplicarea uniformă a normelor comune statelor membre ale Benelux privind diferite aspecte, printre care și proprietatea intelectuală (în special anumite tipuri de drepturi privind mărcile, modelele și desenele). Până în prezent, sarcina Curții de Justiție din Benelux a constat în principal în pronunțarea de hotărâri preliminare privind interpretarea normelor respective. În 2012, cele trei state membre au

(46) A se vedea articolele 58 și 60 din textul „reformat”.

(47) A se vedea articolul 2 litera (c).

(48) A se vedea articolul 57 și articolele 59 și 60, precum și definiția de la articolul 2 litera (b) din textul „reformat”.

(49) A se vedea Regulamentul (UE) nr. 542/2014 al Parlamentului European și al Consiliului.

(50) Regulamentul (UE) nr. 1257/2012 al Parlamentului European și al Consiliului de punere în aplicare a unei cooperări consolidate în domeniul creării unei protecții unitare prin brevet; Regulamentul (UE) nr. 1260/2012 al Consiliului de punere în aplicare a cooperării consolidate în domeniul creării unei protecții unitare prin brevet în ceea ce privește dispozițiile aplicabile în materie de traducere.

(51) Regulamentele unice în materie de brevete au fost adoptate în cadrul cooperării consolidate de către toate statele membre, cu excepția Italiei și a Spaniei.

creat posibilitatea de a extinde competențele Curții de Justiție din Benelux pentru a include competențe jurisdicționale în anumite chestiuni specifice care intră în domeniul de aplicare al Regulamentului Bruxelles I

Modificările Regulamentului Bruxelles I reformat vizează asigurarea conformității între acordul privind instanțele comune și Regulamentul Bruxelles I reformat și abordarea chestiunii specifice a normelor de competență referitor la pârâții cu domiciliul în statele din afara Uniunii Europene.

Principala normă de competență este aceea că o instanță comună este competentă în temeiul Regulamentului Bruxelles I în cazul în care competența se conferă, în temeiul normelor respective, instanțelor unui stat membru care este parte la acordul de stabilire a instanței respective în ceea ce privește o chestiune juridică din domeniul de aplicare al acordului. În ceea ce privește părțile care își au domiciliul în afara UE, normele din Regulamentul Bruxelles I sunt extinse astfel încât să se aplice pârâților cu domiciliul în țări terțe în chestiuni care țin de competența instanțelor comune. De asemenea, instanțele comune sunt în măsură să audieze pârâți domiciliați în afara UE pe baza unei norme secundare privind competența: în cazul în care o instanță comună este competentă în cazul unui aspect litigios legat de o încălcare a unui brevet european din care au rezultat prejudicii în UE, aceștia ar putea, de asemenea, să i se prezinte o cerere în despăgubiri care derivă din încălcarea respectivă în afara UE împotriva unui pârât care nu este domiciliat în UE, în cazul în care bunurile care aparțin pârâtului sunt situate într-un stat membru parte la acordul privind instanțele comune⁽⁵²⁾. Normele privind litispendența din Regulamentul Bruxelles I reformat se aplică acțiunilor introduse în același timp în fața unei instanțe comune și a unei instanțe dintr-un stat membru care nu este parte la acordul în cauză⁽⁵³⁾. În ceea ce privește recunoașterea și executarea în general, se vor aplica normele Regulamentului Bruxelles I, cu

excepția cazului în care o hotărâre pronunțată de o instanță comună urmează să fie executată într-un stat membru care este parte la acordul în cauză, iar acordul include norme privind recunoașterea și executarea, caz în care se vor aplica normele respective⁽⁵⁴⁾.

(52) A se vedea articolul 71b.

(53) A se vedea articolul 71c.

(54) A se vedea articolul 71d.

Proceduri europene în materie civilă și comercială

3.1. Prezentare generală

Uniunea Europeană a adoptat patru regulamente distincte concepute să faciliteze recuperarea rapidă și eficientă a creanțelor restante (denumite în mod colectiv „proceduri europene”). Trei regulamente creează proceduri europene uniforme care sunt la dispoziția justițiabililor ca o alternativă la procedurile prevăzute de dreptul intern. Al patrulea regulament prevede că instanța care a emis o hotărâre certifică faptul că s-au respectat anumite norme procedurale minime. Hotărârile emise în cadrul procedurilor europene sunt recunoscute și executate într-un alt stat membru, fără a fi necesar să se obțină o hotărâre de încuviințare a executării (exequatur). Procedurile astfel create sunt, în ordinea adoptării, titlul executoriu european pentru creanțele necontestate (denumit în continuare „TEE”)⁽⁵⁵⁾, somația europeană de plată (denumită în continuare „SEP”)⁽⁵⁶⁾, procedura europeană privind cererile cu valoare redusă (denumită în continuare „PECVR”)⁽⁵⁷⁾ și ordonanța asigurătorie europeană de indisponibilizare a conturilor bancare (denumită în continuare „ordonanța asigurătorie”)⁽⁵⁸⁾. Procedurile sunt disponibile numai în ceea ce privește cazurile transfrontaliere.

3.2. Titlul executoriu european pentru creanțele necontestate – „TEE”

Scopul **Regulamentului** privind crearea unui **titlu executoriu european pentru creanțele necontestate** ⁽⁵⁹⁾ a fost renunțarea la orice măsură

intermediară care ar trebui întreprinsă înainte de executarea unei hotărâri într-un alt stat membru decât cel în care aceasta a fost pronunțată, prin stabilirea unor standarde minime de procedură. Regulamentul se aplică, cu unele excepții, în materie civilă și comercială, indiferent de natura instanței.

Noțiunea de **creanțe necontestate** acoperă toate situațiile în care un creditor, sub rezerva absenței verificabile a oricărui indiciu că debitorul contestă natura sau valoarea unei creanțe pecuniare, a obținut fie o hotărâre judecătorească împotriva debitorului, fie un act executoriu care atestă sau recunoaște datoria și care necesită consimțământul expres al debitorului sub forma unui act autentic sau a unei tranzacții judiciare aprobate de o instanță.

În cazul în care o hotărâre judecătorească privind o creanță necontestată a fost emisă într-un stat membru și trebuie să fie recunoscută și executată în alt stat membru, creditorul are două opțiuni: acesta poate solicita ca hotărârea să fie certificată ca titlu executoriu european sau poate solicita o hotărâre de încuviințare a executării în temeiul Regulamentului Bruxelles I. O hotărâre privind o creanță necontestată care a fost certificată ca titlu executoriu european în statul membru de origine este recunoscută și executată în celelalte state membre fără a fi necesară o hotărâre de încuviințare a executării. Pentru hotărârile pronunțate în cadrul acțiunilor judiciare intentate după 10 ianuarie 2015, procedura de exequatur a fost eliminată de Regulamentul Bruxelles I reformat. Pentru astfel de hotărâri, titlul executoriu european va avea o relevanță deosebită numai cu privire la recuperarea creanțelor de întreținere din Regatul Unit, întrucât Regulamentul privind obligațiile de întreținere prevede necesitatea unei hotărâri de încuviințare a executării pentru acest stat membru.

(55) Regulamentul (CE) nr. 805/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 aprilie 2004.

(56) Regulamentul (CE) nr. 1896/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2006.

(57) Regulamentul (CE) nr. 861/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007.

(58) Regulamentul (UE) nr. 655/2014 al Parlamentului European și al Consiliului.

(59) Regulamentul li se aplică tuturor statelor membre, cu excepția Danemarcei.

Exemplul 4

Domnul A a intentat un proces împotriva domnului B pentru o creanță pecuniară prin introducerea unei acțiuni în justiție în statul membru 1, în care ambele părți își au domiciliul. Instanța a dispus ca domnul B, care nu a contestat creanța în cursul procedurilor judiciare, să plătească suma de 10 000 EUR domnului A. Întrucât domnul B tocmai și-a transferat toate activele monetare la o bancă din statul membru 2, domnul A întreabă cum poate obține executarea hotărârii în statul membru 2.

În prezent, domnul A are două opțiuni: acesta se poate adresa instanței de origine din statul membru 1 pentru certificarea hotărârii judecătorești ca titlu executoriu european pentru creanțele necontestate; astfel, hotărârea judecătorească, împreună cu certificatul, ar fi recunoscută și executorie în statul membru 2, fără a fi necesară nicio altă procedură specială. Cea de a doua opțiune este ca, în temeiul Regulamentului Bruxelles I, domnul A să solicite în statul membru 2, unde se urmărește executarea, o hotărâre de încuviințare a executării. Procedura de exequatur prevăzută în regulament ar presupune proceduri în statul membru 2, separate de cele din statul membru 1, în care a fost pronunțată hotărârea. Această situație poate cauza o anumită întârziere și poate da naștere la costuri suplimentare.

În viitor, în temeiul Regulamentului Bruxelles I reformat, domnul A, în ceea ce privește cea de a doua opțiune, nu va avea obligația de a solicita o hotărâre de încuviințare a executării în statul membru 2, întrucât începând cu 10 ianuarie 2015 hotărârea va fi recunoscută și executorie în statul membru 2 fără a fi nevoie de procedurile intermediare prevăzute în prezent în Regulamentul Bruxelles I.

Procedura TEE oferă un avantaj real pentru creditori, care pot beneficia astfel de executarea rapidă și eficientă a hotărârilor privind creanțele necontestate în alte state membre, fără implicarea sistemului judiciar din statul membru în care se solicită executarea și fără întârzierea și cheltuielile aferente. În plus, aceasta elimină, de asemenea, în general, necesitatea traducerii, întrucât pentru certificare se utilizează formularele standard multilingve. Instanța de origine eliberează certificatul de titlu executoriu european utilizând formularul-tip prevăzut în anexa I, în limba hotărârii judecătorești. Regulamentul privind titlul executoriu european pentru creanțele necontestate stabilește standarde minime cu privire la procedura în urma căreia se pronunță hotărârea, pentru a garanta că debitorul este informat cu privire la acțiunea în justiție introdusă împotriva sa, cu privire la cerința referitoare la participarea activă în cadrul procedurilor de contestare a creanței în cauză și la consecințele neparticipării, în timp util și într-o manieră care să îi permită să își pregătească apărarea. Instanțele din statul membru de origine au misiunea să examineze respectarea deplină a standardelor minime de procedură înainte de eliberarea unui certificat de titlu executoriu european standardizat, ceea ce face ca examinarea și rezultatele sale să fie transparente. Interesele debitorului împotriva căruia s-a pronunțat o hotărâre sunt protejate în etapa executorie prin faptul că se permite un drept limitat de refuz al ordinului în statul membru de executare, dar nu revizuirea pe fond.

Regulamentul privind titlul executoriu european pentru creanțele necontestate a intrat în vigoare la 21 octombrie 2005. Informații suplimentare despre procedura TEE pot fi consultate în Ghidul practic pentru aplicarea Regulamentului privind titlul executoriu european, care a fost publicat sub auspiciile Rețelei judiciare europene în materie civilă și comercială⁽⁶⁰⁾.

(60) Ghidul poate fi accesat online la adresa http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_european_enforcement_order_ro.pdf

3.3. Procedura europeană de somație de plată – „SEP“

Această procedură prezintă o serie de asemănări cu cea a titlului executoriu european pentru creanțele necontestate (TEE) prin faptul că se aplică în cazul creanțelor pecuniare transfrontaliere care nu sunt contestate și conduce la pronunțarea unei hotărâri care este executorie în alte state membre fără procedurile intermediare prevăzute în Regulamentul Bruxelles I. Cu toate acestea, spre deosebire de TEE, nu este necesar ca mai întâi să existe o hotărâre judecătorească sau un titlu de creanță, cum ar fi un act autentic sau o tranzacție judiciară. SEP poate fi utilizată numai pentru creanțe pecuniare aferente unor sume specifice care sunt exigibile în momentul în care este prezentată cererea de somație. Aceasta este o procedură scrisă și nu implică o audiere în instanță, cu excepția cazului în care sau până în momentul când procedura face obiectul unei contestații sau opoziții. Odată ce SEP face obiectul unei opoziții, cauza încetează să continue în cadrul procedurii SEP; în cazul în care solicitantul dorește să continue cauza, acest lucru trebuie să aibă loc în cadrul unei alte proceduri adecvate.

Procedura europeană de somație de plată este opțională, în sensul că este la latitudinea reclamantului dacă alege să utilizeze această procedură în locul oricărei alte căi disponibile prin care ar putea fi introdusă aceeași cerere, inclusiv în temeiul dreptului procedural național. Procedura este inițiată prin simpla completare a formularului de cerere, formularul A, care se regăsește în anexa la regulamentul. Formularul A și alte formulare aferente SEP sunt disponibile și în versiuni electronice online pe portalul european e-justiție⁽⁶¹⁾.

Procedura europeană de somație de plată este de interes special pentru reclamantii care au cereri care nu sunt de natură să facă obiectul unei opoziții,

în special în litigiile dintre întreprinderi și consumatori. Trebuie amintit însă că normele de competență aplicabile în litigiile împotriva consumatorilor în cadrul SEP sunt modificate față de cele din Regulamentul Bruxelles I, care s-ar aplica în mod normal. În cazul în care o cerere din cadrul procedurii europene de somație de plată decurge dintr-un contract încheiat cu un consumator, consumatorul fiind pârâtul, instanța cu competență judiciară trebuie să fie cea a statului membru în care își are domiciliul pârâtul, astfel cum se prevede la articolul 59 din Regulamentul Bruxelles I.

În cazul în care cererea din cadrul SEP este acceptată și nu face obiectul opoziției din partea pârâtului, instanța va emite hotărârea și un certificat, iar ulterior hotărârea poate fi executată în alte state membre, fără a fi necesare proceduri suplimentare și fără a fi nevoie de procedura europeană de exequatur în temeiul Regulamentului Bruxelles I. În acest context, Regulamentul privind procedura europeană de somație de plată elimină procedura de exequatur⁽⁶²⁾. Executarea are loc în condiții similare celor pentru executarea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate.

Procedura europeană de somație de plată a intrat în vigoare de la 12 decembrie 2008. Informații suplimentare despre SEP pot fi consultate în Ghidul practic pentru aplicarea Regulamentului privind procedura europeană de somație de plată, care a fost publicat sub auspiciile Rețelei judiciare europene în materie civilă și comercială⁽⁶³⁾.

(61) https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_taxonomy_action.do?idTaxonomy=155&lang=ro&init=true&refresh=

(62) A se vedea articolul 19 din Regulamentul privind SEP.

(63) Ghidul poate fi accesat online la adresa: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm.

3.4. Procedura europeană privind cererile cu valoare redusă – „PECVR”

Procedura europeană privind cererile cu valoare redusă („PECVR”) este a treia dintre procedurile în cadrul cărora măsurile intermediare necesare pentru recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești au fost reduse, respectând astfel solicitarea Consiliului European de la Tampere ⁽⁶⁴⁾. În această privință, PECVR este similară cu procedurile SEP și TEE, însă, în alte privințe, aceasta este foarte diferită de celelalte două proceduri.

În primul rând, PECVR se referă atât la cauze contestate, cât și la cele necontestate și, prin urmare, aceasta conține dispoziții de natură procedurală, inclusiv pentru organizarea unei audieri orale și obținerea probelor. Aceasta conține, de asemenea, o serie de termene care, dacă sunt respectate, ar trebui să permită ca procedura, chiar și în cauzele contestate, să fie finalizată mai rapid decât alte proceduri. PECVR este, în principiu, o procedură scrisă și este concepută pentru a fi utilizată de către reclamânți și pârâți cu dificultate minimă și fără a fi nevoie de reprezentare în justiție, deși acest lucru nu este exclus.

PECVR, la fel precum SEP, este disponibilă doar pentru cauzele transfrontaliere și reprezintă o alternativă la procedurile naționale de natură similară. Partea care a obținut câștig de cauză în cadrul unei PECVR se poate aștepta ca cealaltă parte să suporte costurile, dar numai în cazul în care acestea sunt proporționale cu valoarea cererii. Restricționarea costului procedurii este un element central al obiectivului PECVR de a facilita accesul la justiție, în special pentru consumatorii individuali și pentru proprietarii de întreprinderi mici care, în caz contrar, nu ar fi dispuși sau capabili să își ceară drepturile în alte state membre.

Cel mai important element privind PECVR este descrierea cererilor care pot face obiectul procedurii. În primul rând, acestea nu trebuie să depășească o valoare

de 2 000 EUR. Valoarea trebuie să fie calculată la începutul litigiului și exclude orice dobânzi pentru creanță sau cheltuieli. În cazul în care există o cerere reconvențională într-o cauză contestată, nici cererea reconvențională nu trebuie să depășească limita de 2 000 EUR, dar cererea și cererea reconvențională nu sunt agregate în scopul calculării limitei. În ceea ce privește obiectul, în cadrul PECVR pot fi înaintate cereri de natură civilă și comercială, cu excepții similare celor din Regulamentul Bruxelles I. Sunt excluse unele chestiuni suplimentare, inclusiv creanțele salariale, cererile în legătură cu închirierea unor bunuri imobile și cele întemeiate pe răspunderea delictuală legată de încălcarea dreptului la viață privată și calomnie.

Executarea unei hotărâri în temeiul PECVR este similară celei pentru SEP și TEE; se emite un certificat în temeiul regulamentului de către instanța care s-a pronunțat în cauză și hotărârea este notificată sau comunicată părților. Odată ce hotărârea și certificatul sunt disponibile, nu mai este necesară nicio procedură înainte ca executarea să poată avea loc într-un alt stat membru. La fel precum în cazul SEP, formularele pentru PECVR sunt disponibile online în diferite limbi ale UE, versiunea electronică poate fi completată online și, în cazul în care acest lucru este permis de către instanța competentă, poate fi transmisă online către instanța respectivă ⁽⁶⁵⁾.

PECVR a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2009. Informații suplimentare despre procedura PECVR pot fi consultate în Ghidul practic privind aplicarea procedurii europene cu privire la cererile cu valoare redusă, publicat sub auspiciile Rețelei judiciare europene în materie civilă și comercială ⁽⁶⁶⁾.

(64) A se vedea punctul 1.5.

(65) A se vedea https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_form_action.do?idTaxonom y=177&plang=ro&init=true&refresh=1 pentru formularele online aferente PECVR.

(66) Ghidul poate fi accesat online la adresa: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/small_claims_practice_guide_ro.pdf

La momentul redactării prezentului ghid, Regulamentul privind PECVR face obiectul unei propuneri din partea Comisiei de efectuare a anumitor modificări ale procedurii⁽⁶⁷⁾.

3.5. Ordonanța asigurătorie europeană de indisponibilizare a conturilor bancare – „ordonanța asigurătorie”

Prin Regulamentul Bruxelles I reformat, TEE, SEP și PECVR, acquis-ul UE în materie de justiție civilă s-a dezvoltat până la etapa în care, pentru cererile de plată, un creditor care deține o hotărâre executorie într-un stat membru poate, într-un mod relativ simplu și ieftin, să obțină executarea hotărârii în alt stat membru, fiind necesare foarte puține măsuri suplimentare de procedură sau niciuna. Cu toate acestea, până în prezent, executarea efectivă a ordonanței a fost o chestiune de drept național, cu proceduri care variază în mod considerabil de la un stat membru la altul. În ceea ce privește metodele de executare, o procedură foarte comună este „înghețarea” conturilor bancare, pentru a preveni ca un debitor recalcitrant împotriva căruia s-a pronunțat o hotărâre să mute fonduri din cont sau între conturi în detrimentul intereselor creditorilor. Acest aspect este important în special pentru un creditor care urmărește să obțină recuperarea simultană a creanțelor din conturi bancare ale debitorului situate în mai multe state membre. Realizarea acestui lucru în cadrul diverselor proceduri naționale se poate dovedi dificilă și costisitoare. Din aceste motive, Comisia Europeană a început să lucreze la o propunere referitoare la o ordonanță asigurătorie europeană de indisponibilizare a conturilor. Regulamentul bazat pe această propunere a fost adoptat la 15 mai 2014 și se va aplica de la 18

ianuarie 2017⁽⁶⁸⁾. O caracteristică importantă a procedurii privind ordonanța asigurătorie constă în faptul că aceasta permite emiterea unei singure ordonanțe în instanțele unui stat membru care ar putea să „înghețe” toate conturile bancare ale debitorului din orice stat membru. Ordonanța ar trebui să fie emisă fără ca debitorul să fie audiat, pentru a împiedica persoana în cauză să mute fondurile care trebuie să fie indisponibilizate în perioada necesară executării ordonanței. Pentru a contrabalansa acest aspect, procedura prevede garanții pentru debitori, în scopul de a se asigura că sumele „înghețate” reflectă valoarea cererii legitime a creditorului și că debitorului i se oferă din timp posibilitatea de a face apel la instanță și a contesta ordonanța. O explicație mai detaliată a procedurii este prezentată în capitolul 13 privind executarea hotărârilor judecătorești.

(67) A se vedea textul propunerii din data de 19 noiembrie 2013; COM (2013) 794 final, 2013/0403 (COD).

(68) Regulamentul (UE) nr. 655/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 mai 2014 de instituire a unei proceduri pentru ordonanța asigurătorie europeană de indisponibilizare a conturilor bancare în vederea facilitării recuperării transfrontaliere a datoriilor în materie civilă și comercială.

Insolvența

4.1. Context

Insolvența a fost unul dintre subiectele excluse din domeniul de aplicare al Regulamentului Bruxelles I. Cu toate acestea, s-a recunoscut că este foarte necesar un instrument european care să prevadă posibilitatea ca o hotărâre în materie de insolvență să fie recunoscută și executată în toate statele membre și a cărui aplicare să nu fie restricționată nici de frontierele statelor membre, nici de procedurile lor naționale, care sunt foarte variate. Ca urmare a dezvoltării pieței interne, activitățile întreprinderilor au o dimensiune internațională și efecte transfrontaliere din ce în ce mai accentuate. În același timp, a fost necesar să se încerce eliminarea oricăror stimulente pentru ca întreprinderile să transfere active dintr-un stat membru în altul, în încercarea de a contracara interesele creditorilor și de a obține o poziție juridică mai favorabilă. De asemenea, buna funcționare a pieței interne impune ca procedurile transfrontaliere de insolvență din Uniunea Europeană să se desfășoare în mod eficient și eficace. În mod evident, obiectivele de această natură nu pot fi realizate într-o măsură suficientă la nivelul statelor membre, astfel încât este necesar ca dispozițiile privind competența, recunoașterea și dreptul aplicabil în caz de insolvență să fie exprimate într-un instrument legislativ european. La începutul anilor 1990, ca urmare a intrării în vigoare a Tratatului de la Maastricht, între statele membre au fost inițiate negocieri în acest sens, care s-au încheiat cu adoptarea, la 23 noiembrie 1995, a textului unei convenții internaționale între statele membre de la acea vreme. Convenția nu a intrat niciodată în vigoare, dar a constituit efectiv baza regulamentului ulterior, adoptat la 29 mai 2000.

4.2. Regulamentul european privind procedurile de insolvență ⁽⁶⁹⁾

Regulamentul european privind procedurile de insolvență cuprinde dispoziții de reglementare a interacțiunii procedurilor de insolvență dintre statele membre ale UE. **Regulamentul** a intrat în vigoare la 31 mai 2002 și se aplică tuturor procedurilor inițiate după această dată.

4.2.1. Domeniul de aplicare al Regulamentului UE privind procedurile de insolvență

Regulamentul privind procedurile de insolvență se aplică procedurilor colective de insolvență, indiferent dacă debitorul este o persoană fizică sau o persoană juridică, un comerciant sau o persoană particulară, în care debitorul este desistat de bunuri integral sau parțial și este desemnat un lichidator sau un administrator în raport cu debitorul. Procedurile respective sunt definite la articolul 1 alineatul (1) din regulament și sunt enumerate în mod specific în anexele A și B la acesta. Pentru ca regulamentul să se aplice, procedurile de insolvență trebuie să fie introduse oficial și să fie executorii în statul membru în care sunt deschise.

4.2.2. Normele privind competența din regulament – articolul 3

Regulamentul conține norme de competență pentru a stabili care instanță a cărui stat membru este competentă să deschidă și să desfășoare proceduri de insolvență. Normele se bazează pe principiul că în UE ar trebui să existe o singură procedură în ceea ce privește insolvența unui anumit debitor. Aceasta

(69) Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență.

ar trebui să cuprindă procedura principală cu domeniu de aplicare universal și alte posibile proceduri secundare. Competența pentru deschiderea procedurilor principale ar trebui să aparțină instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia se află centrul intereselor principale ale debitorului ⁽⁷⁰⁾. Procedurile interne care privesc numai activele situate în statul de deschidere – denumite în continuare „proceduri secundare” – sunt permise, pe lângă procedura principală ⁽⁷¹⁾. În situația în care procedurile naționale sunt deschise înainte de procedura principală, acestea sunt numite „proceduri teritoriale” și continuă până în momentul în care se deschid procedurile principale.

4.2.3. Procedurile principale, secundare și teritoriale de insolvență

Procedurile principale și procedurile secundare de insolvență se desfășoară separat și, de regulă, de către lichidatori diferiți. Cu toate acestea, ele pot să contribuie și să conducă la valorificarea eficace a activelor totale numai dacă procedurile paralele în curs de desfășurare sunt coordonate. Pentru ca acest lucru să devină posibil, diferiții lichidatori trebuie să coopereze strâns, în special printr-un schimb suficient de informații cu privire la stadiul procedurilor respective. Lichidatorii trebuie să comunice, printre alte informații, depunerea și verificarea cererilor de admitere a creanțelor, precum și măsurile menite să conducă la finalizarea procedurilor ⁽⁷²⁾. Pentru a asigura rolul predominant al procedurii principale de insolvență, lichidatorul din cadrul acestei proceduri dispune de o serie de posibilități de a interveni în procedurile secundare care sunt în desfășurare în același timp.

(70) A se vedea articolul 3 alineatul (1).

(71) A se vedea articolul 3 alineatele (2) și (3).

(72) A se vedea articolul 31.

4.2.4. Creditori

Orice creditor care își are reședința obișnuită, domiciliul sau sediul social într-un stat membru are dreptul să depună cereri de admitere a creanțelor în cadrul fiecărei proceduri de insolvență aflate pe rol într-un stat membru cu privire la activele debitorului ⁽⁷³⁾. Cu toate acestea, pentru a asigura egalitatea de tratament a creditorilor, distribuirea încasărilor trebuie să fie coordonată. Orice creditor poate păstra ceea ce a primit în cursul procedurii de insolvență, însă are dreptul să participe la distribuirea activelor totale în cadrul altei proceduri numai în cazul în care creditorii de același rang au obținut aceeași proporție din cererile lor, în conformitate cu articolul 20 alineatul (2). Dacă și în ce condiții este admis un creditor pentru a solicita deschiderea unei proceduri secundare se stabilește în conformitate cu legislația statului membru pe al cărui teritoriu este deschisă procedura respectivă ⁽⁷⁴⁾. În mod similar, efectele procedurii respective se limitează la activele debitorului situate pe teritoriul statului membru unde se desfășoară procedura secundară ⁽⁷⁵⁾.

Exemplul 5

Întreprinderea A este instituită în conformitate cu legislația din statul membru 1, în care își desfășoară activitatea și în care se află interesele sale principale. Aceasta a solicitat intrarea în insolvență în fața instanței competente din statul membru 1, care a deschis procedura de insolvență și a desemnat un lichidator. Întreprinderea B, cu sediul în statul membru 2, deține creanțe importante împotriva întreprinderii A. Întreprinderea B are cunoștință de faptul că întreprinderea A menține un sediu în statul membru 2, inclusiv un

(73) A se vedea articolul 40

(74) A se vedea articolul 29.

(75) A se vedea articolul 277.

depozit de mari dimensiuni și proprietăți imobiliare. Întreprinderea B întreabă care sunt modalitățile optime prin care își poate proteja interesele în cursul procedurii de insolvență.

Înainte de intrarea în vigoare a Regulamentului privind insolvența, întreprinderea B ar fi putut încerca să obțină o hotărâre judecătorească pentru executarea activelor întreprinderii A în statul membru 2. Cu toate acestea, efectul hotărârilor judecătorești referitoare la procedurile de insolvență ar fi fost limitat la statul membru în care acestea au fost pronunțate și deseori nu a împiedicat acțiuni individuale de executare în alte state membre. Ca urmare a dispozițiilor regulamentului, situația s-a schimbat în mod substanțial. În prezent, în temeiul normelor din regulamentul, de la data deschiderii procedurii de insolvență într-un stat membru este exclusă executarea individuală în toate celelalte state membre. Prin urmare, în prezent, în exemplul privind întreprinderile A și B, pe baza normelor din Regulamentul privind insolvența, întreprinderea B trebuie să depună cererea de admitere a creanțelor în cadrul procedurii de insolvență a întreprinderii A, care a fost deschisă în statul membru 1.

Într-o situație precum cea a întreprinderii A, în care întreprinderea aflată în stare de insolvență deține active substanțiale într-un alt stat membru decât cel în care se desfășoară procedura principală de insolvență, Regulamentul privind insolvența prevede posibilitatea inițierii unor așa-numite „proceduri secundare”. O astfel de procedură poate fi inițiată în anumite condiții. Efectele procedurii se limitează la activele debitorului situate pe teritoriul acestui alt stat membru. Prin urmare, întreprinderea B poate fi consiliată să verifice dacă au fost instituite proceduri secundare de insolvență în statul membru 2 sau dacă sunt îndeplinite condițiile speciale în care un creditor poate solicita instituirea acestora.

4.2.5. Dreptul aplicabil în procedurile de insolvență – articolul 4

În conformitate cu principiul enunțat la articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul privind insolvența, legea aplicabilă procedurii de insolvență și efectelor acesteia este legea statului membru pe al cărui teritoriu este deschisă procedura. Lex concursus determină toate efectele procedurii de insolvență, atât cele de natură procedurală, cât și cele materiale, asupra persoanelor și raporturilor juridice în cauză. De asemenea, regulamentul prevede, pentru chestiunile reglementate de acesta, norme unitare privind conflictele de legi care înlocuiesc, în cadrul domeniului lor de aplicare, normele interne de drept internațional privat. Se prevăd norme speciale referitoare la legea aplicabilă anumitor drepturi și raporturi juridice deosebit de importante, cum ar fi drepturile reale, compensarea, rezerva dreptului de proprietate și contractele de muncă⁽⁷⁶⁾. Aceste excepții de la norma generală sunt prevăzute pentru a proteja așteptările legitime ale creditorilor și siguranța tranzacțiilor în alte state membre decât cel în care a fost deschisă procedura.

4.2.6. Recunoașterea procedurii de insolvență – articolele 16-18 și articolul 26

Regulamentul prevede **recunoașterea imediată a hotărârilor** privind deschiderea, desfășurarea și închiderea procedurilor de insolvență care intră în domeniul său de aplicare și a hotărârilor aflate în legătură directă cu procedura de insolvență. Ca normă generală, hotărârea de deschidere a unei proceduri de insolvență este recunoscută în toate statele membre de îndată ce își produce efectele în statul de deschidere⁽⁷⁷⁾. Aceasta va produce în alte state membre, fără îndeplinirea niciunei alte formalități, efectele pe

(76) A se vedea articolele 5-10.

(77) A se vedea articolul 16.

care i le atribuie legea statului de deschidere⁽⁷⁸⁾, cu excepția cazului în care recunoașterea ar contraveni în mod vădit ordinii publice a unui stat⁽⁷⁹⁾. De asemenea, desemnarea lichidatorului și competențele acestuia, astfel cum sunt conferite de legea statului de deschidere, vor fi pe deplin recunoscute în alte state membre⁽⁸⁰⁾.

4.2.7. Reforma propusă a Regulamentului privind insolvența

Comisia Europeană a publicat o propunere de reformare a Regulamentului privind insolvența în aceeași zi cu Raportul din 12 decembrie 2012 privind punerea în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 1346/2000 din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență⁽⁸¹⁾. Negocierile cu privire la propunere sunt în prezent în faza finală. Reforma va viza în principal următoarele elemente:

- **domeniul de aplicare:** extinderea domeniului de aplicare al regulamentului prin revizuirea definiției procedurilor de insolvență pentru a include procedurile hibride și procedurile de pre-insolvență, precum și procedurile de descărcare de datorie și alte proceduri de insolvență pentru persoanele fizice care, în prezent, nu se încadrează în definiție; modificările respective, în cazul în care sunt adoptate, ar amoniza, de asemenea, regulamentul într-o măsură mai mare cu abordarea adoptată de modelul de lege propus de UNCITRAL privind insolvența transfrontalieră⁽⁸²⁾;

- **competența:** clarificarea normelor de competență, în special prin completarea definiției noțiunii de centru al intereselor principale (COMI) și, de asemenea, prin îmbunătățirea cadrului procedural pentru determinarea competenței prin obligarea lichidatorilor și a instanțelor să examineze motivele jurisdicționale pentru o procedură de insolvență;
- **procedurile secundare:** dispoziții care facilitează administrarea mai eficientă a procedurilor de insolvență, prin care se permite instanței să refuze deschiderea de proceduri secundare în cazul în care sunt îndeplinite anumite condiții, în special dacă acest lucru nu este necesar pentru protejarea intereselor creditorilor locali, prin eliminarea cerinței conform căreia procedurile secundare trebuie să fie proceduri de lichidare și prin îmbunătățirea cooperării între procedurile principale și cele secundare, în special prin extinderea cerințelor de cooperare la instanțele implicate;
- **publicitatea procedurilor și depunerea cererilor de admitere a creanțelor:** cerința ca statele membre să publice hotărârile relevante ale instanței în cauzele transfrontaliere de insolvență într-un registru electronic accesibil publicului și cerința de interconectare a registrelor naționale de insolvență;
- **grupurile de întreprinderi:** crearea unui cadru juridic pentru tratamentul insolvenței referitoare la diferite întreprinderi care fac parte din același grup, în special prin introducerea unei proceduri coordonate de grup și prin obligarea lichidatorilor și a instanțelor implicate în diferitele proceduri principale să coopereze și să comunice între.

(78) A se vedea articolul 17.

(79) A se vedea articolul 26.

(80) A se vedea articolul 18.

(81) COM(2012) 743 final și COM(2012) 744 final: 2012/0360 (COD).

(82) A se vedea http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/1997Model.html.

Legea aplicabilă

5.1. Legea aplicabilă – problema ⁽⁸³⁾

În cadrul pieței interne, necesitatea de a asigura faptul că cetățenii și întreprinderile pot stabili cu certitudine ce lege se va aplica în ceea ce privește diferitele raporturi juridice care apar sau sunt create este la fel de importantă ca necesitatea de a stabili normele de competență în ceea ce privește procedurile judiciare, dacă nu chiar mai importantă. Zilnic se încheie mai multe milioane de tranzacții sau apar situații juridice care implică efectiv sau potențial întrebări legate de legea aplicabilă. De fiecare dată când o persoană realizează o achiziție transfrontalieră între două state membre, se pune întrebarea ce lege se aplică în cazul tranzacției respective. În cazul în care întreprinderile încheie contracte pentru furnizarea de bunuri sau prestarea de servicii, chestiunea legii aplicabile este sau ar trebui să fie un aspect de luat în considerare pentru a identifica legea conform căreia vor fi stabilite efectele juridice ale contractului, astfel încât să se asigure că părțile au cunoștință de efectele respective. Dacă o familie pleacă în vacanță în alt stat membru și circulă cu mașina pe un traseu prin mai multe state membre, iar în timpul călătoriei, din nefericire, este implicată într-un accident rutier cauzat din vina altei persoane în urma căruia membrii familiei sunt răniți, iar mașina acestora și conținutul său suferă pagube, este de importanță crucială ca aceștia să știe în care sistem juridic se încadrează spre evaluare cererea lor. Prin urmare, pentru a oferi o mai mare previzibilitate, normele din legislațiile statelor membre au fost înlocuite cu norme armonizate privind legea aplicabilă.

(83) Există și alte instrumente care conțin norme privind legea aplicabilă; printre acestea se numără regulamentele privind insolvența, obligațiile de întreținere, divorțul și succesiunea. Subiectul legii aplicabile în ceea ce privește aceste aspecte este tratat în capitolele care descriu instrumentele în cauză.

5.2. Legea aplicabilă obligațiilor contractuale – Regulamentul Roma I

5.2.1. Convenția de la Roma din 1980 și Regulamentul Roma I

Primele măsuri pentru armonizarea normelor privind legea aplicabilă au fost luate odată cu negocierea și adoptarea Convenției de la Roma privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, care a fost încheiată la 19 iunie 1980. Convenția a intrat în vigoare la 1 aprilie 1991, fiind ratificată de către cele opt state membre. Convenția a fost înlocuită ulterior, mai puțin în ceea ce privește Danemarca, de Regulamentul Roma I referitor la același subiect. Prin urmare, convenția este încă în vigoare în ceea ce privește relațiile dintre Danemarca și celelalte state membre ale UE.

Convenția prevede norme armonizate în materia obligațiilor contractuale, dar acestea au făcut obiectul unor modificări importante cu privire la o serie de aspecte, în special din cauza faptului că statele membre au avut posibilitatea să formuleze rezerve cu privire la anumite dispoziții ale convenției. În vederea asigurării unei mai mari uniformități și securități juridice în materie, la 17 iunie 2008 a fost adoptat un regulament care este aplicat din 17 decembrie 2009.

5.2.2. Domeniul de aplicare al Regulamentului Roma I

Regulamentul se aplică obligațiilor contractuale în materie civilă și comercială. Din domeniul de aplicare sunt excluse anumite aspecte care includ, în general, toate chestiunile legate de dreptul familiei și de statutul persoanelor, arbitraj, dreptul societăților comerciale, trusturi, succesiune și agenție. Normele din Regulamentul Roma I se aplică exclusiv pentru a determina legea aplicabilă

în domeniile reglementate de regulament, chiar dacă legea desemnată prin acesta nu este legea unui stat membru.

5.2.3. Principiul autonomiei părților – și limitările sale – articolul 33

Principiul central din regulament, la fel ca și în convenția amintită, este cel al „autonomiei părților”, însemnând că părțile la un contract pot alege legea care reglementează contractul. Se poate alege legea aplicabilă întregului contract sau numai unei părți din acesta. Opțiunea părții poate fi formulată în mod expres și poate să rezulte, cu un grad rezonabil de certitudine, din clauzele contractuale sau din împrejurările cauzei. Odată făcută, o alegere poate fi modificată de către părți. Dacă toate elementele contractului în afară de alegerea legii sunt localizate într-o țară diferită de cea a cărei lege este aleasă, se pot aplica orice dispoziții ale legii țării respective de la care nu se poate deroga prin acord. Există anumite tipuri de contracte în cazul cărora principiul autonomiei părților este limitat și pentru care există norme speciale care, în majoritatea cazurilor, limitează alegerea legii la dreptul din anumite țări. Acestea includ contractele de transport, de asigurare și de muncă și contractele în care una dintre părți este un consumator. În prezentul capitol vor fi prezentate ulterior detalii privind normele referitoare la astfel de contracte.

5.2.4. Legea aplicabilă în cazul în care nu s-a făcut nicio alegere – articolul 4

În cazul în care părțile nu au făcut o alegere expresă a legii aplicabile, regulamentul prevede norme cu privire la legea care se va aplica în cazul anumitor tipuri de contracte. Principiul fundamental care stă la baza acestor norme este acela că un contract ar trebui să fie reglementat de legea țării

cu care contractul are o legătură strânsă. Pentru anumite tipuri de contracte, normele sunt enunțate în tabelul următor:

Tipul contractului	Legea aplicabilă	
Vânzare de bunuri	Legea țării în care își are reședința obișnuită:	vânzătorul
Prestare de servicii		prestatorul de servicii
Contract de franciză		beneficiarul francizei
Contract de distribuție		distribuitorul
Drepturile reale imobiliare sau de locațiune asupra unor bunuri imobile	• legea țării în care este situat imobilul • cu toate acestea, în cazul în care contractul are ca obiect un drept de locațiune pe termen scurt, legea reședinței obișnuite a proprietarului, dacă este aceeași cu a chiriașului, în cazul în care chiriașul este o persoană fizică	
Contract de vânzare-cumpărare de bunuri la licitație	Legea țării în care are loc licitația, dacă poate fi determinată	
Anumite tipuri de contracte încheiate în cadrul unui sistem multilateral pentru cumpărarea și vânzarea de interese în instrumente financiare	Legea care reglementează sistemul multilateral în cadrul căruia a fost încheiat contractul, în cazul în care sistemul este reglementat de o lege unică	

Pentru contractele care nu se încadrează în aceste categorii sau care ar fi incluse în mai multe categorii, contractul este reglementat de legea țării în care își are reședința obișnuită persoana a cărei prestație este caracteristică contractului. În cazul în care un contract are o legătură mai strânsă cu o altă țară decât cea care ar fi indicată de aceste norme, se aplică legea acelei alte țări. În fine, în cazul în care legea aplicabilă nu poate fi determinată prin aplicarea normelor de mai sus, se aplică legea țării cu care contractul are legătura cea mai strânsă

În cazul de la exemplul 1 privind un contract pentru spațiu expozițional încheiat cu un organizator de târguri comerciale, întreprinderea B, contract care a fost anulat de întreprinderea A cu cinci zile înainte de deschiderea târgului (a se vedea exemplul 1 de la punctul 2.1), întreprinderea B ar dori să se asigure că respectivul contract cu întreprinderea A este reglementat de normele prevăzute în legea din țara reședinței sale obișnuite, și anume statul 2.

Organizatorii de târguri comerciale stipulează, în general, în condițiile generale privind târgurile comerciale că astfel de contracte cu expozanții sunt reglementate de legislația statului în care organizatorul în cauză își are sediul. Regulamentul Roma I, la fel precum convenția care îl precede, stabilește principiul autonomiei părților, care conferă părților libertatea de a alege legea care se aplică contractului, în conformitate cu articolul 3 alineatul (1). În cazul în care, în contractul dintre A și B, părțile au ales legea statului 2, reședința obișnuită a întreprinderii B, atunci legea respectivă va reglementa contractul.

În cazul în care nu s-a făcut nicio alegere, este necesar să se recurgă la așa-numitele norme „implicite” din regulament pentru a identifica norma care ar putea determina, în absența alegerii, legea care este aplicabilă. Pentru aceasta este necesar să se caracterizeze contractul, întrucât, dacă acesta se înscrie într-una dintre categoriile menționate la articolul 4, legea aplicabilă ar fi cea indicată la articolul respectiv. Din diferitele contracte

menționate la articolul respectiv, probabil cel care este cel mai apropiat de închirierea unui spațiu expozițional la un târg comercial este contractul menționat la articolul 4 alineatul (1) litera (b), prestarea de servicii. Dacă aceasta este situația, iar acest lucru va depinde de clauzele contractului, atunci legea aplicabilă în absența alegerii va fi cea a reședinței obișnuite a prestatorului de servicii, și anume țara întreprinderii B, din nou statul 2.

În cazul în care contractul nu poate fi caracterizat astfel, atunci o alternativă suplimentară este legea țării în care își are reședința obișnuită partea a cărei prestație din contract este cea mai caracteristică. Este probabil că aceasta se va dovedi, din nou, a fi legea statului 2, din moment ce închirierea unui spațiu expozițional și serviciile legate de târgul comercial care ar fi fost prestate de întreprinderea B erau cele mai caracteristice aspecte ale contractului. Aceasta este, în mod evident, diferită de obligația de plată a întreprinderii A, care este o obligație de tip general. Prin urmare, pe această bază, legea aplicabilă contractului ar fi, din nou, legea statului membru 2, care este statul în care întreprinderea B își are administrația centrală și reprezintă, prin urmare, reședința obișnuită conform noiei de la articolul 19 alineatul (1) din regulament.

5.2.5. Norme speciale și norme de protecție a părții dezavantajate – articolele 5-8

Există norme speciale care reglementează contractele de transport de mărfuri și călători și contracte precum cele cu consumatori, titulari de polițe de asigurare și angajați cu contracte individuale de muncă.

5.2.5.1. *Contracte de transport – articolul 5*

Pentru contractele de transport, care au adesea termeni și condiții standard, există o normă generală care permite alegerea legii aplicabile, dar aceasta diferă între transportul de mărfuri și transportul de pasageri din cauza necesității de a respecta anumite convenții internaționale. Pentru transportul de mărfuri, există posibilitatea nelimitată de a alege legea aplicabilă în temeiul normelor generale privind autonomia părților. În cazul în care nu se face nicio alegere, legea aplicabilă este fie legea țării în care își are reședința obișnuită transportatorul, atunci când aceasta coincide cu cea a expeditorului, fie legea țării în care se află locul de livrare a mărfurilor. Pentru contractele de transport de pasageri, legea care poate fi aleasă este limitată la legea țării în care:

- își are reședința obișnuită pasagerul;
- își are reședința obișnuită transportatorul;
- transportatorul are sediul administrației centrale;
- este situat locul de plecare sau
- este situat locul de sosire.

În cazul în care nu este aleasă nicio lege, se aplică legea țării în care își are reședința obișnuită pasagerul, în cazul în care acesta este fie locul de plecare, fie locul de sosire al călătoriei. Dacă nu se aplică niciuna dintre aceste situații, legea aplicabilă este legea țării în care își are reședința obișnuită transportatorul.

5.2.5.2 *Protecția părții dezavantajate*

5.2.5.2.1 Consumatori – articolul 6

Un contract încheiat între un consumator și un profesionist, astfel cum este definit la articolul 6 alineatul (1), este reglementat de legea țării în care își are reședința obișnuită consumatorul, în cazul în care profesionistul desfășoară activități economice acolo sau, prin orice mijloace, își direcționează activitățile către țara respectivă. Alegerea unei legi aplicabile într-un contract încheiat între astfel de părți nu poate avea efect dacă aceasta ar priva consumatorul de protecția care ar fi disponibilă în cazul în care legea aplicabilă ar fi cea a reședinței obișnuite a consumatorului. Aceste norme nu se aplică în cazul anumitor contracte pentru servicii prestate consumatorului în afara țării în care se află reședința sa obișnuită, al contractelor de transport, altele decât contractele privind pachetele de servicii pentru călătorii, al contractelor legate de bunuri imobile, altele decât dreptul de folosință pe durată limitată, precum și al anumitor instrumente financiare.

În cazul doamnei A, menționat în exemplul 3 de la punctul 2.2.3.4, care este rezidentă în statul membru 1 și care a comandat o carte dintr-o librărie online plătiind prețul de 26,80 EUR în avans, după care cartea nu a ajuns niciodată la ea, aceasta a aflat că librăria online este o întreprindere cu sediul în statul membru 2. Doamna A a decis să introducă o acțiune în justiție pentru a-și recupera banii deoarece între timp a cumpărat cartea de la un alt comerciant online. În afară de chestiunea competenței judiciare tratate în exemplul 1, apare chestiunea legii aplicabile, întrucât doamna dorește să beneficieze de protecția specială acordată cumpărătorilor online în statul membru 1, prin care sarcina de a demonstra că mărfurile comandate au fost livrate îi revine comerciantului, nu consumatorului.

Cu toate acestea, doamna A a citit acum cu atenție contractul online, cu ale cărui clauze și condiții a trebuit să fie de acord înainte de efectuarea comenzii, și a constatat că se aplică legea din statul membru 2, care nu prevede o astfel de protecție pentru consumatori. Librăria susține că în condițiile generale de vânzare sunt incluse toate vânzările efectuate de către vânzător, inclusiv cele online și, prin urmare, că doamna A trebuie să dovedească faptul că nu a fost livrată cartea și nu librăria trebuie să dovedească faptul că acesta a fost livrată. Doamna A se întreabă dacă regulamentul o poate ajuta în acest sens.

Aplicând articolul 6 în acest caz, prima observație ar fi că în speță este vorba despre un contract încheiat cu un consumator, întrucât doamna A nu acționează în exercitarea unei activități profesionale atunci când cumpără cartea, în timp ce vânzarea cărții este activitatea profesională a vânzătorului. În continuare, se poate afirma că, într-un fel sau altul, librăria desfășoară activități comerciale în țara în care doamna A își are reședința obișnuită sau cel puțin își direcționează activitățile spre statul respectiv. Acest lucru înseamnă că, atunci când acceptă alegerea legii statului 2, doamna A intră sub incidența articolului 6 alineatul (2), în temeiul căruia alegerea nu poate conduce la pierderea protecției pe care i-o oferă legea din statul 1. Întrucât librăria nu poate să dovedească livrarea cărții, doamna A are o șansă bună de a obține o somație de plată în beneficiul său pentru o sumă echivalentă cu prețul cărții.

5.2.5.2.2 Asigurări – articolul 77

Normele speciale privind legea aplicabilă în raport cu contractele de asigurare sunt împărțite în două categorii: cele referitoare la riscuri mari, astfel cum este definit acest termen în legislația UE relevantă⁽⁸⁴⁾, și alte tipuri de contracte de asigurare. În ceea ce privește contractele de asigurare cu risc mare, predomină principiul autonomiei părților, iar părțile au libertatea de a alege legea aplicabilă. În cazul în care nu se face nicio alegere, există două norme standard: fie legea țării în care își are reședința obișnuită asigurătorul, fie legea unei alte țări, în cazul în care circumstanțele indică în mod clar că respectivul contract are în mod vădit legături mai strânse cu țara respectivă. În cazul altor contracte de asigurare decât cele care acoperă riscuri mari, libertatea de alegere a legii este limitată la următoarele:

- legea statului membru în care este situat riscul în momentul încheierii contractului;
- legea țării în care se află reședința obișnuită a deținătorului poliței de asigurare;
- în cazul unei polițe de asigurare de viață, legea statului membru al cărui cetățean este titularul poliței;
- pentru contractele care acoperă un risc privind evenimente din alt stat membru decât cel în care este situat riscul, legea respectivului stat membru;
- pentru un contract care acoperă riscuri legate de activități comerciale, industriale sau profesionale situate în state membre diferite, legea oricăruia dintre statele membre respective sau legea din țara în care se află reședința obișnuită a deținătorului poliței de asigurare.

(84) Prima Directivă 73/239/CEE a Consiliului din 24 iulie 1973.

În prima, a doua și a cincea situație, poate exista mai multă libertate de alegere a legii aplicabile în cazul în care țara în cauză permite acest lucru. În absența efectuării unei alegeri în cazurile respective, legea aplicabilă este, de asemenea, cea a statului membru în care este situat riscul în momentul încheierii contractului. Există anumite norme suplimentare pentru situația în care legislația unui stat membru impune încheierea de contracte de asigurare și pentru stabilirea țării în care este situat riscul, caz în care ar trebui să se facă referire, pentru alte contracte decât cele de asigurare de viață, la a doua Directivă în materie de asigurări a Consiliului ⁽⁸⁵⁾, iar pentru contractele de asigurare de viață, la Directiva CE privind asigurarea de viață ⁽⁸⁶⁾.

5.2.5.2.3 Contracte de muncă – articolul 8

Contractele de muncă sunt reglementate de legea aleasă de părți și, în absența alegerii, de legea țării în care sau din care angajatul își desfășoară în mod obișnuit activitatea în executarea contractului. În cazul în care legea nu se poate stabili în acest fel, de exemplu în cazul în care angajatul nu își desfășoară în mod obișnuit activitatea într-o singură țară, contractul este reglementat de legea țării în care se află unitatea angajatoare. Cu toate acestea, în cazul în care din ansamblul circumstanțelor cauzei reiese că un contract prezintă legături mai strânse cu o altă țară, atunci legea țării respective reglementează contractul. Opțiunea privind legea aplicabilă nu poate avea ca efect pierderea de către angajat a protecțiilor care decurg din normele obligatorii de dreptul muncii care, în lipsa unei alegeri, ar fi fost aplicabile contractului în temeiul regulamentului.

(85) A se vedea articolul 2 litera (d) din a doua Directivă 88/357/CEE a Consiliului din 22 iunie 1988, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2005/14/CE.

(86) A se vedea articolul 1 alineatul (1) litera (g) din Directiva 2002/83/CE din 5 noiembrie 2002 privind asigurarea de viață, JO L 345, 19.12.2002, p. 1.

5.2.6. Domeniul de aplicare al legii aplicabile – articolul 12

Legea aplicabilă va reglementa:

- interpretarea și executarea contractului;
- consecințele neexecutării, totale sau parțiale, și evaluarea prejudiciului;
- stingerea obligațiilor prin prescripție și decăderea din drepturi și
- efectele nulității.

În ceea ce privește modalitatea de executare și executarea defectuoasă, se aplică legea țării în care are loc executarea.

5.2.7. Alte dispoziții cu privire la legea aplicabilă contractului

În regulamentul există alte dispoziții importante care se referă la anumite aspecte specifice legate de legea aplicabilă, inclusiv normele obligatorii din țara în care trebuie să se execute contractul, care trebuie să fie puse în aplicare sub rezerva luării în considerare a naturii și efectului acestora, precum și a consecințelor aplicării acestora, în special în măsura în care acestea ar face contractul ilegal. Astfel de norme sunt de natură să protejeze interesele țării în cauză și sunt considerate ca fiind hotărâtoare în acest sens. Alte aspecte reglementate de norme speciale sunt cele privind valabilitatea de fond și cea de formă a unui contract, chestiuni privind incapacitatea, cesiunea și subrogația, obligațiile cu pluralitate de debitori, compensația și sarcina probei. Există norme care indică locul reședinței obișnuite a persoanelor juridice și a persoanelor fizice care acționează în exercitarea activității lor profesionale, norme care exclud aplicarea retrimiterii în ceea ce privește normele de drept internațional privat din orice țară a cărei lege este aplicabilă în temeiul regulamentului, precum

și norme care vizează aplicarea regulamentului în ceea ce privește statele cu mai mult de un sistem juridic și relațiile cu alte dispoziții din dreptul Uniunii și din Convenția de la Roma.

5.3. Legea aplicabilă faptelor ilicite – Regulamentul Roma II

5.3.1. Context

Deși atât Convenția de la Bruxelles, cât și Regulamentul Bruxelles I cuprindeau norme de competență în ceea ce privește atât obligațiile contractuale, cât și cele necontractuale, în temeiul Convenției de la Roma au fost armonizate numai normele privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale. După încheierea Convenției de la Roma au fost realizate o serie de progrese în ceea ce privește negocierea unei convenții privind legea aplicabilă faptelor ilicite. Cu toate acestea, lucrările nu s-au încheiat până la intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam în 1999, iar proiectul a fost amânat mai mulți ani. Ulterior, Comisia Europeană a prezentat o propunere cu privire la un instrument juridic privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale, iar regulamentul rezultat, cunoscut în limbajul uzual sub denumirea „Regulamentul Roma II”, a fost adoptat la 11 iulie 2007 și se aplică de la 11 ianuarie 2009.

5.3.2. Domeniul de aplicare a Regulamentului Roma II – articolele 1 și 2

Regulamentul se referă la legislația aplicabilă obligațiilor necontractuale în materie civilă și comercială. La fel precum în cazul altor instrumente în materie, domeniul de aplicare nu include chestiunile fiscale, vamale sau

administrative. Intenția este ca Regulamentele Roma I și II să acopere împreună toate obligațiile civile, sub rezerva excepțiilor menționate mai sus și a celor prevăzute în alte instrumente. În ceea ce privește domeniul de aplicare teritorial al regulamentului, acesta se aplică în toate statele membre, cu excepția Danemarcei. Trebuie remarcat faptul că regulamentul se aplică, de asemenea, în situațiile în care există răspundere viitoare anticipată, cum ar fi răspunderea pentru încălcări anticipate ale legii susceptibile să dea naștere unei răspunderi în materie delictuală.

5.3.2.1. *Sensul expresiei „obligație necontractuală” – articolul 2*

Articolul 2 stabilește înțelesul obligațiilor necontractuale în sensul regulamentului. Acestea se referă în mod tradițional la categorii de probleme juridice din domeniul de aplicare al materiei ilicite. Cu toate acestea, ele includ, de asemenea, obligații care în trecut nu erau caracterizate ca fiind de natură contractuală sau delictuală, cum ar fi îmbogățirea fără justă cauză, negotiorum gestio (gestiunea de afaceri) sau dreptul la indemnizații pentru cheltuieli suportate în decursul efectuării unui serviciu voluntar pentru o persoană și obligațiile care rezultă din încălcarea negocierilor contractuale ce conduce la pierderi suportate de către o parte care, bazându-se pe negocieri, a suportat cheltuieli în anticiparea contractului prin efectuarea acțiunilor necesare în temeiul contractului, cunoscută sub numele de culpa in contrahendo. Ultimele trei categorii de obligații sunt atât de specifice, încât există norme speciale pentru acestea în cadrul regulamentului.

5.3.2.2. *Excluderi din domeniul de aplicare – articolul 1*

Unele domenii de obligații necontractuale sunt excluse din domeniul de aplicare al regulamentului, de exemplu obligațiile necontractuale care decurg din relațiile

de familie sau similare, regimurile de proprietate matrimonială, trusturile și succesiunile. Sunt excluse, de asemenea, obligațiile care decurg din diverse relații comerciale, precum cele legate de cambii și alte instrumente negociabile și aspecte legate de dreptul societăților comerciale. Obiectul obligațiilor care decurg din producerea daunelor nucleare este, de asemenea, exclus, întrucât acesta este tratat în cadrul unor convenții internaționale mai largi și este în sine foarte controversat în anumite state membre. De importanță deosebită este excluderea din domeniul de aplicare al regulamentului a răspunderii statului privind acte sau omisiuni în cadrul exercitării autorității publice. În cele din urmă, deși incluse în domeniul de aplicare atunci când actul a fost propus, calomnia și încălcarea dreptului la viață privată și personalitate au fost excluse din instrumentul adoptat⁽⁸⁷⁾.

5.3.3. Normele privind legea aplicabilă

Regulamentul prevede norme diferite privind stabilirea legii aplicabile pentru două categorii de obligații necontractuale care fac obiectul acestuia, și anume cele care decurg dintr-o faptă ilicită și cele care decurg din alte raporturi juridice. În plus față de stipularea de norme generale pentru cele două categorii, în sfera obligațiilor care decurg din fapte ilicite există norme speciale pentru cinci tipuri de situații, și anume răspunderea pentru produsele defectuoase, concurență, daunele aduse mediului, proprietatea intelectuală și acțiunile sindicale.

5.3.3.1. *Autonomia părților – articolul 14*

Spre deosebire de Regulamentul Roma I, alegerea legii aplicabile are un rol mai restrâns pentru cauzele în materie delictuală. În general părțile nu sunt în măsură să efectueze o alegere înainte să fi avut loc evenimentul care constituie temeiul unei acțiuni în despăgubiri în caz de pierdere, vătămare și daune, întrucât, în condiții normale, părțile nu vor fi anticipat un astfel de eveniment și, prin urmare, nu există nicio persoană cu care partea care suferă astfel de pierderi ar putea încheia un acord în prealabil. Aceasta înseamnă că nu este posibil, în temeiul regulamentului, să se încheie un acord de alegere generală a legii înainte de un astfel de eveniment. Prin urmare, momentul alegerii este limitat la perioada ulterioară producerii evenimentului. Există o situație care intră în domeniul de aplicare al regulamentului în care părțile pot încheia un acord de alegere a legii aplicabile înainte de eveniment, și anume în cazul în care toate părțile implicate desfășoară o activitate comercială. Alegerea unei legi aplicabile este supusă rezervei potrivit căreia legea aleasă nu va fi aplicată în cazul în care există o legătură strânsă cu legea aleasă a altei țări, ale cărei dispoziții de drept nu pot fi eludate. O astfel de alegere trebuie să fie explicită sau să rezulte în mod clar din împrejurările în speță.

5.3.3.2. *Applicable law in the absence of choice — Article 4*

Norma generală în ceea ce privește o obligație care decurge dintr-o situație ilicită depinde de aplicarea legii țării în care se produce sau este probabil să se producă prejudiciul, indiferent de țara în care a avut loc faptul cauzator de prejudicii sau de orice țară în care se manifestă consecințele indirecte ale respectivului eveniment. Obiectivul acestei norme, care confirmă regula *lex loci delicti commissi* ca lege aplicabilă, este să garanteze securitatea juridică și, în același timp, să urmărească stabilirea unui echilibru rezonabil între persoana a cărei răspundere este invocată și persoana care a suferit prejudiciul. Cu toate

(87) Excluderea a făcut obiectul unei declarații a Comisiei la momentul adoptării regulamentului, prin care Comisia s-a angajat să prezinte Parlamentului European și Consiliului un studiu pe această temă nu mai târziu de decembrie 2008. Studiul a fost publicat, de fapt, în februarie 2009.

acestea, în cazul în care persoana a cărei răspundere este invocată și persoana despre care se susține că a suferit prejudiciul își au reședința obișnuită în aceeași țară în momentul producerii prejudiciului, este aplicabilă legea țării respective. Regulamentul prevede în continuare o clauză de exceptare generală, care urmărește să asigure un anumit grad de flexibilitate, permițând instanței să se adapteze la un caz individual astfel încât să se aplice legea care reflectă centrul de greutate al situației, conform căreia, ori de câte ori fapta ilicită are în mod vădit o legătură mai strânsă cu o altă țară, este aplicabilă legea acestei alte țări. De asemenea, regulamentul prevede norme speciale care se aplică unor domenii ale dreptului precum răspunderea pentru produsele defectuoase, concurența neloială sau dreptul de proprietate intelectuală.

Exemplu:

În 2010, un cetățean francez cu reședința în Olomuc în Republica Cehă a fost implicat într-un accident rutier în care a fost lovit de un autovehicul și rănit în timp ce traversa un drum în Bratislava. Mașina implicată în accident era înmatriculată în Ungaria și era condusă în momentul accidentului de un cetățean ungar cu reședința obișnuită în Ungaria. Mașina era asigurată în temeiul unei polițe încheiate cu un asigurător austriac cu sediul în Viena.

În 2012, victima accidentului rutier a introdus o acțiune în despăgubiri pentru vătămare corporală și daune interese împotriva asigurătorului în fața instanței în Republica Cehă. Ce lege se va aplica pentru a determina drepturile și obligațiile părților, inclusiv stabilirea răspunderii și cuantumul prejudiciului? De asemenea, ce lege se va aplica pentru a stabili posibilitatea acționării în justiție a asigurătorului fără recurs împotriva persoanei responsabile de accident, precum și cererea de rambursare formulată de asigurător împotriva persoanei respective?

Prin aplicarea articolului 14 alineatul (1) litera (a) din regulament, părțile pot conveni, după apariția litigiului, cu privire la legislația care trebuie aplicată. În ipoteza în care acestea nu fac acest lucru, se vor aplica dispozițiile generale de la articolul 4. Întrucât persoana prejudiciată și persoana responsabilă își au reședința obișnuită în țări diferite, articolul 4 alineatul (2) nu se aplică. Legea aplicabilă se stabilește, prin urmare, în temeiul articolului 4 alineatul (1), care indică legea țării în care a fost cauzat prejudiciul. În cazul unui accident rutier, aceasta este țara în care a avut loc accidentul. Având în vedere că în cazul de față accidentul a avut loc în Slovacia, se va aplica legea slovacă.

Posibilitatea introducerii unei acțiuni direct împotriva asigurătorului austriac depinde de stabilirea faptului dacă legea aplicabilă faptei ilicite, și anume legea slovacă, permite acest lucru sau dacă legea aplicabilă în temeiul contractului de asigurare permite acest lucru.

În cele din urmă, legea care va reglementa dreptul de subrogare a asigurătorului în locul persoanei răspunzătoare pentru pierderea sau vătămarea cauzată de accident, în temeiul articolului 19, va fi aceeași lege aplicată obligației asigurătorului de a plăti despăgubiri persoanei vătămate, și anume din nou, în acest caz, legea din Slovacia.

5.3.3.3. Norme de răspundere delictuală în situații speciale – articolele 5-9

Există diferite norme speciale care acoperă cinci situații diferite, după cum urmează:

- răspunderea pentru produsele defectuoase – articolul 5; legea aplicabilă trebuie să fie analizată în funcție de mai mulți factori interconectați: în primul rând, legea statului în care își are reședința obișnuită persoana care a suferit prejudiciul, la momentul producerii

prejudiciului, în cazul în care produsul în cauză a fost comercializat în țara respectivă. În caz contrar, legea țării în care s-a achiziționat produsul, dacă acesta a fost comercializat acolo, sau, în caz contrar, legea țării în care a fost cauzat prejudiciul, dacă produsul a fost comercializat în țara respectivă. În cazul în care persoana a cărei răspundere este invocată nu putea să prevadă, în mod rezonabil, comercializarea produsului în oricare dintre aceste țări, legea aplicabilă este legea țării în care își are reședința obișnuită persoana respectivă. În cazul în care cauza are în mod vădit legături mai strânse cu o altă țară, se aplică legea respectivei țări.

- concurența neloială – articolul 6; se aplică norme diferite în funcție de situație. În general, normele sunt menite să protejeze interesele consumatorilor, dar și ale întreprinderilor împotriva activităților anticoncurențiale. Astfel, în cazul în care are loc un act de concurență neloială, legea aplicabilă este cea a țării în care sunt afectate sau este probabil să fie afectate interesele concurențiale sau interesele colective ale consumatorilor. Norma generală de la articolul 4 se aplică în cazul în care sunt afectate interesele unui anumit concurent. Normele specifice de la articolul 6 alineatul (3) vizează practicile anticoncurențiale, concentrându-se asupra aplicării legii din țările în care sunt situate piețele relevante afectate de acestea. Nu este posibil să se evite aceste norme prin alegerea legii în temeiul articolului 14.
- daune aduse mediului – articolul 7; o obligație delictuală care decurge din daune aduse mediului sau daune suferite de persoane sau de proprietăți ca urmare a unor astfel de daune este reglementată în primul rând de legea aleasă de către părți. Cu toate acestea, persoana care introduce acțiunea are opțiunea de a-și întemeia cererea pe legea țării în care a avut loc faptele cauzator de prejudicii. Posibilitatea de alegere unilaterală evidențiază angajamentul general al UE față de promovarea protecției mediului.

- drepturile de proprietate intelectuală – articolul 8; aici se stabilește o distincție între drepturile de proprietate intelectuală de la nivelul UE și drepturile naționale. Pentru cele din urmă, legea aplicabilă este cea a țării pentru care se solicită protecție. Pentru drepturi la nivelul UE în cazul cărora chestiunea nu este reglementată în instrumentele UE relevante, legea aplicabilă este cea a țării în care a avut loc actul de încălcare a dreptului. Din nou, nu se permite alegerea legii în astfel de cazuri.
- acțiunile sindicale – articolul 9; ultima dintre situațiile speciale se referă la obligațiile necontractuale cu privire la răspunderea unei persoane în calitate de lucrător sau angajator ori a organizațiilor care reprezintă interesele profesionale ale acestora, cum ar fi sindicatele sau asociațiile angajatorilor, pentru prejudiciile cauzate de acțiunile sindicale, dacă acestea au fost deja întreprinse sau sunt în curs. Deși în astfel de cazuri se aplică norma generală prevăzută la articolul 4 alineatul (2), de aplicare a legii țării în care părțile își au reședința comună obișnuită, articolul 9 prevede că se va aplica legea țării în care se va desfășura sau s-a desfășurat acțiunea.

5.3.3.4. *Legea aplicabilă în cazul îmbogățirii fără justă cauză – articolele 10 și 11*

În ceea ce privește obligațiile necontractuale în cazurile de îmbogățire fără justă cauză care decurg dintr-un act ce nu constituie o faptă ilicită – de exemplu, îmbogățirea fără justă cauză și agenție fără autoritate – regulamentul prevede norme concepute să asigure că obligația este reglementată de legea statului cel mai strâns legat de obiectul său, lăsând în același timp instanțelor suficientă flexibilitate pentru a adapta norma la sistemele lor naționale. În ambele situații există o ierarhie a normelor stabilite.

- îmbogățirea fără justă cauză – articolul 10; normele primare prevăd că, în cazul în care obligația a fost determinată de un raport existent

între părți strâns legat de îmbogățirea fără justă cauză, aceasta este reglementată de legea care reglementează raportul în cauză, de exemplu un contract. În cazul în care această situație nu se aplică, iar părțile își au reședința obișnuită în aceeași țară în momentul nașterii obligației, se aplică legea respectivei țări. În cazul în care nu se poate determina legea care se aplică, aceasta este cea a țării în care s-a produs îmbogățirea fără justă cauză. Dacă situația este mai strâns legată de o altă țară decât cele menționate în celelalte dispoziții, atunci se aplică legea respectivei țări.

- negotiorum gestor (gestiunea de afaceri) – articolul 11; în acest caz, prima normă este similară celei referitoare la îmbogățirea fără justă cauză; în cazul în care există un raport între părți strâns legat de obligație, atunci se aplică legea aplicabilă relației în cauză. A doua normă este, din nou, să se aplice reședința obișnuită comună a părților, iar a treia este să se aplice legea țării în care a fost efectuat actul care a dat naștere obligației. În fine, există o normă privind legătura cea mai strânsă similară celei de la articolul 10 alineatul (4).

Exemplu

Un angajat al întreprinderii A cu sediul în Franța, atunci când a pregătit un transfer bancar electronic de fonduri pentru a plăti o redevență pentru un târg comercial în Italia întreprinderii B care a organizat târgul, a comis o eroare în finalizarea transferului online, astfel încât taxa plătită a fost de 50 000 EUR în loc de 5 000 EUR. În plus, plata a fost efectuată în contul unei părți terțe fără nicio legătură cu întreprinderea italiană sau cu tranzacția. Partea respectivă, domiciliată în Austria, s-a întâmplat să dețină, la aceeași bancă precum întreprinderea B, un cont al cărui număr diferă cu numai o cifră de cel al contului întreprinderii B. Partea terță refuză să restituie banii, astfel că întreprinderea A trebuie să introducă o acțiune împotriva părții terțe în fața instanțelor de la domiciliul acesteia,

și anume Austria, întrucât în cadrul Regulamentului Bruxelles I nu există niciun temei special de atribuire a competenței pentru cazuri de îmbogățire fără justă cauză precum acesta. Întrebarea este ce lege ar trebui să aplice instanța austriacă?

Dat fiind că situația se referă la îmbogățirea fără justă cauză a părții terțe, se aplică articolul 10 din Regulamentul Roma II. Prima opțiune, și anume existența unui raport de natură contractuală sau ilicită legat de situația de fapt din care rezultă îmbogățirea fără justă cauză nu are relevanță în speță, având în vedere că nu există niciun raport între întreprinderea A și partea terță din Austria. Nu este aplicabilă nici reședința obișnuită comună a părților, întrucât întreprinderea A și partea terță își au reședința obișnuită în state diferite.

Nu rămâne decât ultimul dintre factorii de legătură de la articolul 10 alineatul (3), care indică legea țării în care s-a produs îmbogățirea fără justă cauză. În cazul de față, aceasta ar conduce la aplicarea legislației italiene, întrucât contul bancar al părții austriece este situat în Italia. Dispozițiile speciale de la articolul 10 alineatul (4) nu sunt de natură să afecteze aplicabilitatea legislației italiene, întrucât împrejurările în speță nu demonstrează o legătură clară cu o altă țară.

5.3.3.5. *Legea aplicabilă obligațiilor care decurg din culpa in contrahendo – articolul 12*

Culpa in contrahendo se referă la situația în care o obligație necontractuală decurge din înțelegerile la care se ajunge înainte de semnarea unui contract, indiferent dacă respectivul contract a fost sau nu semnat efectiv. Aceasta include încălcarea obligației de a nu divulga informații, încălcarea și întreruperea negocierilor contractuale. Din nou, normele de la articolul 12 prevăd o mini-ierarhie. Astfel, prima măsură este să se aplice legea care reglementează contractul sau care ar fi fost aplicabilă contractului dacă acesta ar fi fost încheiat. În caz contrar, legea aplicabilă este fie cea a țării în care a avut loc faptul cauzator de prejudicii, indiferent de țara sau țările în care se manifestă efectele indirecte, sau țara în care se află reședință obișnuită comună a părților sau, în cazul în care raportul este în mod evident mai strâns legat de o altă țară decât cea indicată de celelalte norme, legea din țara respectivă.

5.3.4. Domeniul legii aplicabile – articolul 15

Legea care este aplicabilă în temeiul normelor din regulament reglementează:

- temeiul și întinderea răspunderii;
- motivele de exonerare de răspundere și orice limitare sau partajare a răspunderii;
- existența, natura și evaluarea prejudiciului invocat sau a despăgubirilor solicitate;
- măsurile asigurătorii pe care le poate adopta o instanță pentru prevenirea sau încetarea vătămării sau a prejudiciului;
- transmiterea unui drept la despăgubiri pentru prejudicii, inclusiv prin succesiune;
- persoanele care au dreptul la despăgubiri pentru prejudicii personale;

- răspunderea pentru fapta altuia și
- stingerea unei obligații prin prescriere și decădere din drepturi și suspendarea termenelor de prescripție și decădere.

5.3.5. Alte dispoziții referitoare la legea aplicabilă obligațiilor necontractuale

La fel ca în Regulamentul Roma I, în regulament există alte dispoziții importante care se referă la anumite aspecte specifice în ceea ce privește legea aplicabilă. Acestea includ, de asemenea, un articol despre normele obligatorii ale legii forului competent care instrumentează cauza, care trebuie să fie aplicate indiferent de legea aplicabilă. Alte aspecte reglementate de norme speciale includ o dispoziție conform căreia trebuie să fie luate în considerare normele de siguranță și de comportament în vigoare atunci când și în cazul în care a avut loc un fapt care dă naștere la răspundere și o dispoziție care prevede că o persoană poate formula o acțiune directă împotriva asigurătorului persoanei răspunzătoare atât timp cât dispozițiile din legea aplicabilă obligației necontractuale sau contractului de asigurare permit acest lucru. Există norme aplicabile subrogării, răspunderii multiple și cu privire la validitatea formală a unui act în ceea ce privește o obligație necontractuală. În fine, există norme referitoare la sarcina probei, locul reședinței obișnuite a persoanelor juridice și a persoanelor fizice care acționează în exercitarea unei activități profesionale, excluderea posibilității de retrimiteri în ceea ce privește aplicarea normelor de drept internațional privat din orice țară a cărei lege este aplicabilă în temeiul regulamentului, aplicarea regulamentului în ceea ce privește statele cu mai mult de un sistem juridic și relațiile cu alte dispoziții din legislația UE și unele convenții internaționale.

Răspunderea părintească și divorțul

6.1. Regulamentul Bruxelles IIa

6.1.1. Context – Regulamentul Bruxelles II și Regulamentul Bruxelles IIa

Regulamentul (CE) nr. 1347/2000 din 29 mai 2000 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești față de copiii comuni (cunoscut sub denumirea de „Regulamentul Bruxelles II”) ⁽⁸⁸⁾ a intrat în vigoare la 1 martie 2001. Regulamentul trata competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în procedurile civile privind divorțul, separarea de drept sau anularea căsătoriei, dar în ceea ce privește materia răspunderii părintești, acesta se limita la situațiile în care răspunderea părintească survenea în contextul unei proceduri matrimoniale privind copiii comuni ambilor soți. Regulamentul în sine era succesorul unei convenții între statele membre care a fost negociată înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam. Textul Regulamentului Bruxelles II și cel al convenției sunt practic identice, dar convenția ⁽⁸⁹⁾, care a fost adoptată la 28 mai 1968, nu a intrat niciodată în vigoare.

Domeniul de aplicare teritorial include toate statele membre, cu excepția Danemarcei. Domeniul de aplicare material al Regulamentului Bruxelles II a fost considerat relativ repede după intrarea sa în vigoare ca fiind prea limitat în ceea ce privește dispozițiile în materia răspunderii părintești. Acesta a fost unul dintre motivele pe care se bazează propunerea Comisiei, prezentată în august 2002 ⁽⁹⁰⁾ de un proiect de regulament destinat să înlocuiască Regulamentul Bruxelles II, care să acopere toate hotărârile

judecătorești în materia răspunderii părintești, indiferent de starea civilă a părinților și indiferent de existența unei cauze în materie matrimonială pendinte între părinți. S-a propus, de asemenea, abordarea chestiunilor legate de răspunderea părintească ce implică plasarea copiilor în centre de plasament, precum și în familii substitutive. Propunerea a urmat în mare măsură normele Convenției de la Haga din 19 octombrie 1996 asupra competenței, legii aplicabile, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor („Convenția de la Haga asupra protecției copiilor”), care nu era încă în vigoare în niciun stat membru în momentul respectiv. Regulamentul Bruxelles IIa a fost adoptat la 27 noiembrie 2003 și se aplică de la 1 martie 2005 ⁽⁹¹⁾.

6.1.2. Regulamentul Bruxelles IIa și răpirea copiilor

Regulamentul Bruxelles IIa, astfel cum a fost propus, cuprinde, de asemenea, norme speciale privind răpirea transfrontalieră a copiilor de către unul dintre părinți în cadrul Uniunii Europene și pentru a soluționa problema deplasării și reținerii ilicite a copiilor cu încălcarea încredințării în relațiile dintre statele membre. Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii este în vigoare în toate statele membre. În temeiul convenției, atunci când un copil este răpit spre sau reținut într-o țară care este parte la convenție, alta decât țara reședinței sale obișnuite, autoritățile statului spre care copilul este răpit sau în care copilul este reținut trebuie să dispună înapoierea imediată a copilului în statul său de reședință, în cazul în care acesta este un stat contractant. Normele din Regulamentul Bruxelles IIa au fost destinate să completeze și să consolideze dispozițiile convenției în funcționarea lor între statele membre și, prin urmare, să descurajeze părinții și alte persoane să ia o măsură unilaterală de deplasare sau de reținere a copiilor în afara statului membru în care se află reședința lor obișnuită.

(91) Danemarca nu participă la acest regulament.

(88) A se vedea JO L 160, 30.6. 2000, p. 19.

(89) A se vedea JO C 221, 16.7.1998, p. 1.

(90) A se vedea JO C 203 E, 27.8.2002, p. 155. Pe portalul e-justiție este disponibil un ghid practic separat privind aplicarea regulamentului.

6.1.3. Regulamentul Bruxelles IIa și materia matrimonială

6.1.3.1. Competența în materie matrimonială – articolul 3

Regulamentul a preluat fără modificări normele în materie matrimonială din Regulamentul Bruxelles II. Pentru astfel de proceduri, regulamentul prevede norme pentru a stabili:

- competența în rândul instanțelor din statele membre;
- recunoașterea și executarea hotărârilor pronunțate de instanțele din alte state membre.

Exemplu

Doamna A, cetățean al statului membru 1, este căsătorită cu domnul B timp de trei ani; aceștia locuiesc împreună în statul membru 2, statul de origine al domnului B. Doamna A, considerând că respectiva căsătorie s-a încheiat, dorește să solicite divorțul și să se întoarcă în țara sa de origine, unde locuiește familia sa. Ea ar dori să plece cât mai curând posibil și să solicite divorțul în țara sa de origine. Ea nu a mai vorbit cu domnul B de două săptămâni și este preocupată că divorțul ar putea deveni o problemă serioasă.

În conformitate cu normele de la articolul 3 alineatul (1) din regulament, competența în materie de divorț le revine instanțelor din statul membru al reședinței obișnuite a soților sau al ultimei reședințe obișnuite comune, în cazul în care unul dintre soți încă mai locuiește acolo. Competențe le poate reveni, de asemenea, instanțelor din statul membru al cetățeniei comune

a soților (în cazul Regatului Unit și al Irlandei, „domiciliul” fiecăruia dintre soți). Dacă doamna A se întoarce în țara sa de origine (statul membru 1), ea ar putea să depună o cerere de divorț în fața unei instanțe de acolo numai după ce țara respectivă devine locul reședinței sale obișnuite și dacă este îndeplinită una dintre următoarele condiții:

- domnul B acceptă să depună o cerere comună de divorț împreună cu ea;
- dacă domnul B nu acceptă depunerea unei cereri comune, în cazul în care doamna A a locuit acolo timp de cel puțin șase luni înainte de depunerea cererii sale. În cazul în care doamna A decide să se mute într-un al treilea stat membru al căruia cetățean nu este, ea ar putea să solicite un divorț acolo doar dacă își are reședința obișnuită în statul respectiv și a locuit acolo timp de cel puțin un an înainte de depunerea cererii sale.

Doamna A va fi informată că domnul B, care intenționează să rămână la reședința comună actuală a soților din statul membru 2, se află într-o poziție mai favorabilă, deoarece acesta poate depune imediat o cerere de divorț la o instanță din statul membru respectiv. Și Doamna A poate face acest lucru, întrucât domnul B are încă reședința obișnuită în acel stat membru, în timp ce, pentru a depune cererea în statul membru 1, aceasta ar trebui să aștepte cel puțin șase luni.

În cazul în care domnul B decide să depună cererea de divorț în statul membru 2, această acțiune ar împiedica-o efectiv pe doamna A să solicite ulterior divorțul în statul membru 1. Acest lucru se datorează articolului 19 alineatul (1) din regulament care prevede că, în cazul în care se introduc acțiuni având același obiect și aceeași cauză între aceleași părți înaintea unor instanțe din state membre diferite care au competența de a soluționa cauza în temeiul regulamentului, instanța competentă sesizată inițial

continuă procedura, iar instanța sesizată ulterior trebuie să suspende procedura și, după ce se stabilește competența instanței sesizate inițial, aceasta nu trebuie să continue procedura; acest lucru este în conformitate cu norma privind litispendența europeană de la articolul menționat.

Regulamentul se aplică numai desfacerii unei legături matrimoniale, fără a aborda aspecte cum ar fi motivele de divorț, efectele patrimoniale ale căsătoriei, obligațiile de întreținere ⁽⁹²⁾ sau alte măsuri care pot fi auxiliare divorțului.

6.1.3.2. *Recunoașterea și executarea hotărârilor în procedurile matrimoniale în temeiul Regulamentului Bruxelles IIa*

Pe baza principiului încrederii reciproce, o hotărâre pronunțată într-un stat membru este recunoscută în toate celelalte state membre. Motivele de nerecunoaștere sunt reduse la minimum. În cazul hotărârilor judecătorești cu privire la separare, divorț sau anularea căsătoriei, nu este necesară o procedură specială pentru actualizarea actelor de stare civilă ale unui stat membru. De asemenea, conform unui principiu de bază din Regulamentul Bruxelles IIa, precum și din Regulamentul Bruxelles I, statul solicitat nu trebuie să verifice nici competența instanței din statul membru de origine, nici constatările de fapt ale instanței respective. Hotărârile legate de aspecte matrimoniale sunt recunoscute prin lege și pot fi executate în alte state membre după ce acestea au fost declarate executorii de către instanța competentă din statul membru de executare (exequatur). Decizia de a acorda exequatur poate fi revizuită dacă este atacată. Nu este necesară legalizarea niciunui document, deci nici a hotărârii de divorț prezentate pentru recunoaștere și executare.

(92) A se vedea mai jos în capitolul 7.

6.1.4. Regulamentul Bruxelles IIa și răspunderea părintească

6.1.4.1. *Domeniul de aplicare*

Regulamentul este foarte vast în ceea ce privește sfera aspectelor legate de răspunderea părintească. Acesta acoperă formele tradiționale de obligații în relațiile părinte-copil, cum ar fi stabilirea reședinței copilului, drepturile de contact, tutela, măsurile de protecție a copilului în ceea ce privește bunurile sale. Plasarea copilului de către o autoritate publică, menționată la punctul 6.1.8, este, de asemenea, reglementată. Regulamentul prevede norme referitoare la competența instanțelor în aceste chestiuni și la recunoașterea și executarea hotărârilor referitoare la răspunderea părintească.

6.1.4.2. *Competența în materie de răspundere părintească – articolele 8, 9, 12 și 13*

Conform normei generale, competența aparține instanțelor din statul membru al reședinței obișnuite a copilului. Termenul de „reședință obișnuită” nu este definit nicăieri în regulament, dar este destinat să aibă o semnificație autonomă, iar acest lucru a fost confirmat de Curtea de Justiție a Uniunii Europene într-o serie de cauze ⁽⁹³⁾. În plus, regulamentul introduce o posibilitate limitată și sub rezerva anumitor condiții ca o instanță a unui alt stat membru decât cel în care copilul își are reședința obișnuită să fie competentă în materie de răspundere părintească, atunci când, de exemplu, chestiunea este legată de o procedură de divorț în curs în temeiul articolului 3 din regulament în acest alt stat membru ⁽⁹⁴⁾. Regulamentul prevede, de asemenea, competența bazată pe prezența copilului într-un stat membru, dar numai în cazul în care

(93) A se vedea, de exemplu, următoarele cauze: A, C – 523/07 din 2 aprilie 2009 și Mercredi/Chaffe, C – 497/10 PPU din 22 decembrie 2010.

(94) A se vedea articolul 12 alineatul (1).

nu este posibil să se determine reședința obișnuită a copilului ⁽⁹⁵⁾. În cazul în care copilul se mută în străinătate, din statul reședinței sale obișnuite într-un alt stat membru, cu acordul celor care dețin răspunderea părintească (cel mai adesea, părinții), instanțele din primul stat continuă să fie competente în ceea ce privește modificarea oricărei hotărâri privind contactul, dar numai pentru o perioadă de trei luni după mutare și în cazul în care titularul dreptului de vizită continuă să locuiască acolo ⁽⁹⁶⁾.

6.1.4.3. Trimiterea cauzelor între instanțe – articolul 15

Regulamentul conține, de asemenea, o normă inovatoare în legislația europeană, prin care o instanță sesizată într-o cauză și care are competența pe fond, poate trimite cauza unei instanțe dintr-un alt stat membru, cu titlu excepțional, în cazul în care aceasta este mai bine plasată să soluționeze cauza. Instanța poate trimite întreaga cauză sau o anumită parte a acesteia.

Întrucât, în conformitate cu norma generală prevăzută la articolul 8, competența aparține instanțelor din statul membru în care copilul își are reședința obișnuită la momentul la care este sesizată instanța, competența judiciară nu se deplasează în mod automat atunci când copilul dobândește o reședință obișnuită într-un alt stat membru în cursul procedurii judecătorești. Cu toate acestea, pot exista circumstanțe în care, în mod excepțional, instanța care a fost sesizată (denumită în continuare „instanța de origine”) nu este cel mai bine plasată pentru a soluționa cauza. În astfel de împrejurări, articolul 15 permite instanței de origine să transfere cauza unei instanțe dintr-un alt stat membru, cu condiția ca acest fapt să fie în interesul superior al copilului. Procedura pentru efectuarea unui astfel de transfer și categoriile de instanțe la care se poate efectua transferul sunt stabilite la articolul respectiv. Odată

ce o cauză a fost transferată unei instanțe dintr-un alt stat membru, aceasta nu mai poate fi transferată unei instanțe dintr-un al treilea stat membru ⁽⁹⁷⁾.

6.1.4.4. Competența în situații de răpire a copilului – articolul 10

Unii copii sunt răpiți dintr-un stat membru în altul de către părinți care doresc să introducă o acțiune privind responsabilitatea părintească față de copii, de exemplu, înaintea unui judecător cu aceeași cetățenie, în speranța de a primi un tratament mai favorabil. În temeiul regulamentului, deplasarea sau reținerea ilicită a unui copil nu poate conduce la un transfer al competenței judiciare de la instanțele din statul membru în care copilul își are reședința obișnuită inițială, cu excepția cazului în care toți cei cărora le-a fost încredințat copilul, conform definiției din regulament, au fost de acord sau copilul a locuit în noul stat timp de cel puțin un an după ce persoana căreia i-a fost încredințat copilul a avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință de locul în care se afla copilul și fie nu a fost introdusă nicio cerere de înapoiere în temeiul Convenției de la Haga privind răpirea de copii în anul respectiv, fie o cerere introdusă în acest sens a fost retrasă, sau dacă s-a pronunțat o decizie de încredințare în statul membru în care copilul își are reședința obișnuită inițială care nu implică înapoierea copilului în statul respectiv. În acest mod, părinții care consideră că pot să obțină avantaje prin ducerea în mod unilateral a copiilor lor într-un alt stat membru sunt descurajați să facă acest lucru prin faptul că, în cadrul Uniunii Europene, este clar că o astfel de acțiune nu va determina o modificare a competenței în materia răspunderii părintești.

(95) A se vedea articolul 13.

(96) A se vedea articolul 9.

(97) A se vedea considerentul 13.

6.1.5. Funcționarea în Uniunea Europeană a Convenției de la Haga privind răpirea de copii – articolul 11

6.1.5.1. *Principiile de bază ale convenției și ale regulamentului*

Convenția de la Haga din 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii continuă să funcționeze în Uniunea Europeană, dar regulamentul conține dispoziții care completează funcționarea convenției între statele membre. Dispozițiile respective sunt menite să consolideze funcționarea convenției și, în special, să consolideze principiul central atât al convenției, cât și al regulamentului, conform căruia nu este în interesul superior al copilului ca acesta să fie deplasat sau reținut în mod ilegal departe de statul reședinței sale obișnuite. Acest principiu este susținut, la rândul său, de principiul procedural potrivit căruia, în cazul în care are loc o astfel de deplasare sau reținere, copilul sau copiii în cauză ar trebui să fie returnați în statul reședinței lor obișnuite cât mai curând posibil, dacă instanța decide acest lucru, iar instanța din statul respectiv este cea care ar trebui să ia hotărârile adecvate, în interesul superior al copiilor, cu privire la persoanele cu care aceștia ar trebui să locuiască și să aibă contact și în ce temei.

6.1.5.2. *Dispozițiile complementare din regulament – articolul 11 alineatele (1)-(5)*

Articolul 11 conține o serie de dispoziții care sunt menite să consolideze aceste principii de bază și care trebuie să fie aplicate în cazurile în care înapoierea unui copil dintr-un stat membru în altul este solicitată în temeiul convenției; dispozițiile sunt următoarele:

- La examinarea cererii de înapoiere și a oricărei opoziții la aceasta prin excepțiile prevăzute la articolele 12 și 13 din convenție, cu excepția cazului în care acest lucru este necorespunzător, trebuie să se acorde copilului posibilitatea de a fi audiat în cursul procedurii, luând în considerare vârsta și maturitatea acestuia. Regulamentul nu specifică modul în care ar trebui realizat acest lucru, lăsând ca acesta să fie stabilit conform dreptului procedural național din statele membre. Cu toate acestea, reiese cu claritate din dispoziție că o instanță care analizează înapoierea copilului ar trebui să stabilească dacă acesta ar trebui să fie audiat – articolul 11 alineatul (2).
- O procedură de înapoiere în temeiul convenției ar trebui să se finalizeze cât mai repede posibil și, cu excepția cazului în care acest lucru este imposibil din cauza unor circumstanțe excepționale, nu trebuie să dureze mai mult de șase săptămâni de la depunerea cererii până la pronunțarea hotărârii; această dispoziție este similară celor din convenție⁽⁹⁸⁾ și consolidează ideea că o înapoiere rapidă a copiilor este un obiectiv fundamental al ambelor instrumente – articolul 11 alineatul (3).
- La articolul 13 alineatul (1) litera (b) din Convenția de la Haga menționată mai sus se prevede că părinții pot încerca să împiedice pronunțarea unei hotărâri de înapoiere a copiilor pe care i-au deplasat în mod ilegal, susținând că înapoierea copilului în cauză l-ar expune la pericole fizice sau psihologice grave sau l-ar plasa într-o situație intolerabilă. La fel precum în cazul celorlalte excepții, sarcina de a stabili riscul pentru copil în mod convingător pentru instanță îi revine persoanei care încearcă să obțină o hotărâre de neînapoiere. În fapt, în general, această excepție a fost interpretată într-un mod extrem de restrâns de instanțele din majoritatea statelor contractante, inclusiv statele membre ale UE,

(98) A se vedea articolele 2 și 11.

iar regulamentul consolidează această limitare stipulând că excepția în cauză nu poate fi utilizată pentru a justifica neînapoierea dacă se constată că s-au luat măsurile adecvate de protecție pentru copil după ce acesta se întoarce în statul reședinței obișnuite în instanțele care se pronunță asupra chestiunilor legate de situația socială, luând în considerare interesul superior al copilului – articolul 11 alineatul (4).

- Instanța nu poate refuza înapoierea decât dacă persoanei care solicită înapoierea i s-a oferit posibilitatea de a fi audiată – articolul 11 alineatul (5).

6.1.5.3. Ce se întâmplă în cazul în care se pronunță o hotărâre de neînapoiere – articolul 11 alineatele (6)-(8)

Astfel cum s-a menționat, în convenție sunt prevăzute excepții limitate în temeiul cărora instanța nu va pronunța o hotărâre de înapoiere a unui copil în statul reședinței sale obișnuite după o deplasare sau o reținere ilicită în alt stat. Pentru a preveni situațiile în care părinții doresc să profite de aceste excepții, adeseori din motive mai degrabă nelegitime, și pentru a se asigura că viitorul pe termen lung al copiilor care au fost supuși unor astfel de acțiuni va fi decis în statul reședinței lor obișnuite, regulamentul prevede nu numai că instanțele din statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită înainte de răpire păstrează competența⁽⁹⁹⁾, dar și că, după răpire, acestea vor avea ultimul cuvânt cu privire la viitorul pe termen lung al copilului. Astfel, o hotărâre întemeiată pe articolul 13 din convenție de a nu înapoia copilul pronunțată de o instanță din statul membru în care a fost dus copilul răpit poate fi urmată de o hotărâre ulterioară prin care se dispune înapoierea copilului, hotărâre pronunțată de instanța competentă din statul membru pe teritoriul căruia copilul a locuit în mod obișnuit imediat înainte de răpire.

⁽⁹⁹⁾ A se vedea articolul 10 și punctul 6.1.4.4.

6.1.5.4. Recunoașterea și executarea unei hotărâri de înapoiere a unui copil ulterioară unei hotărâri de neînapoiere – procedura accelerată – articolul 11 alineatul (8), articolul 40 alineatul (1) litera (b) și articolul 42

În cazul în care se pronunță o astfel de hotărâre prin care se dispune înapoierea copilului, aceasta trebuie să fie recunoscută și executată fără nicio procedură specială (precum procedura de exequatur), cu condiția respectării anumitor garanții procedurale, de exemplu ca instanța din statul membru în care copilul își are reședința obișnuită să îi fie acordat copilului posibilitatea de a fi ascultat⁽¹⁰⁰⁾. Instanța care a pronunțat hotărârea de neînapoiere va trimite dosarul instanței competente din statul în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înainte de deplasarea sau reținerea sa ilicită. Instanța competentă din statul în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înainte de deplasarea sau reținerea sa ilicită invită părțile să îi prezinte informații; dacă i se prezintă informații, instanța va examina problema încredințării copilului.

6.1.6. Recunoașterea și executarea hotărârilor privind dreptul de vizită – procedura accelerată – articolul 40 alineatul (1) litera (a) și articolul 41

Regulamentul Bruxelles IIa a urmat normele de executare prevăzute în Convenția de la Haga din 1996 asupra competenței, legii aplicabile, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor și a adăugat certificate pentru a facilita circulația în interiorul Uniunii a hotărârilor în materie de divorț și răspundere părintească, inclusiv hotărârile privind dreptul de vizită, pronunțate într-un stat membru. Certificatul privind dreptul de vizită include o serie de declarații cu privire la procedura urmată de instanță: atunci când se pronunță o hotărâre în lipsă, certificatul va confirma

⁽¹⁰⁰⁾ A se vedea articolul 42 alineatul (2) litera (a).

faptul că actul de sesizare a instanței sau un act echivalent a fost notificat sau comunicat persoanei care nu s-a prezentat astfel încât aceasta să își poată pregăti apărarea, precum și că toate părțile și copilul, în funcție de vârsta și maturitatea acestuia, au avut posibilitatea de a fi ascultate. Certificatul nu poate fi contestat în statul membru de origine, dar poate fi rectificat (articolul 43). Hotărârea certificată nu poate fi executată în statul membru de executare dacă aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre executorie pronunțată ulterior.

6.1.7. Recunoașterea și executarea altor hotărâri – procedura standard – articolele 21-39

Pentru alte hotărâri privind răspunderea părintească, procedura este similară celei pentru hotărârile care fac obiectul procedurii din Regulamentul Bruxelles I. Odată pronunțată și executorie, hotărârea se emite împreună cu un certificat, utilizând formularul standard stabilit în regulament⁽¹⁰¹⁾. Procedura de depunere a unei cereri de încuviințare a executării sau de înregistrare în vederea executării în Regatul Unit (articolul 28) este reglementată de dreptul statului membru în care are loc executarea (articolul 30). Persoana care solicită executarea solicită încuviințarea executării în statul membru în care trebuie să fie executată hotărârea. Odată obținută, încuviințarea va fi adusă în atenția persoanei împotriva căreia se solicită executarea, în conformitate cu procedurile prevăzute de dreptul intern. Persoana respectivă se poate opune încuviințării, dar numai pe baza motivelor stabilite în regulament⁽¹⁰²⁾. Executarea efectivă a hotărârii se efectuează în conformitate cu procedurile prevăzute de dreptul intern⁽¹⁰³⁾.

6.1.8. Plasarea copiilor în îngrijire în alt stat membru – articolul 55 litera (d) și articolul 56

S-a menționat faptul că regulamentul se referă la cazurile care implică hotărâri de plasare a copiilor într-un centru de plasament sau într-o familie substitutivă. Astfel de decizii privind răspunderea părintească pot implica un copil plasat într-un alt stat membru și, în cazul în care este avută în vedere această acțiune, există o procedură specială prevăzută în regulament. Înainte ca instanța competentă să poată dispune plasarea, aceasta trebuie mai întâi să consulte autoritatea centrală sau autoritatea competentă din statul membru în care este avută în vedere plasarea copilului, în cazul în care în statul în cauză este necesară intervenția unei autorități publice. Hotărârea de plasare se adoptă numai în cazul în care autoritatea competentă este de acord. În cazul în care intervenția unei autorități publice nu este necesară pentru plasarea unui copil într-o familie substitutivă într-un alt stat membru, acordul nu este necesar, iar autoritatea care dispune plasarea trebuie doar să informeze autoritatea centrală sau autoritatea competentă⁽¹⁰⁴⁾. Autoritățile centrale instituite în temeiul regulamentului trebuie să contribuie la acest proces prin furnizarea de informații și de asistență pentru instanțele judecătorești. Statelor membre li se impune să prevadă norme și proceduri clare pentru aprobarea prevăzută la articolul 56 din regulament, astfel încât să se asigure securitatea juridică și celeritatea. Printre altele, procedurile trebuie să permită instanței care preconizează plasarea să identifice cu ușurință autoritatea competentă, iar autorității competente să aprobe sau să refuze plasarea într-un termen scurt⁽¹⁰⁵⁾.

(101) A se vedea articolele 37 și 39 și anexa III.

(102) A se vedea articolul 23.

(103) A se vedea articolul 47.

(104) A se vedea articolul 56 alineatul (4).

(105) Hotărârea din 26 aprilie 2012, Health Service Executive, C-92/12, punctul 82.2.

6.1.9. Cooperarea instanțelor și a autorităților centrale – articolul 11 alineatele (6)-(8), articolul 15 alineatul (6), articolul 42 alineatul (2) litera (c), articolele 53-55 și articolul 67

La fel ca în Convenția de la Haga din 1980 privind răpirea copiilor și în Convenția de la Haga din 1996 asupra competenței, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor, un rol important și fundamental le revine autorităților centrale din statele membre, care trebuie să coopereze între ele, precum și cu alte autorități relevante pentru a îndeplini obiectivele și dispozițiile regulamentului. În acest scop, fiecare stat membru instituie una sau mai multe autorități centrale. Dacă un stat membru are două sau mai multe sisteme de drept, vor exista mai multe autorități centrale⁽¹⁰⁶⁾. Atribuțiile autorităților centrale sunt atât generale, cât și specifice. O funcție suplimentară a autorităților centrale prevăzută de regulament este de a oferi sprijin instanțelor în cadrul cooperării lor, în special în ceea ce privește înapoierea copiilor după pronunțarea unei hotărâri de neînapoiere și atunci când instanțele iau în considerare transferul unei cauze sau o plasare transfrontalieră. Regulamentul a intrat în vigoare pe baza faptului că o astfel de cooperare în materie civilă și comercială între autoritățile centrale și comunicarea dintre acestea și dintre instanțele⁽¹⁰⁷⁾ statelor membre în scopul aplicării regulamentului ar urma să fie sprijinite de Rețeaua judiciară europeană în materie civilă și comercială (denumită în continuare „RJE”)⁽¹⁰⁸⁾. Scopul unei astfel de comunicări și cooperări este de a încerca să contribuie la soluționarea unor cauze în care sunt implicați copii și care sunt adesea extrem de dificile și sensibile⁽¹⁰⁹⁾.

(106) A se vedea articolul 53.

(107) A se vedea articolul 11 alineatele (6) și (7), articolul 15 alineatul (6), articolul 53, articolul 55 literele (c) și (d) și articolul 56.

(108) A se vedea articolul 54; RJE cuprinde o rețea de puncte de contact și autorități centrale prevăzute în regulament; a se vedea capitolul 14 de mai jos în ceea ce privește Rețeaua judiciară europeană în materie civilă.

(109) A se vedea, în acest context, articolul 55 litera (e).

6.2. Legea aplicabilă divorțului – Regulamentul Roma III⁽¹¹⁰⁾

6.2.1. Context

În iulie 2006, Comisia Europeană a prezentat o propunere de regulament privind legea aplicabilă divorțului. Au avut loc negocieri cu privire la propunere până când a devenit clar, în 2008, că există dificultăți insurmontabile în obținerea unanimității necesare pentru adoptarea acesteia de către statele membre⁽¹¹¹⁾. La puțin timp după aceea, un grup de state membre⁽¹¹²⁾ a reluat inițiativa în cadrul noilor mecanisme de cooperare consolidată din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene⁽¹¹³⁾ ceea ce a condus la adoptarea Regulamentului Roma III în acest domeniu.

6.2.2. Domeniul de aplicare teritorial și material

De la 21 iunie 2012, paisprezece state membre s-au obligat să respecte norme uniforme privind legea aplicabilă divorțului și separării de corp. Acestea sunt cele 15 state care au solicitat inițial să coopereze în cadrul acestei proceduri consolidate, mai puțin Grecia, care s-a retras din negocieri și ulterior și-a comunicat intenția de a accepta obligațiile prevăzute în regulament. În prezent,

(110) Regulamentul (UE) nr. 1259/2010 al Consiliului din 20 decembrie 2010 de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidată în domeniul legii aplicabile divorțului și separării de corp.

(111) Măsurile privind dreptul familiei trebuie să fie adoptate în unanimitate de statele membre în cadrul Consiliului, spre deosebire de majoritatea măsurilor în materie de justiție civilă, în cazul cărora este suficientă o majoritate calificată în Consiliu.

(112) Belgia, Bulgaria, Germania, Grecia, Spania, Franța, Italia, Letonia, Luxemburg, Ungaria, Malta, Austria, Portugalia, România și Slovenia.

(113) Articolul 328 alineatul (1) din TFUE.

Lituania acceptă, de asemenea, obligațiile prevăzute în regulament ⁽¹¹⁴⁾. Regulamentul exclude din domeniul său de aplicare material o serie de aspecte în materie de dreptul familiei, similare celor excluse din domeniul de aplicare al Regulamentului Bruxelles IIa ⁽¹¹⁵⁾, multe dintre acestea fiind în prezent tratate separat în alte regulamente. Regulamentul are caracter universal, ceea ce înseamnă că se aplică legea desemnată de acesta, indiferent dacă este legea unui stat membru care participă la aplicarea regulamentului.

6.2.3. Alegerea legii

Conform regulamentului, părțile au posibilitatea să facă o alegere între oricare dintre următoarele legi:

- legea statului în care soții își au reședința obișnuită la data încheierii acordului de desemnare a legii aplicabile;
- legea statului ultimei lor reședințe obișnuite, în cazul în care unul dintre soți încă mai locuiește acolo la data încheierii acordului de desemnare a legii aplicabile;
- legea statului de cetățenie a oricăruia dintre soți la data încheierii acordului de desemnare a legii aplicabile sau
- legea forului.

Un acord care desemnează legea aplicabilă poate fi încheiat și modificat în orice moment, dar cel mai târziu în momentul sesizării instanței. De asemenea, în cazul în care această posibilitate este prevăzută de legea forului, soții pot desemna legea aplicabilă inclusiv în cursul procedurii. În cazul în care se procedează astfel, desemnarea efectuată trebuie să fie înregistrată de instanță în conformitate cu legea forului. Valabilitatea de fond a unei alegeri a legii trebuie să fie stabilită conform legii care, având în vedere alegerea făcută, ar fi aplicabilă în cazul în care acordul ar fi valabil. Acordul de desemnare a legii aplicabile trebuie să fie încheiat în scris, datat și semnat de ambii soți. Acestui tip de acord i se pot aplica și alte cerințe formale suplimentare, în funcție de legea statului membru (statelor membre) în care soții își au reședința obișnuită.

(114) Grecia va accepta obligațiile prevăzute în regulament începând cu 29 iulie 2015, a se vedea Decizia 2014/39/UE a Comisiei din 27 ianuarie 2014, JO L 231, 28.1.2014, p. 41; în ceea ce privește Lituania, regulamentul se aplică, de asemenea, din 22 mai 2014; a se vedea Decizia Comisiei din 21 noiembrie 2012, JO L 323, 22.11.2012, p. 18.

(115) Subiectele excluse sunt capacitatea persoanelor fizice, existența, valabilitatea, anularea sau recunoașterea unei căsătorii, numele soților, efectele patrimoniale ale căsătoriei, răspunderea părintească, obligațiile de întreținere, fiduciar și succesiunile.

6.2.4. Legea aplicabilă în absența alegerii

În cazul în care nu a fost formulată nicio alegere, se aplică următoarele norme pentru a stabili legea aplicabilă: legea statului:

- în care soții își au reședința obișnuită în momentul sesizării instanței sau, în caz contrar,
- pe teritoriul căruia soții își aveau ultima reședință obișnuită, cu condiția ca perioada respectivă de rezidență să nu se fi încheiat cu mai mult de 1 an înaintea sesizării instanței, atât timp cât unul dintre soți încă mai are reședința în statul respectiv la data sesizării instanței sau, în caz contrar,
- a cărui cetățenie este deținută de ambii soți la data sesizării instanței sau, în caz contrar,
- în care este sesizată instanța.

6.2.5. Alte dispoziții

6.2.5.1. Aplicarea legii forului

În cazul în care legea aplicabilă în temeiul regulamentului nu prevede divorțul sau nu acordă egalitate de acces la procedurile de divorț sau de separare de corp din cauza sexului unuia dintre soți, se aplică legea forului.

6.2.5.2. Excluderea trimiterii

Aplicarea legii unui stat se referă la normele de drept în vigoare în statul respectiv, cu excepția normelor sale de drept internațional privat ⁽¹¹⁶⁾.

6.2.5.3. Ordinea publică

O instanță poate refuza să aplice o dispoziție a legii desemnate în conformitate cu dispozițiile regulamentului doar dacă o astfel de aplicare este vădit incompatibilă cu ordinea publică a forului respectiv.

6.2.5.4. Diferențe între legislațiile naționale

Regulamentul nu obligă instanțele unui stat membru a cărui lege nu prevede divorțul sau nu recunoaște valabilitatea căsătoriei în scopul procedurilor de divorț să pronunțe un divorț ca urmare a aplicării normelor prevăzute în regulament.

(116) Pentru o descriere generală a efectelor excluderii trimiterii, a se vedea punctul 8.3.9 de mai jos.

Obligațiile de întreținere

7.1. Contextul Regulamentului privind obligațiile de întreținere – Regulamentul Bruxelles I și Convenția de la Haga din 2007 privind obligațiile de întreținere

Normele privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie de obligații de întreținere din cadrul CE, cum se numea la momentul respectiv, au fost incluse în Regulamentul Bruxelles I. Regulamentul permitea creditorului obligației de întreținere să introducă o acțiune înaintea instanțelor din statul membru în care își avea domiciliul sau reședința obișnuită. Acest regim a funcționat bine până la un punct, dar creditorul obligației de întreținere trebuia în continuare să efectueze procedura de solicitare a încuviințării executării, astfel încât hotărârea să poată fi executată în alt stat membru. Acest lucru era dificil pentru mulți creditori care aveau nevoie de o executare rapidă și eficientă a hotărârii, întrucât se bazau pe plata pensiei de întreținere acordate. Problema era și mai acută în ceea ce privește obligațiile de întreținere pentru copii.

În 2005, pentru a elimina măsurile intermediare necesare recunoașterii și executării hotărârilor de plată a pensiilor de întreținere și pentru a stabili norme procedurale comune în vederea simplificării și accelerării soluționării litigiilor transfrontaliere privind creanțele de întreținere, Comisia Europeană a adoptat o propunere privind un nou regulament la nivelul UE privind obligațiile de întreținere.

În același timp cu negocierile din cadrul UE asupra acestei propuneri, Conferința de la Haga privind dreptul internațional privat era angajată în negocierile care au condus la adoptarea, în noiembrie 2007, a Convenției de la Haga privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate pentru copii și alți membri ai familiei. Convenția de la Haga din 2007 oferă un cadru cuprinzător pentru

a aborda obligațiile de întreținere cu statele care sunt parte la aceasta. Convenția este însoțită de un Protocol opțional care conține norme privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere. Comisia Europeană și statele membre au luat parte pe deplin la negocieri și au inclus multe dintre normele convenite la nivel internațional în Regulamentul privind obligațiile de întreținere care a fost adoptat în decembrie 2008.

Convenția de la Haga din 2007 a fost ratificată de Uniunea Europeană la 9 aprilie 2014. Aceasta a intrat în vigoare pentru toate statele membre, cu excepția Danemarcei, la 1 august 2014. Protocolul a fost adoptat la 8 aprilie 2010 de Uniunea Europeană⁽¹¹⁷⁾ și se aplică de la intrarea în vigoare a Regulamentului privind obligațiile de întreținere, la 18 iunie 2011, între toate statele membre, cu excepția Regatului Unit și a Danemarcei. Statele membre ale UE vor utiliza Convenția de la Haga din 2007 doar în relațiile cu statele terțe care sunt parte la aceasta.

7.2. Obiectivul Regulamentului privind obligațiile de întreținere⁽¹¹⁸⁾

Scopul principal al Regulamentului privind obligațiile de întreținere este crearea unui instrument de simplificare a procedurii prin care un creditor de obligații de întreținere dintr-un stat membru al Uniunii Europene poate face o cerere pentru a obține plata prestațiilor de întreținere într-un mod simplu și rapid de la un debitor de obligații de întreținere din alt stat membru prin recurgerea la dispozițiile privind competența, conflictele de legi, recunoașterea și forța executorie, executarea, asistența judiciară și cooperarea dintre autoritățile centrale. Creditorul de obligații de întreținere în beneficiul căruia s-a pronunțat

(117) Decizia 2009/941/CE a Consiliului; a se vedea JO L 331, 16.12.2009, p. 17.

(118) Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere.

o hotărâre într-un stat membru ar trebui să poată obține încuviințarea executării și executarea acesteia într-un alt stat membru, prin procedurile simplificate prezentate în secțiunea 7.6 de mai jos. Creditorul de obligații de întreținere poate încerca, de asemenea, să obțină plata prestațiilor de întreținere prin pronunțarea unei hotărâri în acest sens într-un alt stat membru. Creditorul de obligații de întreținere ar trebui să beneficieze și de asistența autorităților centrale pentru a solicita nu numai recunoașterea hotărârilor, ci și modificarea acestora. Situația în care organismele publice se subrogă în drepturile unui creditor este, de asemenea, reglementată de regulament.

7.3. Domeniul de aplicare

7.3.1. Domeniul de aplicare teritorial

Regulamentul se aplică în toate statele membre ale UE, cu excepția Danemarcei. Cu toate acestea, Danemarca a acceptat obligațiile care îi revin în temeiul regulamentului în conformitate cu Acordul dintre CE și Danemarca din 19 octombrie 2005 ⁽¹¹⁹⁾ în măsura în care regulamentul a modificat Regulamentul Bruxelles I (CE) ⁽¹²⁰⁾. Consecința acestui fapt este că regulamentul are efecte în ceea ce privește Danemarca, cu excepția dispozițiilor din capitolele III (Legea aplicabilă) și VII (Cooperarea între autorități centrale) ⁽¹²¹⁾. Acest lucru înseamnă că normele din regulament privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor și accesul la justiție se aplică în ceea ce privește Danemarca în acest temei și sub rezerva cerințelor prevăzute în regulament pentru statele care nu sunt părți la Protocolul de la Haga.

(119) A se vedea JO L 299, 16.11.2005, p. 62.

(120) Acordul dintre Comunitatea Europeană și Regatul Danemarcei privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, JO L 149, 12.6.2009, p. 80.

(121) A se vedea JO L 149, 12.6.2009.

În ceea ce privește Regatul Unit și Irlanda, fiecare dintre aceste state membre a trebuit să comunice un avis în termen de trei luni de la prezentarea propunerii cu privire la acceptarea obligațiilor care îi revin în temeiul regulamentului ⁽¹²²⁾, în cazul în care dorește să le accepte. Irlanda a făcut acest lucru înainte de începerea negocierilor referitoare la propunerea UE care, în 2009, a devenit Regulamentul privind obligațiile de întreținere, dar nu și Regatul Unit ⁽¹²³⁾. Regatul Unit a participat la negocieri și a acceptat obligațiile ulterior, fiind în prezent obligat să respecte regulamentul, însă nu a ratificat Protocolul de la Haga din 2007 privind legea aplicabilă, așa că normele privind recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești din regulament se aplică în ceea ce privește Regatul Unit astfel cum se menționează în secțiunea 7.6.

7.3.2. Domeniul de aplicare material

Regulamentul se aplică tuturor obligațiilor de întreținere care decurg din relațiile de familie, de rudenie, de căsătorie sau de alianță. Acesta cuprinde norme privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea. Regulamentul cuprinde, de asemenea, o serie de norme importante în materie de acces la justiție, în special în ceea ce privește disponibilitatea asistenței judiciare și asistența pentru creditorii și debitorii obligației de întreținere disponibilă prin intermediul autorităților centrale.

(122) A se vedea introducerea de la punctul 1.3 și Protocolul privind poziția Regatului Unit și a Irlandei anexat la TUE și la TFUE.

(123) A se vedea considerentele 46 și 47.

7.4. Competența judiciară

Norme de competență din regulament se aplică instanțelor, care sunt definite astfel încât să includă autoritățile administrative enumerate în anexa X la regulament ⁽¹²⁴⁾.

7.4.1. Norme generale – articolul 3

În temeiul regulamentului, este competentă să instrumenteze cauze instanța:

- de la locul reședinței obișnuite a pârâtului (debitorul obligației de întreținere);
- de la locul reședinței obișnuite a creditorului obligației de întreținere;
- competentă în temeiul legii forului într-o acțiune privind starea persoanei în cazul în care cererea cu privire la o obligație de întreținere este accesorie respectivei acțiuni sau
- competentă în temeiul legii forului într-o acțiune privind răspunderea părintească atunci când cererea cu privire la o obligație de întreținere este accesorie respectivei acțiuni,

cu condiția ca, în aceste ultime două cazuri, competența să nu se întemeieze numai pe cetățenia uneia dintre părți.

7.4.2. Alegerea instanței – articolul 4

Părțile pot conveni asupra instanței competente să soluționeze orice litigii actuale sau viitoare în materie de întreținere, mai puțin cele cu privire la o obligație de întreținere față de o persoană cu vârsta sub optsprezece ani.

Se pot alege instanța sau instanțele, în momentul încheierii acordului cu privire la alegerea instanței sau în momentul în care este sesizată instanța:

- din statul membru în care una dintre părți își are reședința obișnuită;

- din statul membru a cărui cetățenie o deține una dintre părți;
- în ceea ce privește obligațiile de întreținere între soți sau foști soți, care are competență în materie matrimonială sau
- în ceea ce privește obligațiile de întreținere între soți sau foști soți, din statul membru în care s-a aflat ultima reședință obișnuită comună a soților timp de cel puțin un an.

Acordul privind alegerea instanței trebuie să fie în scris sau în orice formă de comunicare prin mijloace electronice care asigură o consemnare durabilă a acestuia. Competența atribuită prin acord este exclusivă, cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel.

7.4.3. Alte norme de competență - înfățișarea pârâtului, cetățenia comună și forum necessitatis

Dacă pârâtul se înfățișează înaintea unei instanțe fără să îi conteste competența, instanța respectivă este competentă. ⁽¹²⁵⁾ Instanțele din statul cetățeniei comune a părților sunt competente în materie de întreținere numai dacă nu există alte instanțe competente în temeiul regulamentului sau al Convenției de la Lugano din 2007 ⁽¹²⁶⁾. În mod excepțional, o instanță dintr-un stat membru în care există o legătură suficientă cu litigiul poate avea competență atunci când nu există nicio altă instanță competentă a unui stat membru și nu există nicio posibilitate rezonabilă ca procedura să fie introdusă într-un stat terț ⁽¹²⁷⁾.

7.4.4. Modificarea hotărârilor privind obligațiile de întreținere – articolul 8

Odată ce s-a emis o hotărâre într-un stat membru sau într-un stat parte la Convenția de la Haga din 2007, în care își are reședința obișnuită creditorul obligației de întreținere, debitorul obligației de întreținere nu poate iniția

(125) Articolul 5.

(126) Articolul 6.

(127) Articolul 6.

(124) A se vedea JO L 293, 11.11.2011, p. 24. A se vedea, de asemenea, pentru Danemarca: JO L 251, 21.9.2013, p. 1.

procedura de modificare sau de înlocuire a hotărârii respective în niciun alt stat membru atât timp cât creditorul obligației de întreținere își păstrează reședința obișnuită în statul în care s-a emis hotărârea. Această normă face obiectul unei serii de excepții, în special în cazul în care părțile au încheiat un acord privind alegerea instanței în care au ales competența acestui alt stat în temeiul regulamentului sau în cazul în care creditorul obligației de întreținere a acceptat competența instanțelor din acest alt stat.

7.4.5. Litispendență – articolul 12

În cazul în care două proceduri având același obiect și aceeași cauză între aceleași părți sunt introduse în fața unor instanțe din state membre diferite, instanța sesizată inițial, dacă este competentă, va prelua cauza, iar cealaltă instanță trebuie să suspende acțiunea până în momentul în care se stabilește competența instanței sesizate inițial și apoi să își decline competența.

7.5. Legea aplicabilă – articolul 15

Astfel cum s-a menționat, regulamentul aplică Protocolul opțional de la Haga din 2007, care este obligatoriu pentru toate statele membre, cu excepția Danemarcei și a Regatului Unit. Normele prevăzute în protocol sunt prezentate pe scurt în caseta de mai jos.

Legea aplicabilă reglementează legislația cu privire la toate obligațiile de întreținere dintr-o relație de familie, de rudenie, de căsătorie sau de alianță; în cazul în care obligația se referă la un copil, nu este relevant dacă părinții

sunt sau nu căsătoriți⁽¹²⁸⁾. Se poate aplica orice lege, chiar dacă este legea unui stat care nu este parte contractantă la protocol⁽¹²⁹⁾.

Regula generală este că, sub rezerva unor dispoziții contrare, legea aplicabilă este cea a reședinței obișnuite a creditorului obligației de întreținere⁽¹³⁰⁾. În cazul în care legea respectivă nu îi permite creditorului să obțină plata prestațiilor de întreținere de la debitor în cadrul obligațiilor dintre părinți și copii și, în general, către cei cu vârsta sub douăzeci și unu de ani, atunci se aplică legea forului. De asemenea, pentru astfel de tipuri de obligații, în cazul în care creditorul sesizează instanța din statul în care debitorul își are reședința obișnuită, se aplică legea forului, cu excepția cazului în care această lege nu îi permite creditorului să obțină plata prestațiilor de întreținere de la debitor. În acest caz, legea aplicabilă este legea statului în care creditorul își are reședința obișnuită⁽¹³¹⁾.

În cauzele legate de obligația de întreținere între soți sau în cauzele legate de obligația de întreținere între foști soți sau părți la o căsătorie care a fost anulată, în cazul în care una dintre părți obiectează cu privire la legea reședinței obișnuite a creditorului și legea unui alt stat are o legătură mai strânsă cu căsătoria, în special cea a statului în care soții au avut ultima reședință obișnuită comună, se aplică legea respectivă⁽¹³²⁾.

Există norme care permit părților să convină asupra desemnării legii aplicabile, atât în legătură cu o anumită acțiune, dacă aceasta a fost introdusă deja sau este pe cale de a fi introdusă, precum și în general⁽¹³³⁾. În cazul unei desemnări generale, legile care pot fi alese sunt:

(128) Protocol, articolul 1.

(129) Protocol, articolul 2.

(130) Protocol, articolul 3.

(131) Protocol, articolul 4.

(132) Protocol, articolul 5.

(133) Protocol, articolul 7.

- cea a oricărui stat a cărui cetățenie o deține una dintre părți;
- cea a statului în care își are reședința obișnuită oricare dintre părți în fiecare caz, la data desemnării;
- legea aleasă de către părți aplicabilă regimului lor patrimonial sau în caz de divorț sau de separare de corp ori legea care este aplicată deja pentru aceste aspecte de către autoritatea sesizată ⁽¹³⁴⁾.

Orice acord de desemnare a legii aplicabile trebuie să fie semnat de ambele părți, în scris sau înregistrat pe orice suport al cărui conținut este accesibil astfel încât să poată fi utilizat pentru trimeri ulterioare.

La fel ca în cazul alegerii instanței, nu este posibil să se facă o alegere a legii privind obligațiile de întreținere cu privire la o persoană cu vârsta sub optsprezece ani; de asemenea, aceeași situație este valabilă în cazul unei persoane care suferă de o deficiență sau insuficiență a capacităților personale ⁽¹³⁵⁾.

Legea aplicabilă reglementează diferite aspecte legate de întreținere, inclusiv dacă și în ce măsură este datorată întreținerea, creanțele retroactive, baza de calcul al sumei datorate și indexarea, prescrierea și decăderea din drepturi și cuantumul obligației debitorilor de întreținere atunci când un organism public solicită rambursarea plăților efectuate către un creditor în locul întreținerii ⁽¹³⁶⁾.

Există dispoziții speciale cu privire la aplicarea normelor în ceea ce privește statele cu mai multe sisteme juridice, precum și UE și alte organizații de această natură ⁽¹³⁷⁾.

(134) Protocol, articolul 8 alineatul (1).

(135) Protocol, articolul 8 alineatele (2)-(5).

(136) Protocol, articolul 11.

(137) Protocol, articolele 15-17, 24 și 26.

7.6. Recunoaștere și executare

7.6.1. Context general

Există două proceduri separate pentru recunoașterea și executarea hotărârilor în materie de obligații de întreținere în funcție de faptul dacă un stat membru are sau nu obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007.

7.6.2. Statele membre care au obligații în temeiul protocolului

În cazul în care o hotărâre în materie de obligații de întreținere este pronunțată într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007, aceasta trebuie să fie recunoscută în alt stat membru fără nicio procedură specială și fără a fi posibilă contestarea recunoașterii sale. O hotărâre pronunțată într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 și care este executorie în statul membru respectiv este executorie în alt stat membru fără a fi necesară încuviințarea executării. În cazul în care un debitor al obligației de întreținere nu s-a înfățișat în instanță, există un drept limitat de a ataca hotărârea în statul membru de origine al acesteia. Executarea poate avea loc după prezentarea unei copii a hotărârii respective, împreună cu un extras din hotărâre pe formularul prevăzut în anexa I la regulamentul și, după caz, un document în care se stabilește situația restanțelor de întreținere datorate. Ar putea fi necesar să se furnizeze o traducere a conținutului formularului în limba oficială relevantă a statului membru de executare. Odată ce aceasta este emisă, autoritățile din statul membru de executare au dreptul să refuze sau să limiteze executarea hotărârii astfel cum se prevede la articolul 21.

7.6.3. Statele membre care nu au obligații în temeiul protocolului

În cazul în care hotărârea este pronunțată într-un stat membru care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 (Regatul Unit și Danemarca), recunoașterea nu necesită proceduri speciale într-un alt stat membru. Unei hotărâri executorii pronunțate într-un stat membru care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 i se poate refuza recunoașterea în statul membru în care aceasta este solicitată, fiind necesară o hotărâre de încuviințare a executării în statul membru solicitat. Această procedură este identică, în general, cu cea utilizată în Regulamentul Bruxelles I inițial⁽¹³⁸⁾. Cu toate acestea, trebuie respectate o serie de termene specifice: cu excepția cazului în care circumstanțe excepționale fac imposibil acest lucru, hotărârea de încuviințare a executării se pronunță cel târziu în termen de 30 de zile de la îndeplinirea formalităților de solicitare a acesteia. Instanța sesizată cu o acțiune împotriva respectivei încuviințări trebuie să se pronunțe în termen de 90 de zile de la data sesizării, cu excepția cazului în care acest lucru este imposibil din motive excepționale⁽¹³⁹⁾.

7.6.4. Acte autentice și tranzacții judiciare⁽¹⁴⁰⁾ — articolul 48

Actele autentice și tranzacțiile judiciare care sunt executorii în statul membru de origine sunt recunoscute și executorii în alt stat membru la fel ca hotărârile judecătorești. Autoritatea competentă din statul membru de origine trebuie să elibereze un extras din tranzacția judiciară sau din actul autentic utilizând formularele corespunzătoare din anexele la regulament.

(138) A se vedea punctul 2.2.6 de mai sus.

(139) Articolul 30.

(140) A se vedea definițiile de la articolul 2.

7.7. Asistența judiciară și scutirea de taxe – articolele 44-47

Regulamentul permite părților din cauze legate de obligațiile de întreținere să obțină asistență judiciară pentru un acces efectiv la justiție. În cazurile în care cererea este transmisă prin intermediul autorităților centrale în temeiul regulamentului, asistența judiciară ar trebui să fie furnizată de către statul membru solicitat pentru orice solicitant care își are reședința în statul membru solicitant. Acest lucru nu se aplică în cazul în care și în măsura în care acest lucru nu este necesar pentru a permite părților să își prezinte cauza, iar autoritatea centrală furnizează gratuit serviciile necesare.

Statul membru solicitat va acorda asistență judiciară gratuită în cazul tuturor cererilor transmise de un creditor prin intermediul autorității centrale cu privire la obligațiile de întreținere care decurg dintr-o relație părinte-copil, a unei persoane care nu a împlinit încă 21 de ani. Cu toate acestea, în cazul cererilor de pronunțare sau de modificare a unei hotărâri referitoare la astfel de obligații de întreținere, autoritatea competentă a statului membru solicitat poate refuza asistența judiciară gratuită în cazul în care consideră că, pe fond, cererea sau orice cale de atac sunt, în mod evident, neîntemeiate.

Condițiile de acordare a asistenței judiciare nu pot fi mai restrictive decât cele care se aplică părților în cazuri interne echivalente. Asistența judiciară înseamnă asistența necesară pentru a permite părților să își cunoască și să își valorifice drepturile, precum și pentru a garanta că cererea lor este soluționată în mod eficace și, după caz, va cuprinde:

- consilierea în faza precontencioasă;
- asistența judiciară în vederea sesizării unei autorități sau a unei instanțe și reprezentarea în justiție;
- exonerarea totală sau parțială de la plata cheltuielilor de judecată și a onorariilor;
- cheltuielile plătite de partea căzută în pretenții beneficiară a asistenței judiciare pentru partea care are câștig de cauză dacă astfel

de cheltuieli ar fi fost acoperite în cazul în care beneficiarul asistenței judiciare ar fi avut reședința obișnuită în statul membru în care se află instanța sesizată;

- interpretarea;
- traducerea documentelor solicitate de instanță sau de autoritatea competentă și transmise de beneficiarul asistenței judiciare, care sunt necesare pentru soluționarea litigiului;
- cheltuielile de deplasare ale beneficiarului asistenței judiciare și ale altor persoane care trebuie să fie prezente efectiv în instanță pentru a susține cauza părții atunci când instanța hotărăște că nu există nicio altă posibilitate ca respectivele persoane să fie audiate în mod corespunzător.

O parte care a beneficiat de asistență judiciară sau de exonerarea totală sau parțială de la plata cheltuielilor de judecată și a onorariilor în statul membru de origine al hotărârii privind obligațiile de întreținere are dreptul la cea mai favorabilă asistență judiciară sau la exonerarea cea mai mare de la plata cheltuielilor de judecată și a onorariilor prevăzută de legea statului membru de executare. O parte care a beneficiat de o procedură gratuită în fața unei autorități administrative din statul membru de origine menționate în anexa X la regulament are aceleași drepturi, cu condiția să prezinte în statul membru de executare o declarație din partea autorității competente a respectivului stat care atestă faptul că îndeplinește cerințele financiare pentru a putea beneficia de acordarea asistenței judiciare și/sau a exonerării totale sau parțiale de la plata cheltuielilor de judecată și a onorariilor. Autoritățile competente respective sunt enumerate în anexa XI la regulament⁽¹⁴¹⁾.

În cazul în care asistența judiciară nu este acordată în temeiul regulamentului, aceasta poate fi acordată în temeiul legislației naționale (inclusiv evaluarea resurselor reclamantului și a temeiului cererii)⁽¹⁴²⁾. Asistența judiciară trebuie să

fie disponibilă în temeiul dispozițiilor din regulament nu numai pentru procedurile în fața instanței judecătorești ca atare, ci și atunci când hotărârile și procedurile privind acordarea sau executarea obligațiilor de întreținere sunt adoptate sau executate de alte autorități, în legătură cu procedurile desfășurate de autoritățile respective⁽¹⁴³⁾.

7.8. Autorități centrale – articolele 49-63

Autoritățile centrale instituite în temeiul regulamentului primesc un rol mai extins decât în cazul altor instrumente în materie de întreținere. În special, acestea îi asistă pe creditorii care solicită executarea sau pronunțarea hotărârilor în materie de obligații întreținere. În fiecare stat membru există cel puțin o autoritate centrală; în cazul în care un stat dispune de mai multe sisteme de drept sau mai multe unități teritoriale, acesta este liber să desemneze mai multe autorități centrale⁽¹⁴⁴⁾. Funcțiile autorităților centrale sunt prezentate în detaliu în regulament⁽¹⁴⁵⁾. Acestea pot lua măsurile necesare sau pot facilita prevederea lor pentru a asista creditorii obligațiilor de întreținere să se asigure de plata sumelor datorate, inclusiv contribuind la localizarea debitorilor și, după caz, la aflarea de informații cu privire la venitul, activele și conturile bancare ale acestora. În exercitarea funcțiilor lor, autoritățile centrale trebuie să coopereze între ele și să transmită cereri și informații autorităților competente, inclusiv instanțelor⁽¹⁴⁶⁾. Autoritățile centrale nu percep tarife pentru serviciile lor. În măsura în care legislația națională a statului membru în cauză permite acest lucru, funcțiile autorităților centrale pot fi exercitate de organisme publice sau de alte organisme aflate sub supravegherea autorităților competente din statul membru respectiv.

(143) A se vedea definiția „instanței judecătorești” de la articolul 2 alineatul (2); autoritățile care sunt incluse în definiția „instanței judecătorești” sunt enumerate în anexa X.

(144) A se vedea articolul 49 alineatul (2).

(145) A se vedea articolele 50 și 51.

(146) Pentru rolul, atribuțiile și funcțiile autorităților centrale, a se vedea în general capitolul VII din regulament.

(141) A se vedea JO L 293, 11.11.2011, p. 24. A se vedea, de asemenea, pentru Danemarca: JO L 251, 21.9.2013, p. 1.

(142) A se vedea articolul 47 alineatul (1).

Succesiunea

8.1. Contextul și obiectivele Regulamentului privind succesiunile ⁽¹⁴⁷⁾

Din ce în ce mai mulți cetățeni ai Uniunii Europene își exercită dreptul fundamental la liberă circulație și dreptul de stabilire în alte state membre decât cele de origine sau de achiziționa proprietăți acolo, prin urmare, a devenit din ce în ce mai necesar să se ia în considerare nevoia de a institui un cadru juridic pentru proceduri mai rapide, mai simple și mai ieftine în materie de succesiuni transfrontaliere. În consecință, la reuniunea sa de la Bruxelles din decembrie 2009, Consiliul European a decis, ca parte a Programului de la Stockholm, că recunoașterea reciprocă a hotărârilor și a altor măsuri ar trebui extinsă la succesiuni și testamente, care au fost excluse dintr-o serie de instrumente anterioare.

Comisia Europeană a luat măsuri corespunzătoare, formulând o propunere de regulament în materie, care a fost adoptat în iulie 2012 de Parlamentul European și Consiliu. Deși regulamentul se aplică în ceea ce privește succesiunea persoanelor decedate începând de la data de 17 august 2015, acesta va avea, de asemenea, efecte în ceea ce privește alegerea legii aplicabile în materie de succesiuni și dispozițiile pentru cauză de moarte elaborate înainte de data respectivă, cu condiția ca acestea să îndeplinească cerințele stabilite în regulament ⁽¹⁴⁸⁾. Ca și în cazul altor instrumente de cooperare judiciară în materie civilă, acest regulament nu se aplică în cazul Danemarcei. Regatul Unit și Irlanda au decis să nu participe.

Principalele obiective ale regulamentului sunt următoarele:

- să îmbunătățească securitatea juridică și previzibilitatea competenței instanțelor judecătorești în materie de succesiuni, inclusiv prin garantarea faptului că cetățenii care întocmesc un testament pot alege legea aplicabilă succesiunii lor, ceea ce poate influența, de asemenea, instanța care va avea competență;
- să se asigure că este clar ce legislație se va aplica în materia succesiunilor, în special în cazul în care persoana al cărei patrimoniu succesoral este implicat are legături în mai mult de un stat membru;
- să faciliteze elaborarea de pacte asupra unei succesiuni viitoare în care să se indice clar domeniul de aplicare și efectul, având în vedere legislația care trebuie aplicată pentru a le reglementa;
- să se asigure că identitatea și competențele celor care răspund de administrarea patrimoniului unei persoane decedate sunt clare și că aceste competențe sunt recunoscute și executorii în alte state membre decât cele din care acestea sunt originare;
- să se asigure că hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru sunt recunoscute în celelalte state membre fără nicio procedură specială;
- să se asigure că actele autentice în materie de succesiuni sunt puse în aplicare, astfel încât acestea să aibă aceleași efecte în alte state membre ca și în cel în care au fost elaborate și autentificate sau înregistrate, și
- să prevadă un certificat european opțional de moștenitor, care va indica clar cine este îndrituit să moștenească patrimoniul în cauză și cine este abilitat să administreze patrimoniul succesoral sau să execute testamentul.

Regimul succesoral prevăzut în regulament are, de asemenea, potențialul avantaj că promovează o abordare „unitară” privind succesiunea, însemnând că aceasta se referă la întregul patrimoniu succesoral și nu favorizează o scindare

(147) Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor. De remarcat faptul că, în afară de Danemarca, regulamentul nu este obligatoriu pentru Regatul Unit și Irlanda, care nu au aderat la adoptarea acestuia.

(148) A se vedea articolul 83.

între tipurile de proprietate, mai ales între bunurile mobile și imobile, care este caracteristică mai multor regimuri succesoriale din unele state membre.

Exemple

Domnul JMB din Portugalia locuiește și lucrează în Bruxelles de un anumit număr de ani, dar intenționează să se întoarcă în Portugalia în cele din urmă. Acesta are proprietăți și investiții în Portugalia și Bruxelles și o casă de vacanță într-o zonă rurală din Franța. Soția și familia sa locuiesc cu el în Bruxelles; în cazul în care domnul JMB nu și-a întocmit un testament care cuprinde o alegere a legii, vor apărea întrebări cu privire la legea care se aplică patrimoniului său succesoral și instanțele/autoritățile care au competența de a se ocupa de acesta. În cazul în care a făcut acest lucru și, de exemplu, dacă ar deceda brusc în Franța, se pune întrebarea cu privire la consecințele pe care acest fapt le-ar avea în ceea ce privește moștenirea patrimoniului său succesoral.

Un alt exemplu

Doamna K este de origine neerlandeză și lucrează în Germania de mai mulți ani. Nu are copii, dar are o parteneră (în cadrul unui parteneriat civil sau căsătorie între persoane de același sex). Ea este pe punctul de a se pensiona și intenționează să meargă să trăiască împreună cu partenera sa în vila nou-achiziționată în Andaluzia, păstrându-și rădăcinile și interese patrimoniale în Țările de Jos. Aceasta a întocmit un testament în Țările de Jos, care, în intenția sa, ar trebui să acopere toate chestiunile privind patrimoniul său și care aplică legislația neerlandeză. Cu toate acestea, la momentul actual, acest lucru nu este acceptabil în ordinea juridică spaniolă – ce s-ar întâmpla dacă aceasta ar deceda?

8.2. Competența în materie de succesiune

8.2.1. Norma generală de bază și variațiile sale – articolele 4-9

Succesiunea în ansamblul său va face obiectul competenței instanțelor judecătorești din statul membru în care defunctul își avea reședința obișnuită în momentul decesului. Această normă face obiectul unor excepții, în special în ceea ce privește alegerea forului și alegerea legii. În cazul în care defunctul a ales ca succesiunea să fie reglementată de legea statului a cărui cetățenie o deținea în momentul alegerii legii sau la momentul decesului, instanțele din respectivul stat membru pot fi alese de „părțile în cauză” să aibă competență exclusivă. De remarcat faptul că defunctul nu este în acest caz una dintre părțile în cauză. Prin urmare, o alegere a forului realizată direct de către defunct, de exemplu într-un testament, nu se încadrează în această dispoziție. Cu toate acestea, în cazul în care în testament s-a exprimat opțiunea pentru o anumită lege, această alegere poate avea efecte în ceea ce privește competența cu privire la succesiune. Regulamentul conține norme subsidiare prin care o instanță sau instanțele judecătorești din statul membru pentru a cărui lege a optat defunctul să reglementeze succesiunea ar fi competente în temeiul unei alegeri, astfel cum s-a arătat mai sus, sau în cazul în care o instanță din statul membru al ultimei reședințe obișnuite a defunctului își declină competența în favoarea lor sau în cazul în care părțile la proceduri au recunoscut în mod expres competența instanței judecătorești sesizate. În fine, pe lângă cele de mai sus, competența poate fi întemeiată pe înfățișarea la proceduri a părților care nu și-au exercitat posibilitatea de alegere a forului.

8.2.2. Sensul noțiunii de "instanță judecătorească" – articolul 3 alineatul (2)

O caracteristică foarte importantă a regulamentului constă în faptul că definiția noțiunii de „instanță judecătorească” este cu mult mai vastă decât sensul prevăzut în general în instrumentele UE de drept civil. Pe lângă autoritățile judiciare competente în ceea ce privește chestiunile succesoriale, termenul acoperă, de asemenea, alte autorități, precum și profesioniști cu o astfel de competență, cu condiția ca aceștia să acționeze sau să exercite atribuții judiciare în temeiul unor competențe care sunt delegate de o autoritate judiciară sau care se află sub controlul unei astfel de autorități. Astfel de alte autorități sau profesioniști trebuie să garanteze, de asemenea, imparțialitatea în exercitarea atribuțiilor lor și să facă obiectul unei căi de atac sau al unui control de către o autoritate judiciară; deciziile lor ar trebui să aibă o forță și un efect similare cu cele ale hotărârilor în materie pronunțate de autoritățile judiciare. Statele membre trebuie să informeze Comisia Europeană cu privire la autoritățile și profesioniștii care se încadrează în această descriere.

8.2.3. Competența – dispoziții suplimentare – articolele 10 și 111

Instanțele judecătorești ale unui stat membru pot avea competență în materie de succesiune privind patrimoniul unei persoane a cărei reședință obișnuită în momentul decesului nu se află într-un stat membru al Uniunii Europene dacă statul membru respectiv există active din patrimoniul defunctului și dacă defunctul fie avea cetățenia celui stat membru în momentul decesului, fie, în lipsa acesteia, defunctul a avut anterior reședința obișnuită în statul respectiv pentru o perioadă care s-a încheiat cu cel mult cinci ani înaintea sesizării instanței în cauză. În cazul în care nu există nicio instanță a unui stat membru competentă în acest temei, instanțele din statul membru în care sunt situate activele vor avea totuși competența să se pronunțe asupra bunurilor respective.

De asemenea, există o normă subsidiară în cazul în care nicio instanță a unui stat membru nu este competentă în temeiul acestor norme; într-o astfel de situație, în mod excepțional, instanțele unui stat membru vor avea competență în materia succesiunii în cazul în care nu ar fi posibil ca procedurile să fie demarate într-un stat terț cu care succesiunea are legături strânse. Această normă privind *forum necessitatis* ar trebui să garanteze că există întotdeauna o instanță a unui stat membru competentă în materia succesiunii.

8.2.4. Competența în ceea ce privește acceptarea sau renunțarea la un drept de moștenitor – articolul 13

O altă normă importantă din regulament stabilește competența în cazul unei persoane care, în temeiul legii aplicabile succesiunii, face o declarație în fața unei instanțe cu privire la unul dintre următoarele aspecte:

- acceptarea sau renunțarea la succesiune;
- acceptarea sau renunțarea la un legat sau la rezerva succesorală;
- limitarea răspunderii persoanei în cauză cu privire la obligațiile patrimoniale ale persoanei decedate care fac obiectul succesiunii.

Conform acestei norme, instanțele judecătorești competente sunt cele din statul membru în care își are reședința obișnuită persoana care face declarația, cu condiția ca, în temeiul legislației celui stat membru, o astfel de declarație să poată fi făcută în fața unei instanțe.

8.2.5. Bunurile situate într-un stat terț – articolul 12

În cazul în care în patrimoniul defunctului există bunuri situate într-un stat terț, și anume un stat care nu este un stat membru al Uniunii Europene sau, cum

este cazul Danemarcei, al Irlandei și al Regatului Unit, un stat membru care nu are obligații în temeiul regulamentului, o instanță sesizată în cadrul succesiunii poate, la solicitarea unei părți la proceduri, să decidă să nu emită o hotărâre în ceea ce privește orice astfel de bun dacă este probabil ca orice hotărâre luată în acest sens să nu fie recunoscută și pusă în executare sau să nu fie declarată executorie în statul terț în cauză. Efectiv, în astfel de cazuri, aceasta înseamnă că, în ceea ce privește bunurile respective, va trebui să se instituie proceduri separate în statul terț în care acestea sunt situate. Această normă nu aduce atingere drepturilor părților prevăzute de legea statului membru al instanței judecătorești sesizate pentru a limita domeniul de aplicare al procedurilor.

8.3. Legea aplicabilă

8.3.1. Legea aplicabilă – domeniul de aplicare – articolul 23

Legea aplicabilă succesiunii, astfel cum a fost stabilită conform normelor din regulament, reglementează totalitatea succesiunii și orice astfel de lege se aplică indiferent dacă este sau nu legea unui stat membru. Trebuie să fie stabilite în conformitate cu legea menționată în special următoarele aspecte:

- cauzele, momentul și locul deschiderii succesiunii;
- vocația succesorală a beneficiarilor, stabilirea cotelor-părți din patrimoniu, precum și a drepturilor successorale ale soțului sau ale partenerului supraviețuitor;
- capacitatea succesorală;
- dezmoștenirea și nedemnitatea;
- transferul către moștenitori și legatari al bunurilor, al drepturilor și al obligațiilor din patrimoniul succesoral;

- competențele persoanelor care administrează patrimoniul succesoral în ceea ce privește gestionarea patrimoniului, în special cu privire la vânzare și la plata creditorilor;
- răspunderea pentru datorii;
- părțile din patrimoniul succesoral de care se poate dispune, rezervele successorale și restricțiile cu privire la dispunere, precum și alte pretenții față de patrimoniul succesoral sau față de moștenitori;
- obligațiile privind raportul și reducțiunea donațiilor realizate de către defunct și a liberalităților în calcularea cotelor-părți ale beneficiarilor și
- partajul succesoral.

8.3.2. Legea aplicabilă – norma generală – articolul 21

Spre deosebire de norma privind competența judiciară și cu excepția cazului în care există dispoziții contrare în regulament, legea aplicabilă unei succesiuni este cea a statului – atenție, nu a statului membru – în care defunctul își avea reședința obișnuită la momentul decesului. În cazul în care este clar că a existat o legătură strânsă între defunct și un alt stat decât cel a cărui lege ar fi aplicabilă în temeiul acestei norme, de exemplu un stat al unei reședințe obișnuite anterioare sau de cetățenie sau de domiciliu al defunctului, atunci se aplică legea statului respectiv.

8.3.3. Legea aplicabilă – alegerea legii – articolul 22

Singura lege care poate fi aleasă de către o persoană în ceea ce privește succesiunea sa este legea statului a cărui cetățenie o deține în momentul alegerii sau la data decesului său. În cazul în care o persoană are mai multe

cetățenii, alegerea poate fi legată de oricare dintre acestea ⁽¹⁴⁹⁾. Alegerea trebuie să fie explicită și să ia forma unei declarații sau să rezulte în alt mod dintr-o dispoziție pentru cauză de moarte, și anume un testament sau alt document testamentar. Orice chestiune privind validitatea de fond a actului în care este exprimată alegerea trebuie să fie reglementată de legea care se presupune a fi aleasă. Un testator poate modifica sau revoca o alegere în același mod ca și orice dispoziții pentru cauză de moarte. Această ultimă dispoziție conferă cetățenilor o libertate limitată pentru a reflecta modificări ale situației lor personale, pe măsură ce viața lor evoluează, în special dacă, astfel cum se întâmplă frecvent, o persoană decide, după ce a ieșit la pensie, să se mute într-un alt stat membru decât cel în care a locuit în timpul vieții sale active.

8.3.4. Alte norme privind legea aplicabilă – articolele 24 și 25

Există diverse alte dispoziții privind legea aplicabilă în ceea ce privește admisibilitatea și condițiile de fond ale dispozițiilor pentru cauză de moarte – și anume testamente și alte documente testamentare – și, de asemenea, cu privire la admisibilitatea și condițiile de fond ale pactelor asupra unei succesiuni viitoare încheiate în cursul vieții unei persoane decedate – cunoscute în unele sisteme juridice sub numele de dispoziții inter vivos pentru cauză de moarte – precum și cu privire la efectele obligatorii ale unui astfel de pact pentru părțile la acesta. Astfel de dispoziții și de pacte sunt reglementate, în absența alegerii, de legea care ar fi fost aplicabilă succesiunii defunctului dacă acesta ar fi decedat în ziua întocmirii dispoziției sau a încheierii pactului. Părțile pot

efectua o alegere a legii, în același temei în care ⁽¹⁵⁰⁾ se poate efectua alegerea în general în materie de succesiune.

8.3.5. Condițiile de fond ale dispozițiilor pentru cauză de moarte și ale pactelor asupra unei succesiuni viitoare – articolul 26

Chestiunile care sunt reglementate în ceea ce privește condițiile de fond includ:

- capacitatea testatorului de a întocmi dispoziția;
- cauzele care împiedică o dispoziție în favoarea unei sau unor anumite persoane sau primirea de bunuri de la o anumită persoană sau anumite persoane prin intermediul unor astfel de dispoziții;
- admisibilitatea reprezentării în vederea întocmirii dispoziției;
- interpretarea dispoziției;
- factori care afectează consimțământul sau intenția persoanei care întocmește dispoziția, cum ar fi dolul, violența și eroarea.

8.3.6. Condițiile de formă ale dispozițiilor pentru cauză de moarte și ale pactelor asupra unei succesiuni viitoare – articolul 27

O dispoziție pentru cauză de moarte sau un pact asupra unei succesiuni viitoare, precum și modificarea sau revocarea unei astfel de dispoziții sau a unui astfel de pact îndeplinesc condițiile de formă dacă respectă cerințele uneia dintre următoarele legi, și anume legea statului – atenție, din nou, nu a statului membru –:

- în care a fost întocmită dispoziția sau în care a fost încheiat pactul;

(149) Aspectul considerării unei persoane cetățean al unui stat nu intră în domeniul de aplicare al acestui regulament și este supus legislației naționale, inclusiv, după caz, convențiilor internaționale, cu respectarea deplină a principiilor generale ale Uniunii Europene.

(150) A se vedea punctul anterior.

- de cetățenie, domiciliu sau reședință obișnuită a testatorului sau cel puțin a unei persoane vizate de pact în momentul decesului sau în momentul în care a fost întocmită dispoziția sau în care a fost încheiat pactul;
- în care se află bunurile imobile, în ceea ce privește bunurile respective.

În ceea ce privește domiciliul testatorului sau al persoanelor vizate de un pact, faptul dacă respectiva persoană are sau nu domiciliul într-un anume stat este stabilit în conformitate cu legislația statului respectiv.

8.3.7. Numirea și competențele unui administrator al patrimoniului succesoral al defunctului

Există norme speciale în ceea ce privește situația în care este obligatoriu, în conformitate cu legislația națională, ca instanța competentă în temeiul regulamentului în succesiunea în cauză să numească un administrator al patrimoniului succesoral al defunctului, însă o lege străină este aplicabilă în ceea ce privește succesiunea. Într-o astfel de situație, instanța poate să numească un administrator în temeiul legislației naționale, acesta fiind îndreptățit, în temeiul legii aplicabile succesiunii, să execute testamentul sau să administreze patrimoniul succesoral al defunctului. Dacă, în temeiul legii aplicabile succesiunii, administratorul ar fi un beneficiar și dacă există conflicte de interese între beneficiari sau cu creditorii din patrimoniul succesoral sau beneficiarii nu sunt de acord cu privire la administrarea patrimoniului succesoral sau, din cauza naturii activelor, patrimoniul este complex de administrat, instanța poate numi, dacă acest lucru este prevăzut în legislația sa, un administrator neutru față de patrimoniu. Competențele administratorului în cauză sunt cele prevăzute în legea aplicabilă succesiunii, exercitate conform condițiilor speciale indicate de instanță. Cu toate acestea, administratorul va trebui să exercite

funcțiile și competențele conferite în conformitate cu legislația și procedurile prevăzute în legea aplicabilă succesiunii.

8.3.8. Alte norme privind legea aplicabilă – articolele 30-33

- Există norme cu privire la aplicabilitatea anumitor norme specifice succesiunii în legătură cu anumite tipuri de bunuri imobile și alte active și întreprinderi. În cazul în care legea statului în care acestea sunt situate conține norme speciale care impun restricții referitoare la succesiunea privind astfel de active și bunuri, atunci normele respective se aplică indiferent de legea aplicabilă succesiunii. Această dispoziție este destinată să protejeze succesiunea privind întreprinderile familiale și alte întreprinderi care beneficiază de un tratament special în legislația anumitor state ⁽¹⁵¹⁾.
- Există norme speciale în situația în care o persoană invocă un drept real la care este îndrituită în temeiul legii aplicabile succesiunii, iar în legislația statului membru în care este invocat dreptul nu este prevăzut dreptul real în cauză. În acest caz, dreptul respectiv se adaptează la cel mai apropiat drept real echivalent prevăzut în legea statului respectiv. Trebuie să se ia în considerare obiectivele și interesele urmărite de dreptul real specific și efectele produse de acesta ⁽¹⁵²⁾.
- Există norme speciale cu privire la persoanele care decedază în urma unei calamități comune, de exemplu un accident rutier, și pentru a căror succesiune se aplică legi diferite, care fie soluționează diferit situația, fie nu cuprind dispoziții în acest sens. Într-o astfel de situație tragică, în cazul în care nu se poate stabili ordinea în care au

(151) Articolul 30.

(152) Articolul 31.

decedat cei implicați, se dispune că niciun defunct nu are drepturi la succesiunea celorlalți defuncți. ⁽¹⁵³⁾

- În fine, în cazul în care o persoană decedează fără a lăsa niciun moștenitor pentru patrimoniul său succesoral, în temeiul legii aplicabile succesiunii, se poate dispune de activele persoanei decedate în conformitate cu legea statului membru în care acestea sunt situate, cu condiția satisfacerii tuturor creanțelor asupra patrimoniului ⁽¹⁵⁴⁾.

8.3.9. Retrimiterea – articolul 34

Retrimiterea este termenul tehnic care descrie situația în care aplicarea legii care reglementează o situație juridică include aplicarea normelor de drept internațional privat din legea respectivă, inclusiv a normelor sale privind legea aplicabilă, iar aplicarea acestor norme conduce la aplicarea legii unui alt stat. Acest lucru poate avea drept rezultat lipsa de claritate cu privire la care lege se aplică în cele din urmă și poate conduce, de exemplu, chiar la aplicarea legii statului în care s-a elaborat dispoziția sau pactul inițial, chiar și în cazul în care în dispoziția sau pactul respectiv nu s-a ales legea statului respectiv. Întrucât aceasta poate constitui o sursă de confuzii și incertitudine pentru cetățeni, foarte adesea retrimiterea la legea unui alt stat este evitată prin excluderea din legea aplicată a normelor de drept internațional privat ale acesteia, astfel încât numai dreptul material să producă efecte. În regulamentul, aplicarea normelor de drept internațional privat este abordată numai în măsura în care legea aplicabilă în temeiul regulamentului este cea a unui stat terț ⁽¹⁵⁵⁾. Norma generală este că legea aplicabilă, în cazul în care este cea a unui stat terț, va include normele sale de drept internațional privat, dar acestea sunt

limitate la situațiile în care efectul este aplicabilitatea, prin urmare, a legii unui stat membru sau a legii unui alt stat terț care și-ar aplica în consecință propria lege, cu alte cuvinte fără retrimiteri la legea unui alt stat. Cu toate acestea, retrimiterea este exclusă în totalitate în ceea ce privește anumite legi prevăzute de regulament, și anume cele prevăzute la articolul 21 alineatul (2) (o legătură mai strânsă cu un stat a cărui lege este aplicabilă), articolul 22 (alegerea legii), articolul 27 (condițiile de formă ale dispozițiilor pentru cauză de moarte), articolul 28 litera (b) (condițiile de formă privind acceptarea sau renunțarea la succesiune, în cazul în care legea aplicabilă este cea a statului în care se află reședința obișnuită a persoanei care face declarația) și articolul 30 (norme de protecție privind întreprinderile familiale și alte întreprinderi și active).

8.3.10. State cu mai multe sisteme juridice – articolul 36

În cazul în care legea care ar fi aplicabilă ca urmare a aplicării normelor din regulament este cea a unui stat cu mai multe unități teritoriale care au norme diferite în ceea ce privește succesiunile, există dispoziții cu privire la modul în care regulamentul se va aplica pe plan intern într-un astfel de stat pentru a stabili care dintre legile diferitelor unități teritoriale ar trebui să se aplice. În primul rând, în cazul în care statul are norme interne în ceea ce privește legea aplicabilă, atunci se aplică normele respective. În cazul în care nu există asemenea norme, regulamentul precizează că trimerile la reședința obișnuită a defunctului dintr-un stat se interpretează ca trimiteri la reședința obișnuită dintr-o unitate teritorială a statului; în cazul în care există o trimitere la legea statului a cărui cetățenie o deține defunctul, aceasta se interpretează ca trimitere la unitatea teritorială din interiorul statului cu care defunctul a avut cea mai strânsă legătură; și în cazul în care sunt menționați alți factori de legătură, aceștia se interpretează ca fiind factori care stabilesc o legătură relevantă între succesiune și unitatea teritorială cu care este stabilită o legătură specială. Aceste norme se aplică, în general, pentru a stabili legea aplicabilă

(153) Articolul 32.

(154) Articolul 33.

(155) Noțiunea de state terțe include statele membre care nu iau parte la aplicarea regulamentului, și anume Danemarca, Irlanda și Regatul Unit; a se vedea punctul 8.2.5.

În statele cu sisteme juridice diferite, mai puțin în ceea ce privește condițiile de formă ale testamentelor stabilite la articolul 27. În acest scop, în cazul în care nu există norme interne ale statului în cauză privind aplicarea legii unității teritoriale specifice, trimerile se interpretează ca fiind la legea respectivei unități a statului cu care testatorul sau orice persoană vizată de un pact asupra unei succesiuni viitoare a avut cea mai strânsă legătură. Aceasta ar însemna, de exemplu, că, atunci când o persoană a întocmit un testament într-o unitate teritorială a unui astfel de stat, dar deține active în altă unitate teritorială, va fi necesar să se examineze care este cea mai strânsă legătură dintre acestea, având în vedere această normă și normele de la articolul 27.

8.4. Recunoaștere și executare

8.4.1. Context și scop

În scopul de a asista persoanele implicate în succesiuni, normele privind recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate în statele membre sunt raționalizate și simplificate, pentru a permite ca astfel de hotărâri să producă efecte în alte state membre decât cel în care au fost emise, ceea ce nu s-a întâmplat întotdeauna până acum. În acest scop, o hotărâre este definită ca fiind orice hotărâre în materie de succesiuni pronunțată de o instanță judecătorească a unui stat membru, oricare ar fi denumirea acesteia⁽¹⁵⁶⁾, și include hotărâri pronunțate de executori judecătorești în materie de costuri și cheltuieli.

8.4.2. Norme privind recunoașterea și executarea

Normele sunt foarte similare celor din Regulamentul Bruxelles I, la care se face trimitere⁽¹⁵⁷⁾.

8.4.3. Acte autentice și tranzacții judiciare

8.4.3.1. Recunoașterea actelor autentice – articolul 59

De asemenea, există norme mai detaliate privind recunoașterea și forța executorie a actelor autentice. Aceste norme garantează faptul că, în cazul în care astfel de acte sunt emise într-un stat membru, acestea au aceleași efecte în alte state membre ca și în statul membru de origine. Regulamentul prevede și un formular care descrie efectele probatorii pe care actul autentic le produce în statul membru de origine. Acest lucru este important în special în ceea ce privește pactele asupra unei succesiuni viitoare și alte documente care se referă în mod direct la chestiuni referitoare la succesiuni și care sunt încheiate ca acte autentice. Aceste instrumente au efect în alte state membre în ceea ce privește valoarea lor probatorie, atât timp cât acest lucru nu contravine ordinii publice. De asemenea, nu se poate contesta caracterul autentic al actului decât în fața instanțelor din statul membru de origine. În ceea ce privește actele juridice sau rapoartele juridice înregistrate într-un astfel de act autentic, competența de a contesta actele respective este cea prevăzută în normele din regulament.

(156) Pentru sensul noțiunii de instanță judecătorească, a se vedea punctul 8.2.2.

(157) A se vedea punctul 2.2.6.

8.4.3.2. *Forța executorie a actelor autentice și a tranzacțiilor judiciare – articolele 60-61*

În cazul în care un act autentic sau o tranzacție judiciară este executorie în statul membru de origine, aceasta poate fi declarată ca fiind executorie în orice alt stat membru la depunerea cererii în statul respectiv de către orice parte interesată. Procedura de depunere, de refuzare sau de revocare a unei astfel de cereri este la fel ca pentru hotărârile judecătorești. Același lucru este valabil pentru tranzacțiile judiciare care sunt executorii în statul membru de origine.

8.5. Certificatul european de moștenitor – articolele 62-73

8.5.1. Context

O inovație importantă din regulament este crearea unui certificat european de moștenitor, cu caracter opțional. Acest lucru va permite stabilirea simplă și rapidă în statele membre a competențelor administratorilor succesiunilor și a drepturilor moștenitorilor și legatarilor și va reduce intervalul de timp, cheltuielile și procedurile administrative necesare pentru ca aceste competențe și drepturi să producă efecte în alte state membre decât cel în care este concentrată succesiunea. Regulamentul conține norme detaliate privind cererile de eliberare a certificatului, conținutul și efectele acestuia, cu privire la autoritățile care au dreptul să îl elibereze și la contestarea deciziilor autorităților respective. Aceste norme au un conținut detaliat, care este rezumat în secțiunea următoare.

8.5.2. Normele privind certificatul european de moștenitor

Este obligatorie utilizarea certificatului? – articolul 62

Certificatul este destinat în principal utilizării în alte state membre decât cel în care acesta este eliberat, nu este obligatoriu și nici nu este destinat să ia locul documentelor prevăzute în legislația internă utilizate în scopuri similare în statele membre.

Care este scopul certificatului? – articolul 63

Certificatul, care nu va înlocui documentele interne ale statelor membre, este destinat utilizării de către moștenitori, legatari și administratori pentru a garanta drepturile și statutul acestora, competențele lor și atribuirea unor active în cadrul unor succesiuni moștenitorilor și legatarilor.

Cine eliberează certificatul? – articolul 64

Instanțele judecătorești sau alte autorități competente care se ocupă de succesiune în statul membru cu competență în temeiul regulamentului.

Aceste autorități pot include notari și alte astfel de autorități care, în temeiul legislației naționale relevante, sunt competente în materie de succesiuni.

Cine depune și care este modalitatea de depunere a unei cereri de eliberare a certificatului? – articolul 65 alineatele (1) și (2))

Cererea este depusă de orice persoană care are calitatea de moștenitor, legatar sau administrator al unui patrimoniu; se poate utiliza formularul stabilit în acest scop⁽¹⁵⁸⁾.

Ce informații trebuie să fie incluse în cerere? – articolul 65 alineatul (3))

Detalii complete privind defunctul și solicitantul, reprezentanții solicitantului, soțul/soția sau partenerul defunctului și alți beneficiari; scopul certificatului,

(158) Formularul de cerere este stabilit de Comisie în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 81 din regulament.

precum și detalii cu privire la acțiunile defunctului, inclusiv dispoziții pentru cauză de moarte, contracte privind bunurile care ar putea fi relevante pentru succesiune, renunțarea la succesiune și, în general, informații care ar putea fi utile pentru eliberarea certificatului.

Ce se întâmplă atunci când se depune cererea? – articolul 66

Autoritatea care emite certificatul verifică informațiile, declarațiile, documentația și probele furnizate împreună cu certificatul și efectuează anchetele necesare în acest sens. În cursul verificărilor, se pot solicita dovezi suplimentare, declarații solemne sau declarații sub jurământ, se pot informa beneficiarii, se pot audia orice persoane implicate și se pot oferi informații altor autorități emitente cu privire la aspecte relevante pentru succesiune.

Sub ce formă este emis certificatul? – articolul 67

Se utilizează formatul standard, iar certificatul este eliberat de îndată ce se stabilesc toate elementele care trebuie certificate și nu există contestații; odată ce s-a emis certificatul, autoritatea în cauză trebuie să informeze beneficiarii.

Ce se include în certificat? – articolul 68

- denumirea și adresa autorității emitente, numărul de referință, data eliberării și elementul care afirmă competența în acest sens a autorității emitente;
- detalii privind solicitantul, defunctul și beneficiarii;
- informații referitoare la orice convenție matrimonială sau o convenție similară încheiată de defunct;
- legea aplicabilă succesiunii;
- dacă succesiunea este ab intestat sau se întemeiază pe o dispoziție pentru cauză de moarte și cu privire la drepturile și prerogativele moștenitorilor, ale legatarilor, ale executorilor sau ale administratorilor;
- informații despre beneficiari, moștenitori și legatari;

- restricțiile aplicate drepturilor moștenitorilor și ale legatarilor și
- competențele executorilor și ale administratorilor.

Care sunt efectele unui certificat? – articolul 69

Certificatul este presupus a fi exact cu privire la toate elementele stabilite în temeiul legii aplicabile succesiunii privind moștenitorii, legatarii, executorii și administratorii și drepturile și competențele acestora; prezumția că tranzacțiile efectuate de persoanele nominalizate în certificat cu părți terțe se realizează cu persoane cu autoritate suficientă pentru a efectua tranzacția în cauză, inclusiv dispunerea de bunurile succesoriale; certificatul constituie un document valabil pentru înregistrarea bunurilor succesoriale într-un registru al unui stat membru. Certificatul produce efecte în fiecare stat membru fără a fi necesară nicio procedură specială.

Este certificatul eliberat solicitantului? – articolul 70

Certificatul original este păstrat de autoritatea emitentă, iar solicitantului și oricărei persoane care are un interes legitim li se pot pune la dispoziție copii certificate; copiile certificate sunt valabile pentru o perioadă de șase luni, sub rezerva derogării prevăzute pentru cazurile justificate în care se poate aplica o perioadă de valabilitate mai lungă; după expirarea perioadei de valabilitate a copiei certificate, oricine dorește să utilizeze certificatul trebuie să solicite o prelungire sau să solicite o nouă copie certificată; autoritatea emitentă trebuie să țină o evidență a tuturor persoanelor cărora le-au fost eliberate copii certificate.

Pot fi corectate erorile din certificat? – articolul 71

Autoritatea emitentă poate să corecteze erori de redactare, în cazul în care i se solicită acest lucru; în cazul în care certificatul nu corespunde realității, autoritatea emitentă îl poate modifica sau retrage la cerere; în acest caz, autoritatea trebuie să informeze toți deținătorii de copii certificate.

Este posibil să se conteste autoritatea emitentă? – articolele 72 și 73

Orice persoană care are un interes legitim poate depune o contestație în fața unei autorități judiciare împotriva oricărei decizii a autorității emitente; în cazul în care constată că certificatul nu corespunde realității sau că un refuz de a elibera un certificat nu a fost justificat, autoritatea judiciară fie corectează sau eliberează certificatul ea însăși, fie se asigură că autoritatea emitentă rectifică certificatul sau ia o nouă decizie cu privire la emiterea unui certificat; în așteptarea rectificării, a modificării sau a retragerii, certificatul poate fi suspendat de autoritatea emitentă sau, după caz, de autoritatea judiciară.

8.6. Informații privind legislația și procedurile din statele membre – articolele 77-79

Statele membre furnizează Comisiei Europene informații cu privire la legislația și procedurile naționale referitoare la succesiuni. Acestea trebuie să includă detalii privind autoritățile competente în materie de succesiuni, inclusiv în ceea ce privește primirea declarațiilor privind acceptarea sau renunțarea la succesiune. De asemenea, trebuie să se furnizeze fișe informative cu informații privind documentele referitoare la înregistrarea bunurilor imobile. Toate aceste informații trebuie puse la dispoziția publicului prin Rețeaua judiciară europeană în materie civilă și comercială. De asemenea, statele membre trebuie să comunice Comisiei detalii cu privire la:

- autoritățile și profesioniștii din domeniul dreptului care se încadrează în definiția noțiunii de „instanță judecătorească”;
- instanțele și autoritățile care sunt competente să soluționeze cererile de încuviințare a executării și în ceea ce privește căile de atac;
- autoritățile care sunt competente să emită certificate europene de moștenitor și
- procedurile privind căile de atac în ceea ce privește eliberarea de certificate europene de moștenitor,

și orice modificări referitoare la aceste informații. Informațiile sunt disponibile prin intermediul Rețelei judiciare europene în materie civilă și comercială ⁽¹⁵⁹⁾.

(159) A se vedea capitolul 14.

Exemple revizuite

Domnul JMB din Portugalia locuiește și lucrează în Bruxelles de un anumit număr de ani, dar intenționează să se întoarcă în Portugalia în cele din urmă. Acesta are proprietăți și investiții în Portugalia și Bruxelles și o casă de vacanță într-o zonă rurală din Franța. Soția și familia sa locuiesc cu el în Bruxelles. În cazul în care domnul JMB nu și-a întocmit un testament, vor apărea întrebări cu privire la legea care se aplică patrimoniului său succesoral și instanțele/autoritățile care au competența de a se ocupa de acesta. Dacă a făcut acest lucru și, de exemplu, dacă ar deceda brusc în Franța, se pune întrebarea cu privire la consecințele pe care acest fapt le-ar avea în ceea ce privește moștenirea patrimoniului său succesoral.

Presupunând că domnul B moare, din nefericire, ca urmare a unui accident de schi pe apă în timpul unei vacanțe în Franța în august 2016, în ce mod ar contribui regulamentul la soluționarea succesiunii? Dacă domnul B a întocmit un testament, acesta ar fi aplicat pentru a desemna moștenitorii și administratorii patrimoniului său în conformitate cu legea aplicabilă relevantă. Care ar fi această lege? Domnul B putea să aleagă legea cetățeniei sale, în temeiul articolului 22, caz în care se aplică legea din Portugalia. În cazul în care acesta nu a procedat astfel, norma prevăzută la articolul 21 va stabili că legea aplicabilă este cea a reședinței obișnuite a domnului B la momentul decesului. Cu excepția cazului în care domnul B s-ar fi pensionat și s-ar fi stabilit în Franța, aceasta poate fi legea din Portugalia sau cea din Belgia. Dat fiind că domnul B, la momentul decesului, era încă angajat în Belgia, atunci este foarte probabil că acesta avea reședința obișnuită acolo, caz în care se aplică legea Belgiei.

În ceea ce privește competența, regulamentul nu prevede posibilitatea ca domnul B să aleagă instanța sau autoritatea de gestionare a succesiunii, dar acesta poate să fi încercat să exprime o alegere în testamentul său. În cazul în care alegerea legii este valabilă în conformitate cu legea

aplicabilă corespunzătoare, atunci aceasta poate avea un impact și asupra competenței. În caz contrar, norma generală prevăzută la articolul 4 va stabili că succesiunea este supusă competenței instanțelor din statul membru al reședinței obișnuite a domnului B la momentul decesului, prin urmare, din nou, instanțele din Belgia. Cu toate acestea, moștenitorii domnului B pot încerca să aleagă o instanță, iar în acest caz, aceasta ar putea fi instanța relevantă din Portugalia, dar numai dacă domnul B a ales legea din Portugalia ca lege aplicabilă succesiunii.

Un alt exemplu

Doamna K este de origine neerlandeză și lucrează în Germania de mai mulți ani. Nu are copii, dar are o parteneră (în cadrul unui parteneriat civil sau căsătorie între persoane de același sex). Aceasta este pe punctul de a se pensiona și intenționează să meargă să trăiască împreună cu partenera sa în vila nou-achiziționată în Andaluzia, păstrându-și rădăcinile și interese patrimoniale în Țările de Jos. Aceasta a întocmit un testament în Țările de Jos, care, în intenția sa, ar trebui să acopere toate chestiunile privind patrimoniul său și care aplică legea neerlandeză. La momentul actual, acest lucru nu este acceptabil în ordinea juridică spaniolă – ce s-ar întâmpla dacă aceasta ar deceda?

Să presupunem că doamna K decedează în Spania după pensionare și că ea și partenera sa se mutaseră acolo. Întrucât doamna K a ales legea Țărilor de Jos, această alegere va fi acceptată în temeiul regulamentului în conformitate cu articolul 22, chiar dacă în temeiul legii naționale spaniole acest lucru nu ar fi fost acceptabil. În ceea ce privește competența, se observă că, la fel precum domnul B, doamna K nu a putut face o alegere a instanței în temeiul regulamentului; cu toate acestea, moștenitorii săi pot dori să aleagă o altă instanță decât cea din Spania, mai ales dacă doamna K a păstrat bunuri în Țările de Jos și o legătură semnificativă cu

acest stat. Prin urmare, în conformitate cu articolul 5 alineatul (1), instanțele neerlandeze ar putea fi alese să se ocupe de succesiune.

Atât în cazul domnului B, cât și în cel al doamnei K, va fi posibil să se solicite un certificat de moștenitor, ceea ce face ca tranzacțiile în statul membru sau statele membre, altele decât cel în care se deschide succesiunea, să fie mai ușor și rapid de efectuat.

Notificarea sau comunicarea actelor

9.1. Contextul Regulamentului privind notificarea sau comunicarea actelor

9.1.1. Regulamentul „inițial” privind notificarea sau comunicarea actelor

Pentru a răspunde nevoilor de acces la justiție ale întreprinderilor și ale cetățenilor Uniunii Europene, în special în cazurile în care apar creanțe și litigii dincolo de frontierele naționale, cooperarea dintre autoritățile judiciare din statele membre ale Uniunii Europene trebuie să fie transformată în realitate și funcționarea sa eficientă trebuie facilitată. Un aspect esențial al litigiilor transfrontaliere este notificarea sau comunicarea documentelor pentru părțile la litigii și alte părți implicate. Astfel, notificarea sau comunicarea și transmiterea documentelor între autoritățile judiciare ale statelor membre trebuie să fie rapidă și sigură. Acest aspect a fost recunoscut prin negocierea unei Convenții privind notificarea sau comunicarea actelor, care prevedea transmiterea documentelor dintr-un stat membru în altul în scopul notificării sau al comunicării și al cărei text a fost adoptat în mai 1997⁽¹⁶⁰⁾. Convenția nu a fost niciodată ratificată, așa că nu a intrat în vigoare. Nu cu mult timp după intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam, Consiliul a adoptat un regulament⁽¹⁶¹⁾ al cărui text este identic în toate privințele cu cel al convenției. Regulamentul a intrat în vigoare la 31 mai 2001⁽¹⁶²⁾.

(160) A se vedea JO C 261, 27.8.1997, p. 1.

(161) Regulamentul (CE) nr. 1348/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind notificarea și comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă și comercială; a se vedea JO L 160, 30.6.2000, p. 37.

(162) A se vedea JO L 160, 30.6.2000, p. 37; înainte de intrarea în vigoare a regulamentului, notificarea sau comunicarea între statele membre era reglementată de Convenția de la Haga din 1965 privind notificarea sau comunicarea actelor, la care majoritatea statelor membre erau părți; convenția reglementează această chestiune în relațiile dintre statele membre ale UE și state terțe.

9.1.2. Regulamentul „actual” privind notificarea sau comunicarea actelor

La fel precum în cazul altor regulamente privind justiția civilă, s-a efectuat o analiză a funcționării regulamentului și, în octombrie 2004, Comisia Europeană a publicat un prim raport. Concluziile au indicat că, deși primul regulament a condus, în general, la o ameliorare a vitezei și a eficacității transmiterii actelor în scopul notificării sau comunicării dincolo de frontierele dintre statele membre, există anumite aspecte ale procedurii în care aplicarea nu a fost pe deplin satisfăcătoare și obiectivele urmărite de regulament nu au fost realizate în măsura dorită. Prin urmare, Comisia a propus un regulament revizuit, ceea ce a condus la adoptarea Regulamentului actual privind notificarea sau comunicarea actelor în noiembrie 2007⁽¹⁶³⁾.

9.2. Regulamentul privind notificarea sau comunicarea actelor

9.2.1. Domeniul de aplicare teritorial și material al regulamentului

Regulamentul este în vigoare și se aplică direct în toate statele membre, cu excepția Danemarcei. Între Danemarca și celelalte state membre există un

(163) Regulamentul (CE) nr. 1393/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind notificarea sau comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială („notificarea sau comunicarea actelor”) și abrogarea Regulamentului (CE) nr. 1348/2000 al Consiliului; a se vedea JO L 324, 10.12.2007, p. 79.

acord separat pentru aplicarea regulamentului în Danemarca⁽¹⁶⁴⁾ Danemarca și celelalte state membre există un acord separat pentru aplicarea regulamentului în Danemarca. Regulamentul se aplică în materie civilă și comercială în cazul în care un act judiciar sau extrajudiciar trebuie să fie transmis dintr-un stat membru în altul pentru a fi notificat sau comunicat acolo⁽¹⁶⁵⁾. Expresia „materie civilă și comercială” a făcut obiectul unei interpretări detaliate de către Curtea Europeană de Justiție. În regulamentul inițial, din noțiunea „materie civilă și comercială” nu erau excluse aspectele fiscale, vamale sau administrative, dar acestea sunt excluse din domeniul de aplicare al regulamentului actual, la fel ca și răspunderea statului pentru acte sau omisiuni în cadrul exercitării autorității publice (*acta iure imperii*)⁽¹⁶⁶⁾. Regulamentul nu poate fi utilizat în cazul în care denumirea și adresa destinatarului nu sunt cunoscute, însă agențiile de primire prevăzute în regulament pot oferi asistență, în măsura posibilităților, atunci când adresa este incompletă sau incorectă. Regulamentul se aplică notificării și comunicării de acte judiciare, precum și extrajudiciare

(164) A se vedea Decizia 2006/326/CE a Consiliului privind încheierea Acordului dintre Comunitatea Europeană și Regatul Danemarcei privind comunicarea și notificarea actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă și comercială (JO L 120, 5.5.2006, p. 23.) și acordul ulterior în ceea ce privește aplicarea în Danemarca al celui de al doilea regulament privind comunicarea sau notificarea actelor – a se vedea JO L 331, 10.12.2008, p. 21.

(165) CJUE a hotărât că, în cazul în care destinatarul unui document are domiciliul în alt stat membru, notificarea sau comunicarea unui act judiciar trebuie, în mod necesar, să fie efectuată în conformitate cu cerințele din regulament. Într-un astfel de caz, instanțele dintr-un stat membru nu sunt autorizate să aplice un sistem național de notificare fictivă, care, în realitate, ar priva destinatarul de dreptul de a beneficia de primirea reală și efectivă a documentului în cauză, întrucât acesta nu garantează pentru destinatarul respectiv, printre altele, nici luarea la cunoștință a actului judiciar în timp util pentru a-și pregăti apărarea, nici traducerea actului în cauză. A se vedea hotărârea pronunțată la 19 decembrie 2012 în cauza Alder, C-325/11.

(166) Începând cu aprilie 2013, Convenția de la Haga din 1965 privind notificarea sau comunicarea actelor este în vigoare în ceea ce privește toate statele membre ale UE, cu excepția Austriei; Croația este, de asemenea, parte la convenție.

Exemplu

Întreprinderea A, cu sediul în statul membru 1, a acționat în justiție întreprinderea B, cu sediul în statul membru 2, în statul membru 1, pentru o sumă substanțială de bani. Întreprinderea B nu s-a apărat în cadrul procedurii și, după aproximativ 4 luni, instanța din statul membru 1 a emis o hotărâre în lipsă prin care a somat întreprinderea B să plătească întreprinderii A suma pretinsă. Întreprinderea A a depus o cerere de încuviințare a executării la instanța competentă din statul membru 2, unde întreprinderea B deține active sub formă de bunuri imobile. Declarația este acordată, însă întreprinderea B atacă hotărârea și, la o nouă examinare a circumstanțelor, se dovedește ulterior că acțiunea introdusă de întreprinderea A nu a fost, de fapt, notificată sau comunicată în mod corect întreprinderii B. În consecință, instanța de apel din statul membru 2 revocă încuviințarea executării în temeiul prevăzut la articolul 34 alineatul (2) din Regulamentul Bruxelles I. La scurt timp după aceea și înainte ca întreprinderea A să poată remedia situația, întreprinderea B devine insolubilă și întreprinderea A trebuie să retragă cererea.

Acest exemplu este inclus pentru a demonstra că notificarea sau comunicarea corectă a actelor este de o importanță fundamentală în cadrul procedurilor judiciare. Lipsa notificării sau comunicării poate aduce prejudicii grave intereselor legale ale părților. Notificarea sau comunicarea actelor către părțile din alte state poate cauza numeroase dificultăți în litigiile transfrontaliere. Normele simple și practice privind notificarea și comunicarea transfrontalieră sunt printre cele mai importante condiții pentru o bună funcționare a sistemului de procedură civilă europeană, iar Regulamentul privind comunicarea sau notificarea actelor are drept scop și obiectiv prevederea acestora.

9.2.2. Structura și conținutul Regulamentului privind notificarea sau comunicarea actelor

9.2.2.1. Agenții de transmitere, agenții de primire și autoritatea centrală

La fel ca regulamentul original, regulamentul actual simplifică notificarea și comunicarea actelor în cazuri transfrontaliere prin asigurarea faptului că toate statele membre desemnează organisme denumite „**agenții de transmitere**” și „**agenții de primire**”, responsabile pentru transmiterea și, respectiv, primirea de documente. Statele federale, statele cu mai multe sisteme juridice, cum ar fi Regatul Unit, sau statele cu unități teritoriale autonome pot desemna mai multe asemenea agenții. De asemenea, statele membre pot desemna ca agenții funcționari precum huissiers de justice și alți funcționari publici și judiciari, ale căror responsabilități includ notificarea sau comunicarea actelor⁽¹⁶⁷⁾. Actul sau actele care trebuie transmise pentru notificare și comunicare vor fi însoțite de o cerere utilizând formularul standard din anexa 1. În temeiul Regulamentului actual privind notificarea sau comunicarea actelor, agenția de primire trebuie să trimită o confirmare de primire a actelor în termen de șapte zile de la primirea acestora, utilizând, de asemenea, formularul prevăzut în anexa I. Acesta este unul dintre mai multe domenii în care Regulamentul actual privind notificarea sau comunicarea actelor prevede termene pentru realizarea acțiunilor în cadrul procedurilor din regulament și, prin urmare, accelerarea procesului de notificare și comunicare și, în consecință, a accesului la justiție. În cazul în care este necesară o clarificare din partea agenției de transmitere, agenția de primire solicită acest lucru cât mai repede posibil, prin cele mai rapide mijloace. Fiecare stat membru a desemnat cel puțin o „autoritate centrală” care furnizează informații agențiilor de transmitere și caută soluții pentru orice dificultăți care pot surveni cu ocazia transmiterii actelor în scopul notificării sau comunicării.

9.2.2.2. Notificarea sau comunicarea actului către destinatar

Agenția de primire din statul membru în care actele trebuie notificate sau comunicate notifică sau comunică actul sau se asigură că acesta este notificat sau comunicat, fie în conformitate cu legislația statului membru de destinație, fie utilizând o metodă specială solicitată de agenția de transmitere, dacă o astfel de modalitate nu este incompatibilă cu legislația statului membru în cauză. Notificarea sau comunicarea trebuie să fie efectuată cât mai curând posibil și, în orice caz, în termen de o lună de la primire. În cazul în care termenul nu este respectat, agenția de primire trebuie să informeze agenția de transmitere și să încerce în continuare să efectueze notificarea sau comunicarea într-un termen rezonabil.

9.2.2.3. Dreptul destinatarului de a refuza comunicarea

Destinatarul poate refuza să primească actul de notificat sau de comunicat dacă acesta este întocmit într-o altă limbă decât limba oficială a statului membru destinatar sau a locului în care urmează să fie efectuată notificarea sau comunicarea, în cazul în care există mai mult de o limbă oficială, sau într-o limbă pe care destinatarul nu o înțelege. Destinatarul trebuie să fie informat cu privire la acest drept atunci când documentul este notificat sau comunicat utilizându-se formularul prevăzut în anexa II. Destinatarul trebuie să informeze agenția de primire despre refuz fie în momentul în care este

(167) A se vedea articolul 2.

efectuată notificarea sau comunicarea, fie prin returnarea actului agenției de primire în termen de o săptămână ⁽¹⁶⁸⁾.

9.2.2.4. *Certificarea notificării sau a comunicării*

Atunci când formalitățile privind notificarea sau comunicarea actului au fost finalizate, agenția de primire va confirma acest lucru prin redactarea unui certificat de îndeplinire, utilizând formularul prevăzut în anexa I, pe care îl adresează agenției de transmitere.

9.2.2.5. *Cheltuielile de notificare sau comunicare*

Una dintre problemele menționate în raportul cu privire la funcționarea Regulamentului inițial privind notificarea sau comunicarea actelor consta în dificultatea cu care se confruntau persoanele implicate în litigii transfrontaliere în CE pentru a afla cât costă notificarea sau comunicarea actelor în diferite state membre. În consecință, în Regulamentul actual privind notificarea sau comunicarea actelor este inclusă o dispoziție care prevede că, în principiu, nu ar trebui să existe niciun cost generat pentru notificarea sau comunicarea actelor provenite de la un stat membru la altul, cu excepția cazului în care notificarea sau comunicarea este efectuată de un funcționar judiciar sau de alte persoane competente să efectueze notificarea sau comunicarea în temeiul legii statului membru unde urmează să se efectueze notificarea sau comunicarea. În cazul în care notificarea sau

comunicarea urmează să fie efectuate de un funcționar judiciar sau de o persoană competentă similară, taxa care trebuie percepută este unică și fixă, stabilită în prealabil, care trebuie să fie proporțională și nediscriminatorie. Statele membre trebuie să informeze Comisia cu privire la aceste taxe ⁽¹⁶⁹⁾.

9.2.2.6. *Notificarea sau comunicarea directă unui funcționar judiciar dintr-un alt stat membru*

O dispoziție inovatoare din Regulamentul privind notificarea sau comunicarea actelor se referă la notificarea sau comunicarea directă a actelor de către funcționari judiciari și alte persoane competente prin transmitere directă de la orice persoană interesată din cadrul procedurii. Aceasta înseamnă că un reclamant sau reprezentantul legal al unui reclamant poate trimite acte spre notificare sau comunicare directă unui funcționar judiciar dintr-un alt stat membru în vederea notificării sau comunicării către destinatar, fără a fi nevoie să apeleze la o agenție de transmitere. Dispoziția este condiționată de faptul că notificarea sau comunicarea directă trebuie să fie autorizată de legislația statului membru respectiv. Informații cu privire la acest aspect, precum și la alte aspecte ale funcționării Regulamentului privind notificarea sau comunicarea actelor pot fi consultate pe diverse site-uri internet, inclusiv cel al Atlasului judiciar european în materie civilă ⁽¹⁷⁰⁾. De asemenea, este posibil să se utilizeze site-ul Atlasului judiciar pentru a găsi numele și datele de contact ale funcționarilor judiciari și ale altor persoane competente care pot notifica sau comunica acte în diferitele state membre.

(168) CJUE a hotărât că unui destinatar nu îi este permis să refuze comunicarea sau notificarea în cazul în care numai anexele actelor care trebuie notificate sau comunicate nu sunt traduse în limba oficială a statului membru de comunicare și dacă anexele respective sunt formate din înscrisuri care au exclusiv o funcție probatorie și nu sunt necesare pentru a înțelege obiectul și cauza acțiunii. În plus, în aceeași hotărâre, CJUE a susținut, de asemenea, că poate constitui un indiciu în favoarea argumentului că destinatarul cunoaște și înțelege limba în care sunt redactate actele care urmează să fie comunicate sau notificate faptul că acesta este obligat prin contract să poarte corespondența referitoare la un contract, care face obiectul unui litigiu, în limba statului membru de transmitere, iar actele în cauză sunt redactate în această limbă convenită și se referă la corespondența menționată; a se vedea hotărârea pronunțată la 8 mai 2008 în cauza *Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR/Industrie- und Handelskammer Berlin*, C-14/07.

(169) Informațiile sunt disponibile pe site-ul Atlasului judiciar european: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_ro.htm?countrySession=2&

(170) Link: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_ro.htm — De asemenea, a se vedea, de exemplu, rubrica referitoare la Regatul Unit la adresa — http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_uk_ro.jsp?countrySession=4& — care indică faptul că dintre cele trei districte judiciare din acest stat membru, numai cel din Scoția nu se opune notificării sau comunicării directe prevăzute la articolul 15.

9.2.2.7. *Notificarea sau comunicarea directă prin servicii de curierat*

Nu mai este posibil ca statele membre să se opună notificării sau comunicării directe prin servicii de curierat, astfel cum era cazul în cadrul Regulamentului inițial privind notificarea sau comunicarea actelor. În temeiul Regulamentului actual privind notificarea sau comunicarea actelor, se prevede că fiecare stat membru este liber să efectueze notificarea sau comunicarea actelor direct prin intermediul serviciilor de curierat persoanelor care au reședința într-un alt stat membru, prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire sau un serviciu echivalent.

9.2.2.8. *Alte metode de transmitere*

De asemenea, regulamentul prevede alte mijloace de transmitere și de notificare sau comunicare a actelor judiciare, precum transmiterea pe cale consulară sau diplomatică, precum și notificarea sau comunicarea prin intermediul agenților diplomatici sau consulari ori notificarea sau comunicarea actelor judiciare direct prin servicii de curierat.

9.2.3. Protejarea intereselor pârâtului

9.2.3.1. *Inițierea procedurii*

În cazul în care un act privind inițierea unor proceduri judiciare a fost transmis în alt stat membru în scopul notificării sau comunicării, în conformitate cu dispozițiile din regulament, iar pârâtul nu s-a înfățișat la audiere în cadrul procedurilor, pronunțarea hotărârii se suspendă până când se stabilește dacă:

- actul a fost notificat sau comunicat conform unei proceduri prevăzute de dreptul intern al statului membru de destinație pentru notificarea sau comunicarea actelor în cauzele interne către persoanele aflate pe teritoriul său sau

- actul a fost remis în fapt pârâtului sau la domiciliul acestuia prin alt mijloc prevăzut de regulament.

9.2.3.2. *Condiții de pronunțare a hotărârii în lipsă*

Statele membre trebuie să facă cunoscut faptul că instanța, fără a aduce atingere restricțiilor menționate la punctul 9.2.3.1, se poate pronunța, chiar dacă nu s-a primit niciun certificat de constatare a notificării/comunicării, în cazul în care sunt îndeplinite toate condițiile de mai jos:

- actul a fost transmis prin unul dintre mijloacele prevăzute în regulament;
- s-a scurs o perioadă de timp de cel puțin șase luni, considerată adecvată de către instanță în cazul respectiv, de la data transmiterii actului și
- nu s-a primit niciun tip de certificat, cu toate că autoritățile sau organismele competente ale statului membru de destinație au întreprins toate demersurile rezonabile în sensul obținerii acestuia.

9.2.3.3. *După pronunțarea hotărârii*

Atunci când un act care inițiază procedurile judiciare a fost transmis conform regulamentului de la un stat membru la altul pentru notificare sau comunicare și s-a pronunțat o hotărâre împotriva unui pârât care nu s-a înfățișat la audiere, instanța poate dispune cu privire la repunerea în termen a pârâtului pentru exercitarea unei căi de atac în cazul în care pârâtul:

- din motive care nu îi sunt imputabile, nu a luat cunoștință de actul respectiv în timp util pentru a se apăra sau de hotărâre pentru a exercita o cale de atac împotriva acesteia și
- a prezentat o apărare la prima vedere întemeiată cu privire la acțiune.

O cerere de repunere în termen poate fi formulată numai într-un termen rezonabil de la data la care pârâtul a luat cunoștință de hotărâre.

Obținerea de probe

10.1. Domeniu de aplicare, scop și metodologie ⁽¹⁷¹⁾

În cadrul procedurilor transfrontaliere, este adesea esențial ca, în legătură cu procedurile judiciare în materie civilă sau comercială pendinte în fața unei instanțe dintr-un stat membru, să se obțină probe în alt stat membru. Prin Regulamentul privind obținerea probelor, UE a creat un sistem la nivelul UE de transmitere și executare rapidă și directă a cererilor de îndeplinire a unui act de cercetare între instanțe și de stabilire a unor criterii precise privind forma și conținutul cererii. Regulamentul a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2004 pentru toate statele membre, cu excepția Danemarcei. În ceea ce privește Danemarca, Convenția de la Haga din 18 martie 1970 privind obținerea de probe în străinătate în materie civilă sau comercială se aplică ca atare pentru astfel de chestiuni între statele membre UE rămase și statele terțe părți la convenție. Cu toate acestea, nu toate statele membre au ratificat convenția sau au aderat la aceasta ⁽¹⁷²⁾.

10.2. Regulamentul privind obținerea de probe

10.2.1. Domeniu de aplicare, scop și metodologie

Regulamentul prevede obținerea de probe în alt stat membru, în cazul în care acest lucru este necesar în procedurile civile și comerciale. Acest concept ar trebui interpretat în mod autonom, în conformitate cu alte instrumente

(171) Regulamentul (CE) nr. 1206/2001 al Consiliului din 28 mai 2001 privind cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială; a se vedea JO L 174, 27.6.2001, p. 1.

(172) În iunie 2014, toate statele membre ale UE sunt parte la Convenția de la Haga privind obținerea de probe, cu excepția Austriei, a Belgiei și a Irlandei.

din acquis-ul UE în materie de justiție civilă. Instanța care instrumentează cauza într-un stat membru poate alege între două mijloace de obținere a probelor; aceasta poate solicita instanței competente din alt stat membru să procedeze la obținerea probelor necesare sau poate să procedeze direct la obținerea de probe în alt stat membru. Regulamentul se bazează pe principiul comunicării directe între instanțe, conform căruia cererile de obținere de probe sunt transmise direct de la „instanța solicitantă” la „instanța solicitată”. Fiecare stat membru a întocmit o listă a instanțelor competente să efectueze obținerea de probe în conformitate cu regulamentul ⁽¹⁷³⁾. Lista indică, de asemenea, competența teritorială a instanțelor respective. De asemenea, fiecare stat membru a desemnat un organism central sau organisme responsabile de furnizarea de informații instanțelor și de identificarea de soluții pentru orice dificultăți care ar putea apărea în legătură cu o cerere.

10.2.2. Cereri pentru obținerea de probe

Regulamentul stabilește criterii precise privind forma și conținutul cererii și prevede în anexă formulare specifice pentru depunerea cererii, confirmarea primirii, solicitarea de informații suplimentare despre cerere și executarea cererii. Instanța solicitată trebuie să execute cererea pentru obținerea de probe fără întârziere și, cel târziu, în termen de 90 zile de la primire. În cazul în care acest lucru nu este posibil, instanța solicitată trebuie să informeze instanța solicitantă în consecință, precizând motivele.

(173) A se vedea Atlasul judiciar european la http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_information_ro.htm?countrySession=15&.

10.2.3. Refuzul de executare a cererii

Cererea de audiere a unui martor nu se execută atunci când persoana în cauză invocă dreptul de a refuza să depună mărturie sau interdicția de a depune mărturie, fie în conformitate cu legislația statului membru al instanței solicitate, fie în conformitate cu legislația statului membru al instanței solicitante, atunci când acest drept este menționat în cerere sau, dacă este cazul, confirmat de către instanța solicitantă la cererea instanței solicitate. În caz contrar, o solicitare de obținere de probe poate fi refuzată doar în câteva cazuri excepționale.

10.2.4. Prezența părților și a instanței solicitante la obținerea de probe

În cererea sa pentru obținerea de probe, instanța solicitantă trebuie să precizeze dacă părțile la procedură și/sau reprezentanții acestora vor fi prezenți sau sunt invitați să participe. Instanța solicitată informează părțile și reprezentanții cu privire la data, ora și locul de obținere a probelor și trebuie să ia în considerare dacă și în ce condiții se poate admite participarea activă solicitată. De asemenea, este posibil ca reprezentanții instanței solicitante, inclusiv membrii sistemului judiciar, să participe la procedura de obținere de probe și să participe activ, în cazul în care o astfel de situație este compatibilă cu dreptul intern al instanței solicitate și în condițiile stabilite de instanța respectivă.

10.2.5. Executarea cererii

Instanța solicitată execută cererea în conformitate cu dreptul statului membru din care face parte. Obținerea de probe se poate efectua, de asemenea, în conformitate cu o procedură specială prevăzută de legislația statului membru al instanței solicitante, în cazul în care aceasta din urmă solicită procedura

respectivă. Instanța solicitată trebuie să se conformeze unei astfel de cereri, cu condiția ca procedura să nu fie incompatibilă cu legislația statului membru de care aparține.

10.2.6. Utilizarea tehnologiei comunicațiilor

Regulamentul prevede că probele pot fi obținute prin utilizarea tehnologiei comunicațiilor, în special prin utilizarea teleconferinței și videoconferinței. În acest caz, de asemenea, dacă se solicită acest lucru, instanța trebuie să fie de acord, cu excepția cazului în care utilizarea este incompatibilă cu dreptul intern al instanței solicitate sau în cazul în care există dificultăți practice majore. Inclusiv în cazul în care nu există acces la mijloacele tehnice menționate anterior la nivelul instanței solicitate sau solicitante, astfel de mijloace pot fi puse la dispoziție de către instanțe de comun acord.

10.2.7. Îndeplinirea directă a actului de cercetare

O cerere pentru îndeplinirea directă a actului de cercetare trebuie să fie depusă la organismul central sau autoritatea competentă a statului membru solicitat și poate fi refuzată numai în circumstanțe excepționale. Îndeplinirea directă a actului de cercetare este posibilă numai dacă acest lucru poate avea loc în mod voluntar, fără a fi necesar să se recurgă la măsuri de constrângere. În termen de 30 de zile de la primirea cererii, organismul central sau autoritatea competentă a statului membru solicitat informează instanța solicitantă dacă cererea este sau nu acceptată și, dacă este necesar, în ce condiții va fi efectuată cercetarea, în conformitate cu legislația din statul său membru. Actul de cercetare trebuie să fie efectuat de către un magistrat sau de orice altă persoană, cum ar fi un comisar sau un expert, care a fost desemnată în conformitate cu legislația statului membru al instanței solicitante.

10.2.8. Costurile de obținere a probelor

Executarea cererii nu dă dreptul la rambursarea taxelor sau a cheltuielilor. Cu toate acestea, în cazul în care instanța solicitată cere acest lucru, instanța solicitantă asigură rambursarea, fără întârziere, a anumitor costuri după cum urmează:

- onorariile plătite experților și interpreților și
- cheltuielile ocazionate de utilizarea unor proceduri speciale de obținere de probe solicitate de instanța solicitantă [articolul 10 alineatele (3) și (4)].

Doar în cazul în care obținerea de probe implică expertiză, instanța solicitată poate solicita plata unui avans pentru costurile unor astfel de probe.

NB. Sunt disponibile un ghid practic al RJE privind obținerea de probe⁽¹⁷⁴⁾ și un alt ghid specific privind utilizarea metodei videoconferințelor⁽¹⁷⁵⁾.

(174) A se vedea -http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_taking_evidence_en.pdf

(175) A se vedea http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_videoconferencing_ro.pdf

Asistența judiciară

11.1. Context

Într-o Uniune Europeană cu frontiere deschise, există, din păcate, cazuri în care cetățenii și întreprinderile din UE pot fi nevoiți să se implice în litigii în fața unei instanțe a unui alt stat membru decât cel în care sunt stabiliți pentru a recupera plăți datorate sau pentru a încerca să soluționeze în instanță un litigiu. Litigiile transfrontaliere pot afecta persoane fizice, care este posibil să dispună doar de mijloace modeste pentru a plăti cheltuielile de judecată. Litigiile în general și litigiile transfrontaliere în special nu reprezintă o excepție și pot fi costisitoare, mai ales atunci când sunt în joc creanțe mari. Cel mai adesea, litigiile transfrontaliere necesită reprezentarea în justiție în statul membru în care este instrumentată cauza, dar și consultanță juridică din partea unui avocat în statul de origine al fiecărei părți; de asemenea, părțile implicate într-un litigiu transfrontalier ar putea suporta cheltuieli suplimentare, cum ar fi pentru traducerea actelor, participarea la audieri și alte costuri suplimentare.

11.2. Directiva privind asistența judiciară ⁽¹⁷⁶⁾

11.2.1. Prezentare generală

Directiva privind asistența judiciară a fost adoptată de Consiliu în ianuarie 2003, cu obiectivul de a depăși obstacolele existente la acel moment în ceea ce privește accesul la asistență judiciară. Directiva se aplică cetățenilor Uniunii, precum și cetățenilor țărilor terțe care își au reședința obișnuită și legală într-un stat membru și le acordă dreptul la asistență judiciară în același mod ca și cetățenilor statului membru în care se află instanța. Scopul directivei este, prin urmare, de îmbunătățire a accesului la justiție al persoanelor fizice în

(176) Directiva 2003/8/CE a Consiliului din 27 ianuarie 2003 de îmbunătățire a accesului la justiție în litigiile transfrontaliere prin stabilirea unor norme minime comune privind asistența judiciară acordată în astfel de litigii; a se vedea JO L 26, 31.1.2003, p. 41.

litigiile transfrontaliere din interiorul UE, prin stabilirea unor norme minime comune referitoare la disponibilitatea asistenței judiciare pentru părțile implicate în astfel de litigii. Directiva se aplică în toate statele membre ale UE, cu excepția Danemarcei.

Exemplu

Domnul A, cetățean al UE cu reședința în statul membru 1, a primit notificarea unei acțiuni introduse împotriva sa în statul membru 2, pentru plata unei sume de aproximativ 235 000 EUR pentru pierderea, vătămarea și prejudiciul pretinse a fi fost cauzate de fiul său în vârstă de 12 de ani în timpul unei vacanțe petrecute cu familia în statul membru 2. Domnul A are două fiice, dar niciun fiu. Domnul A dorește, bineînțeles, să își organizeze apărarea în acțiunea înaintată împotriva sa, iar când a solicitat informații, a fost informat că o firmă de avocați din statul membru 2 ar fi pregătită să preia cazul, dar ar avea nevoie de o plată minimă de 8 000 EUR, din care numai o mică parte ar fi recuperată de la persoana care a introdus acțiunea, în cazul în care aceasta ar fi respinsă. Domnul A și familia sa trăiesc dintr-un venit lunar de 1 850 EUR net. Aceștia sunt îngrijorați de cheltuielile de judecată și nu știu cum vor putea dispune de mijloacele financiare pentru a plăti cheltuielile de apărare, nici modul în care să contacteze un avocat local din statul membru 2, care să îi poată ajuta și să preia cauza pentru un onorariu mai mic sau cu sprijinul asistenței judiciare. De asemenea, aceștia nu au prea mult timp la dispoziție, deoarece termenul-limită pentru depunerea unui memoriu în apărare acordat în acest sens de instanță în statul membru 2 este pe cale să expire.

Acest exemplu al situației domnului A ilustrează tipul de probleme și obstacole cu care se confruntă de multe ori cetățenii din diferite state membre implicați în litigii transfrontaliere. Acest lucru este valabil în special

atunci când este necesar să se apere împotriva unei acțiuni în justiție care este introdusă în fața unei instanțe din alt stat membru, întrucât aceasta necesită foarte adesea consiliere și reprezentare juridică în două state membre diferite, cu cheltuielile aferente. Nu numai că pot exista bariere lingvistice care necesită costuri de traducere a actelor, ci pot exista, de asemenea, costuri auxiliare, cum ar fi pentru expertize și participarea martorilor și cheltuieli suportate atunci când o parte trebuie să se prezinte personal în fața instanței unui alt stat membru. În cazul domnului A, disponibilitatea asistenței judiciare în statul membru 2 ar putea să-l ajute, în cazul în care ar putea găsi un avocat care să se ocupe de caz pe baza asistenței judiciare. Directiva UE îi va acorda domnului A același drept la asistență judiciară în statul membru respectiv ca și cum ar fi rezident pe teritoriul acestuia.

11.2.2. Domeniul de aplicare

Directiva se aplică cauzelor de natură civilă sau comercială în care persoana care solicită asistența judiciară este fie cetățean al Uniunii, fie își are domiciliul sau reședința obișnuită în alt stat membru decât cel în care este situată instanța sau în care trebuie să se execute hotărârea. Directiva vizează să promoveze acordarea de asistență judiciară în litigiile transfrontaliere persoanelor fizice care nu dispun de resurse suficiente, atunci când asistența este necesară pentru a asigura accesul efectiv la justiție. De asemenea, directiva conține dispoziții concepute pentru a simplifica și a accelera transmiterea cererilor de asistență judiciară prin coordonarea cooperării judiciare dintre statele membre.

11.2.3. Dreptul la asistență judiciară

Asistența judiciară se acordă sau se refuză de către autoritatea competentă a statului membru în care are loc instrumentarea cauzei sau în care trebuie executată hotărârea. Asistența ar trebui să acopere nu numai procedurile în fața unei instanțe, ci ar trebui să se extindă pentru a acoperi cheltuielile suportate pentru executarea hotărârilor sau a actelor autentice într-un alt stat membru, precum și în ceea ce privește procedurile extrajudiciare, dacă părțile sunt obligate prin lege sau prin hotărârea instanței să le aplice. Asistența judiciară asigură consilierea juridică și reprezentarea în instanță, precum și cheltuielile de judecată ale beneficiarului și cheltuielile direct legate de natura transfrontalieră a litigiului cum ar fi cele legate de interpretare, traducerea actelor necesare sau cheltuielile de deplasare.

11.2.4. Cererea de asistență judiciară

Statul membru în care se află domiciliul sau reședința obișnuită a beneficiarului trebuie să ofere serviciile necesare pentru pregătirea cererii de asistență judiciară și transmiterea acesteia către statul în care procedura este în curs de desfășurare sau urmează să se desfășoare. Statele membre desemnează autoritățile competente să trimită (autoritățile de transmitere) și să primească (autoritățile de primire) cererea de asistență judiciară. Pentru a facilita

transmiterea, s-au stabilit formulare-tip pentru cererile de asistență judiciară și pentru transmiterea acestor cereri⁽¹⁷⁷⁾.

(177) A se vedea Decizia Comisiei din 26 august 2005 de stabilire a unui formular pentru transmiterea cererilor de asistență judiciară în temeiul Directivei 2003/8/CE a Consiliului; JO L 225, 31.8.2005, p. 23; formularul este disponibil pe portalul e-justiție la adresa https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_form_action.do?idTaxonomy=157&plang=ro&init=true&refresh=1; a se vedea, de asemenea, Decizia Comisiei din 9 noiembrie 2004 de stabilire a unui formular pentru cererile de asistență judiciară în aplicarea Directivei 2003/8/CE a Consiliului de îmbunătățire a accesului la justiție în litigiile transfrontaliere prin stabilirea unor norme minime comune privind asistența judiciară acordată în astfel de litigii; pentru formular, a se vedea, de asemenea, portalul e-justiție al UE, la adresa https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_form_action.do?idTaxonomy=157&plang=ro&init=true&refresh=1.

Medierea

12.1. Soluționarea extrajudiciară – metode alternative de soluționare a litigiilor în materie civilă și comercială în Uniunea Europeană

Metodele alternative de soluționare a litigiilor sunt proceduri extrajudiciare utilizate pentru soluționarea litigiilor în materie civilă sau comercială. De regulă, acestea implică colaborarea părților la litigiu întru a găsi o soluție la litigiu cu ajutorul unui terț neutru. Metodele alternative de soluționare a litigiilor sunt considerate un element important în încercarea de a furniza mecanisme de soluționare a litigiilor eficiente și echitabile la nivelul UE.

12.2. Codul european de conduită pentru mediatori

Comisia Europeană a luat inițiativa în ceea ce privește elaborarea politicilor în materie de metode alternative de soluționare a litigiilor în UE, în primul rând prin sprijinirea promulgării unui Cod european de conduită pentru mediatori, care a fost adoptat într-o reuniune a experților în mediere, la Bruxelles, în iulie 2004⁽¹⁷⁸⁾. Codul stabilește o serie de principii pe care fiecare mediator și organizație de mediere se poate angaja în mod voluntar să le respecte, pe propria răspundere. Codul este destinat să fie aplicat în cazul tuturor tipurilor de mediere în materie civilă și comercială. Un număr mare de mediatori și organizații de mediere au aderat la codul de conduită, dar acesta nu înlocuiește legislația sau normele naționale de reglementare a fiecărei profesii.

(178) A se vedea http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_ro.pdf

12.3. Directiva europeană privind medierea

12.3.1. Contextul și obiectivele directivei

La scurt timp după adoptarea codului de conduită, Comisia Europeană a prezentat Parlamentului European și Consiliului o propunere de directivă privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială. Instrumentul a fost adoptat la 21 mai 2008, iar statele membre trebuiau să o transpună în dreptul național până la 21 mai 2011⁽¹⁷⁹⁾. În textul directivei nu s-a propus crearea unui cod european de mediere. Scopul principal a fost stabilirea anumitor standarde minime în ceea ce privește înțelesul și calitatea medierii, precum și asigurarea faptului că relația dintre mediere și procedurile judiciare rămâne echilibrată. Aceste măsuri au fost luate în contextul în care se urmărește promovarea accesului la metode alternative de soluționare a litigiilor și încurajarea utilizării medierii pentru soluționarea pe cale amiabilă a litigiilor în materie civilă și comercială.

12.3.2. Litigiile transfrontaliere – articolul 2

Directiva se aplică numai în cazul medierii în litigii transfrontaliere. În sensul directivei, un astfel de litigiu este acela în care cel puțin una dintre părțile la litigiu își are domiciliul sau reședința obișnuită într-un alt stat membru decât oricare altă parte. Acest fapt trebuie să fie stabilit la data la care:

- părțile convin să recurgă la mediere;
- medierea este impusă de instanță;
- părțile sunt obligate, în conformitate cu legislația națională, să recurgă la mediere sau

(179) Nu toate statele membre au transpus directiva până la termenul prevăzut.

- o instanță invită părțile să recurgă la mediere pentru a soluționa litigiul care face obiectul acțiunii în instanță.

O altă situație caracterizată ca transfrontalieră, în conformitate cu directiva, apare atunci când părțile nu reușesc să ajungă la un acord, iar după mediere se desfășoară proceduri judiciare sau arbitrale. În cazul în care procedurile judiciare sau arbitrale au loc într-un alt stat membru decât cel în care părțile își aveau domiciliul sau reședința obișnuită în momentul în care a început medierea, litigiul este caracterizat ca transfrontalier în raport cu dispozițiile directivei care reglementează confidențialitatea, prescripția și termenele de decădere.

12.3.3. Calitatea medierii – articolul 4

Directiva impune statelor membre să încurajeze, prin orice mijloace pe care le consideră potrivite, elaborarea de coduri de conduită pentru mediatori și organizațiile de mediere și aderarea la aceste coduri. De asemenea, există un îndemn general transmis statelor membre să încurajeze alte mecanisme de control al calității pentru furnizarea serviciilor de mediere și formarea mediatorilor.

12.3.4. Recurgerea la mediere – articolul 5

Directiva prevede că instanțele pot invita părțile care compar în fața acestora în litigii să recurgă la mediere pentru a încerca să soluționeze litigiul sau să participe la o sesiune de informare. Această dispoziție nu împiedică statele membre să prevadă că medierea este obligatorie sau face obiectul unor stimulente sau sancțiuni, atât timp cât acest lucru nu împiedică recurgerea la instanțe.

12.3.5. Caracterul executoriu al acordurilor rezultate în urma medierii – articolul 6

O dispoziție importantă din directivă, acest articol impune statelor membre să se asigure că un acord rezultat în urma medierii trebuie, sub rezerva anumitor excepții limitate, să poată fi executoriu, la cererea unei părți, cu acordul celeilalte. Acest lucru se poate realiza, de exemplu, prin hotărâre judecătorească sau în alt mod disponibil în sistemul juridic din statul membru în care se înaintează cererea prin care se solicită conferirea caracterului executoriu, și anume printr-un act autentic întocmit de un notar. În orice caz, acordul rezultat va fi executoriu în conformitate cu dispozițiile relevante ale instrumentelor europene care reglementează obiectul său. Astfel, de exemplu, un acord de soluționare a unui litigiu contractual transfrontalier ar fi executoriu în temeiul Regulamentului Bruxelles I sau ca TEE.

12.3.6. Confidențialitatea medierii – articolul 7

Unul dintre avantajele medierii este că aceasta este confidențială între părți și în ceea ce privește mediatorul. Unele sisteme juridice ale statelor membre prevăd dispoziții în acest sens; de asemenea, adesea părțile care recurg la mediere încheie un acord de mediere, una dintre condițiile căruia este ca procesul să rămână confidențial. Directiva reia această temă prin dispoziții care prevăd că statele membre trebuie să se asigure că nici mediatorul, nici persoanele implicate în administrarea procedurii de mediere nu sunt constrânse să depună mărturie în proceduri judiciare sau arbitrale ulterioare cu privire la orice element legat de procesul de mediere, cu excepția cazului în care părțile convin altfel sau există alte motive imperative de ordine publică, de exemplu în cazul în care interesul superior al copilului ar fi protejat dacă s-ar divulga o astfel de probă.

12.3.7. Prescripția și decăderea din drepturi – articolul 8

Una dintre posibilele dificultăți cu privire la procedura de mediere apare atunci când un termen de prescripție sau de decădere este pe punctul de a expira și acest lucru este probabil să survină în timpul unei proceduri de mediere. Medierea nu este în mod normal o incidență de întrerupere a prescripției în temeiul legislației naționale a statelor membre. Prin urmare, această dispoziție impune statelor membre să se asigure că, în cazul în care un termen de prescripție sau de decădere expiră în timpul unei medieri care face obiectul directivei, această situație nu ar trebui să aibă ca rezultat, în conformitate cu legislația relevantă, imposibilitatea unei părți de a iniția proceduri judiciare sau arbitrale. Această dispoziție este destinată, de asemenea, să elimine un posibil factor disuasiv juridic al medierii.

12.3.8. Informații privind medierea – articolul 9

În încercarea de a populariza medierea, statele membre trebuie să încurajeze difuzarea de informații despre modul în care publicul poate contacta mediatorii și organizațiile de mediere. De asemenea, Comisia Europeană ar trebui să primească din partea statelor membre și să facă publice informații cu privire la instanțele care pot conferi caracter executoriu acordurilor de mediere în condițiile stabilite la articolul 6. Informațiile respective sunt disponibile pe site-ul Atlasului judiciar european în materie civilă ⁽¹⁸⁰⁾.

(180) A se vedea, de exemplu, informații privind executarea în districtele judiciare din Regatul Unit la adresa:

http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/me_competentauthorities_ro.jsp?countrySession=4&#statePage0

Executarea hotărârilor judecătorești

13.1. Context

Astfel cum s-a menționat anterior⁽¹⁸¹⁾, Regulamentul Bruxelles I reformat, TEE, SEP și PECVR permit creditorilor cu creanțe de plată care dețin o hotărâre executorie într-un stat membru să obțină executarea hotărârii într-un mod relativ simplu și ieftin în alt stat membru, fiind necesare puține măsuri suplimentare de procedură sau niciuna. Cu toate acestea, executarea efectivă a hotărârii este în continuare o chestiune care ține de legislația națională, iar procedurile de executare pot varia considerabil de la un stat membru la altul.

Există diferențe între sistemele juridice naționale în special în ceea ce privește condițiile de emiteră și de punere în aplicare a unor măsuri de protecție. În prezent, este mai dificil, mai îndelungat și mai costisitor ca un creditor să obțină măsuri provizorii de indisponibilizare a activelor unui debitor situate în alt stat membru. Aceasta reprezintă o problemă deoarece accesul rapid și ușor la astfel de măsuri provizorii este deseori crucial pentru a se garanta faptul că debitorul nu și-a transferat sau disipat activele până la obținerea și executarea unei hotărâri pe fond de către creditor. Acest lucru este deosebit de important în ceea ce privește activele aflate în conturi bancare. În prezent, debitorii pot evita cu ușurință măsurile de executare, transferându-și rapid banii dintr-un cont bancar aflat într-un stat membru în altul. Creditorului, însă, îi este greu să blocheze conturile bancare ale debitorului aflate în străinătate pentru a garanta plata creanței sale. Ca urmare, mulți creditori fie nu sunt în măsură să își recupereze creanțele în străinătate, fie consideră că nu merită să încerce să le recupereze și renunță la creanțe. Din aceste motive, Comisia Europeană a luat inițiativa de a prezenta o propunere de creare a unei ordonanțe asigurătorii europene de indisponibilizare a conturilor bancare, cu scopul de a împiedica transferul fondurilor din conturi bancare în detrimentul creditorilor. Regulamentul rezultat a fost adoptat la 15 mai 2014 și se va aplica de la 18 ianuarie 2017⁽¹⁸²⁾.

(181) Punctul 3.5.

(182) Regulamentul (UE) nr. 655/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 mai 2014 de instituire a unei proceduri pentru ordonanța asigurătorie europeană de indisponibilizare a conturilor bancare în vederea facilitării recuperării transfrontaliere a datoriilor în materie civilă și comercială.

13.2. Ordonanța asigurătorie europeană de indisponibilizare a conturilor bancare („ordonanța asigurătorie”)

13.2.1. Domeniul de aplicare teritorial

Regulamentul este obligatoriu pentru toate statele membre ale UE, cu excepția Danemarcei și a Regatului Unit care nu participă la aplicarea sa⁽¹⁸³⁾. Creditorii domiciliați într-un stat membru care nu are obligații în temeiul regulamentului sau în state care nu sunt membre ale UE nu pot recurge la procedură, chiar dacă instanța competentă sau contul ori conturile în cauză sunt deținute în state membre cărora le revin obligații în temeiul regulamentului⁽¹⁸⁴⁾. Ordonanța asigurătorie poate funcționa numai împotriva conturilor bancare deținute în unul sau mai multe state membre care au obligații în temeiul regulamentului⁽¹⁸⁵⁾, deși conturile nu trebuie să fie la o instituție bancară care are sediul în UE, cu condiția ca, într-un astfel de caz, acestea să fie deținute de o sucursală situată în interiorul UE⁽¹⁸⁶⁾. Utilizarea ordonanței asigurătorii este limitată la cauzele transfrontaliere⁽¹⁸⁷⁾. O cauză transfrontalieră este aceea în care contul bancar sau conturile bancare care urmează să facă obiectul ordonanței sunt deținute într-un alt stat membru decât cel în care se află instanța sesizată cu cererea de emiteră a ordonanței sau statul membru în care creditorul își are domiciliul.

(183) A se vedea considerentele 49-51; Regatul Unit este liber, în conformitate cu Protocolul nr. 21 anexat la TUE și TFUE, să participe la regulamentul la o dată viitoare.

(184) A se vedea articolul 4 punctul 6.

(185) A se vedea articolul 1 alineatul (1) și articolul 2 alineatul (2).

(186) A se vedea articolul 2 alineatul (2).

(187) Definite la articolul 3.

Exemple de "cauze transfrontaliere":

Exemplul 1 – Creditorul are domiciliul în statul membru A, care are obligații în temeiul regulamentului; creditorul deține o hotărâre pronunțată de o instanță din statul membru respectiv pentru plata sumei de 100 000 EUR de către un debitor care are conturi bancare în alte trei state membre, B, C și D, care au obligații în temeiul regulamentului; creditorul dorește să ia măsuri pentru a asigura fiecare dintre aceste conturi utilizând o ordonanță asigurătorie; acesta ar trebui să depună o cerere de emiteră a unei ordonanțe asigurătorii la o instanță din statul membru A, în care a fost pronunțată hotărârea judecătorească.

Exemplul 2 – Creditorul are domiciliul în statul membru A și dorește să intențeze o acțiune în justiție pentru plata sumei de 250 000 EUR împotriva unui debitor care are domiciliul în statul membru B și să asigure rezultatul acestei acțiuni printr-o ordonanță asigurătorie; debitorul are conturi bancare în statele membre B și C. Creditorul ar trebui să solicite o ordonanță asigurătorie în fața unei instanțe a unui stat membru care este competentă pentru soluționarea cauzei pe fond. Cu toate acestea, creditorul nu ar putea solicita o ordonanță asigurătorie în statul membru B, chiar dacă instanțele de acolo au competența să judece cauza pe fond, întrucât toate conturile care fac obiectul ordonanței trebuie să fie deținute într-un alt stat membru decât cel al instanței sesizate cu cererea de ordonanță asigurătorie.

Exemple de cauze care nu sunt „transfrontaliere”:

Exemplul 3 – Creditorul are domiciliul în statul membru A și deține un act autentic întocmit în statul membru A conform căruia un debitor cu domiciliul în respectivul stat membru este obligat să ramburseze suma de 150 000 EUR. Creditorul are la cunoștință faptul că debitorul deține conturi bancare în statele membre A și B. Instanța competentă să emită ordonanța asigurătorie ar fi instanța din statul membru A, în care a fost emis

actul autentic. Creditorul nu poate solicita o ordonanță asigurătorie privind conturile din statul membru A, întrucât o astfel de cerere ar aduce cauza în afara definiției cauzelor transfrontaliere. Cu toate acestea, creditorul poate solicita o ordonanță asigurătorie pentru contul deținut în statul membru B.

Exemplul 4 – Creditorul are domiciliul în statul membru A și a intentat un o acțiune în justiție împotriva unui debitor pentru o creanță de 150 de milioane EUR, în statul membru respectiv, având ca obiect livrarea de trenuri defectuoase; creditorul are la cunoștință faptul că debitorul deține conturi în diferite state membre, inclusiv A, dar nu este sigur care are cel mai mare credit; creditorul dorește să solicite o ordonanță asigurătorie pentru toate conturile debitorului, dar poate face acest lucru numai în statul membru A; cauza nu se încadrează în definiția cauzelor transfrontaliere, întrucât nu toate conturile sunt deținute în alte state membre decât cel în care creditorul își are domiciliul sau în care se află instanța competentă să accepte cererea. Pentru a intra în domeniul de aplicare al regulamentului, creditorul ar trebui să excludă conturile situate în statul membru A din cererea de emiteră a unei ordonanțe asigurătorii.

13.2.2. Domeniul de aplicare material și disponibilitate

Procedura poate fi utilizată pentru creanțe pecuniare în materie civilă și comercială. Există o serie de excluderi din domeniul de aplicare care sunt similare celor din Regulamentul Bruxelles I.⁽¹⁸⁸⁾ De asemenea, procedura nu poate fi utilizată pentru a obține fonduri din creditul conturilor deținute la bănci care nu pot face obiectul unui sechestr în conformitate cu legislația națională relevantă⁽¹⁸⁹⁾, nici al conturilor deținute de către sau la băncile

(188) A se vedea lista de la articolul 2 alineatul (2); chestiunile fiscale, vamale și administrative sunt excluse, de asemenea, întrucât constituie *acta iure imperium*.

(189) Articolul 2 alineatul (3).

centrale care acționează în calitate de autorități monetare⁽¹⁹⁰⁾. Procedura poate fi utilizată de către un creditor fie înainte, fie după obținerea unei ordonanțe asigurătorii⁽¹⁹¹⁾. De asemenea, aceasta poate fi utilizată pentru a obține executarea unei obligații exprimate într-un act autentic sau cuprinse într-o tranzacție judiciară⁽¹⁹²⁾. Procedura instituită prin regulament se află la dispoziția creditorului ca alternativă la procedurile deja disponibile în cadrul legislației naționale a statelor membre⁽¹⁹³⁾.

13.3. Competență

Instanțele din statul membru cu competență pe fond au competența de a emite o ordonanță asiguratorie în cazul în care creditorul nu a obținut încă o hotărâre judecătorească, o tranzacție judiciară sau un act autentic⁽¹⁹⁴⁾. Există norme speciale pentru debitorii consumatori, prin care numai instanța din statul membru de domiciliu al consumatorului are competență împotriva creditorului⁽¹⁹⁵⁾. După ce creditorul a obținut o hotărâre judecătorească, o tranzacție judiciară sau un act autentic, au competență instanțele din statul membru în care s-a emis hotărârea judecătorească, tranzacția judiciară sau actul autentic în cauză⁽¹⁹⁶⁾.

(190) Articolul 2 alineatul (4).

(191) A se vedea articolul 5.

(192) Ibidem; a se vedea, de asemenea, definițiile de la articolul 4 punctele 9 și 10.

(193) A se vedea articolul 1 alineatul (2).

(194) Articolul 6 alineatul (1).

(195) Articolul 6 alineatul (2).

(196) Articolul 6 alineatul (3).

13.4. Obținerea unei ordonanțe asigurătorii

13.4.1. Natura procedurii

Procedura de obținere a unei ordonanțe asigurătorii este ex parte, pentru a se asigura faptul că debitorul nu este avertizat cu privire la intențiile creditorului înainte de acordarea ordonanței asigurătorii și pentru a preveni înlăturarea fondurilor de către debitorul alertat. Ordonanța trebuie să fie emisă întotdeauna de o instanță. Instanța acționează în principiu pe baza unor documente scrise depuse de către creditor în cerere sau împreună cu aceasta. În cazul în care instanța solicită creditorului dovezi suplimentare, acestea vor fi în formă scrisă. Instanța poate organiza o audiere a creditorului, a experților sau a martorilor, inclusiv prin utilizarea tehnologiei comunicațiilor. Atunci când emite ordonanța, instanța este obligată să respecte anumite termene specificate în regulament.

13.4.2. Condiții care trebuie să fie îndeplinite de către creditor

În toate cazurile, ordonanța se acordă numai în cazul în care creditorul a prezentat suficiente dovezi pentru a demonstra că pentru creanța sa este nevoie urgentă de protecție judiciară. Creditorul trebuie să convingă instanța că există un risc real ca executarea creanței sale să fie împiedicată sau îngreunată în cazul în care nu se emite ordonanța⁽¹⁹⁷⁾. În cazul în care cererea este formulată înainte de obținerea unei hotărâri judecătorești de către creditor, acesta trebuie, de asemenea, să convingă instanța că este probabil să aibă câștig de cauză pe fond⁽¹⁹⁸⁾. Într-un considerent se clarifică faptul că executarea poate să fie împiedicată sau îngreunată în mod substanțial pentru că există un risc real ca debitorul să își fi risipit, să își fi ascuns sau să își fi distrus activele

(197) Articolul 7 alineatul (1).

(198) Articolul 7 alineatul (2).

sau să le fi înstrăinat sub valoarea lor, într-o măsură neobișnuită sau printr-o acțiune neobișnuită. Faptul că situația financiară a debitorului este deficitară sau în curs de deteriorare nu ar trebui să constituie un temei suficient pentru emiterea unei ordonanțe. Cu toate acestea, instanța poate lua acești factori în considerare în evaluarea globală a existenței riscului.

13.4.3. Furnizarea unei garanții

Instanța poate solicita creditorului să ofere garanții prin care să se asigure că debitorul poate fi compensat, într-o etapă ulterioară, pentru orice prejudiciu cauzat acestuia prin ordonanța asigurătorie. Instanța ar trebui să aibă libertatea de a stabili cuantumul garanției. În absența unor elemente de probă specifice cu privire la cuantumul prejudiciului potențial, instanța ar trebui să ia în considerare valoarea pentru care este emisă ordonanța ca orientare pentru stabilirea cuantumului garanției.

În cazul în care creditorul nu a obținut încă o hotărâre judecătorească, o tranzacție judiciară sau un act autentic care să impună debitorului să achite creanța creditorului, furnizarea unei garanții ar trebui să fie norma. Cu toate acestea, instanța poate, cu titlu excepțional, să renunțe la această cerință sau poate solicita furnizarea unei garanții cu o valoare mai mică în cazul în care consideră că garanția nu este adecvată în circumstanțele din speță, de exemplu, în cazul în care creditorul are un caz deosebit de puternic, dar nu dispune de mijloace suficiente pentru a furniza garanția⁽¹⁹⁹⁾.

În cazurile în care creditorul a obținut deja o hotărâre judecătorească, o tranzacție judiciară sau un act autentic, furnizarea unei garanții ar trebui să fie lăsată la latitudinea instanței. Furnizarea unei garanții poate să fie adecvată, de exemplu, în cazul în care hotărârea judecătorească pe care se

întemeiază ordonanța asigurătorie nu este încă executorie sau este numai cu titlu provizoriu, ca urmare a unei căi de atac pendinte.

13.4.4. Procedură și termene

Cererea se depune utilizându-se un formular care urmează să fie stabilit de către Comisie⁽²⁰⁰⁾. Creditorul nu trebuie să ofere detalii exacte despre contul sau conturile care urmează să fie indisponibilizate, cum ar fi numărul sau numerele de cont. Este suficient ca acesta să indice banca sau băncile unde se află contul sau conturile. Cererea și orice documente justificative pot fi prezentate prin mijloace electronice dacă acest lucru este permis de normele de procedură ale statului membru în care aceasta este depusă⁽²⁰¹⁾. În funcție de circumstanțe, se aplică diferite termene pentru decizia privind cererea de ordonanță asigurătorie. În cazul în care creditorul nu a obținut încă un titlu executoriu, instanța emite o decizie până la sfârșitul celei de a zecea zile lucrătoare după depunerea cererii. În cazul în care creditorul deține un titlu executoriu, decizia trebuie să fie emisă până la sfârșitul celei de a cincea zile lucrătoare după data depunerii cererii. În cazul în care se organizează o audiere, decizia trebuie emisă în termen de cinci zile de la data audierii, termene similare aplicându-se și deciziei privind furnizarea unei garanții de către creditor. În cazul în care creditorul este obligat să furnizeze o garanție, decizia cu privire la cererea de emitere a ordonanței asigurătorii trebuie să fie emisă de îndată ce creditorul a furnizat garanția solicitată.

(200) A se vedea articolul 8 alineatul (1), articolul 51 și articolul 52.

(201) A se vedea articolul 8 alineatul (4).

(199) Pentru mai multe exemple, a se vedea considerentul 18.

13.4.5. Accesul la informații cu privire la conturile bancare

Astfel cum s-a arătat mai sus, creditorul nu trebuie să dețină numerele conturilor debitorului, fiind suficiente denumirile și adresele băncilor relevante. În cazul în care creditorul nu știe la ce bancă debitorul deține un cont într-un anumit stat membru, acesta poate beneficia de o procedură specială pentru a obține informații despre contul (conturile) debitorului, prin depunerea unei cereri în acest sens la instanța la care este depusă cererea de ordonanță asigurătorie⁽²⁰²⁾. În mod normal, procedura pentru a obține informații despre cont poate fi utilizată numai în cazul în care creditorul a obținut un titlu executoriu, fie o hotărâre judecătorească, o tranzacție judiciară sau un act autentic, care impune debitorului plata creanței creditorului. În cazul în care creditorul dispune de un titlu care nu este încă executoriu, acesta poate depune o cerere pentru obținerea de informații privind contul numai în cazul în care suma care urmează să fie indisponibilizată este substanțială, iar creditorul poate demonstra că informațiile sunt necesare de urgență deoarece există riscul ca lipsa lor să îi pericliteze poziția, ceea ce ar putea conduce, prin urmare, la o deteriorare considerabilă a situației sale financiare. Pentru evitarea investigațiilor la întâmplare, creditorul trebuie să argumenteze de ce consideră că debitorul deține conturi într-un anumit stat membru.

13.5. Ce se întâmplă după acordarea ordonanței asigurătorii

Procedura ordonanței asigurătorii conține o serie de caracteristici inovatoare. În afară de caracterul ex parte al cererii originale, procedura de executare a ordonanței menționate trebuie să aibă loc fără întârziere și cu maximum de eficiență. Procedura este prima de acest fel prin care Uniunea Europeană prevede

în mod direct executarea hotărârilor judecătorești și, prin urmare, principalele caracteristici ale ordonanței asigurătorii sunt de o importanță considerabilă.

13.5.1. Formularul pentru ordonanță

Ordonanța asigurătorie se eliberează pe un formular-tip prestabilit care va avea două părți și va conține informațiile stabilite în regulament. Fondurile rămân indisponibilizate atât timp cât ordonanța este în vigoare și sub rezerva oricărei modificări, încetări, revocări sau încetări a ordonanței sau a executării măsurii cu privire la care a fost acordată⁽²⁰³⁾. Ordonanța trebuie să fie executată fără întârziere, în conformitate cu normele aplicabile ordonanțelor echivalente din statul membru în cauză⁽²⁰⁴⁾. Nu este necesară nicio hotărâre de încuviințare a executării⁽²⁰⁵⁾.

13.5.2. Transmiterea către bancă

Ordonanța se transmite băncii sau băncilor în cauză împreună cu un model de formular de declarație care trebuie să fie completat de către bănci. Procedura de transmitere depinde de faptul dacă ordonanța urmează să fie executată în statul membru în care se află instanța care o acordă sau în alt stat membru. În primul caz, transmiterea este efectuată în conformitate cu normele de drept procedural din statul membru în cauză. În cel de al doilea caz, ordonanța va fi transmisă autorității competente din statul membru de executare, fiind însoțită, dacă este necesar, de o traducere într-o limbă oficială corespunzătoare a statului în cauză⁽²⁰⁶⁾.

(203) Articolul 20.

(204) Articolul 23 alineatele (1) și (2).

(205) Articolul 22.

(206) Articolul 23 alineatul (3).

(202) Articolul 14.

13.5.3. Răspunsul băncii

Orice bancă căreia îi este adresată o ordonanță asigurătorie trebuie să o pună în aplicare fără întârziere. Banca trebuie să indisponibilizeze cuantumul prevăzut în ordonanță prin asigurarea faptului că acesta nu este transferat sau retras, cu excepția transferului într-un cont special dedicat indisponibilizării⁽²⁰⁷⁾. În termen de trei zile de la punerea în aplicare a ordonanței, banca trimite declarația de indisponibilizare a fondurilor către creditor sau, în cazul în care ordonanța a fost emisă într-un alt stat membru decât statul de executare, către autoritatea competentă⁽²⁰⁸⁾ idin statul membru respectiv, care, la rândul său, o transmite creditorului⁽²⁰⁹⁾.

13.5.4. Notificarea sau comunicarea către debitor⁽²¹⁰⁾

Ulterior, ordonanța este notificată sau comunicată debitorului împreună cu declarația, cererea și documentele însoțitoare, fie de către creditor, fie de către autoritatea competentă a statului de executare⁽²¹¹⁾. În cazul în care debitorul își are domiciliul în același stat membru în care a fost emisă ordonanța, notificarea sau comunicarea se efectuează în conformitate cu legislația statului respectiv. În cazul în care debitorul își are domiciliul în alt stat membru decât cel în care a fost emisă ordonanța, notificarea sau comunicarea se efectuează în termen de trei zile lucrătoare de la primirea declarației de la bancă. Documentele care trebuie să fie notificate sau comunicate sunt transmise autorității competente din statul membru în care debitorul își are domiciliul, iar autoritatea respectivă

le transmite ulterior debitorului în conformitate cu legislația statului membru respectiv. În cazul în care debitorul are domiciliul într-un stat terț, documentele sunt transmise în conformitate cu normele privind notificarea sau comunicarea internațională aplicabile în statul membru în care a fost emisă ordonanța.

13.6. Căi de atac și alte dispoziții pentru protecția intereselor debitorului

Întrucât ordonanța asigurătorie este emisă fără ca debitorul să fie audiat, regulamentul prevede posibilitatea ca debitorul să exercite diverse căi de atac împotriva ordonanței asigurătorii în sine sau împotriva executării acesteia⁽²¹²⁾. Căile de atac aflate la dispoziția debitorului reprezintă, pe lângă condițiile pentru emiterea ordonanței și răspunderea creditorului pentru orice încălcare a acestora, un element esențial al regulamentului pentru a asigura un echilibru între interesele creditorului și cele ale debitorului. Debitorul poate solicita o revizuire a ordonanței asigurătorii, în special în cazul în care nu au fost respectate condițiile de emiteră prevăzute în regulament, de exemplu, deoarece instanța emitentă nu avea competență sau creanța creditorului nu a existat sau a existat doar pentru un quantum mai scăzut sau drepturile creditorului nu aveau nevoie urgentă de protecție sub forma unei ordonanțe asigurătorii⁽²¹³⁾.

Debitorul poate solicita, de asemenea, o revizuire dacă situația care a condus la emiterea ordonanței s-a schimbat astfel încât aceasta nu ar mai fi justificată, de exemplu, deoarece creanța a fost achitată între timp.

De asemenea, este disponibilă o cale de atac în cazul în care ordonanța nu a fost notificată sau comunicată în mod corespunzător debitorului sau în cazul în care documentele nu au fost traduse într-o limbă pe care acesta

(207) Articolul 24; acest articol conține diferite dispoziții cu privire la aplicarea ordonanței care ar trebui să fie studiate cu atenție.

(208) Pentru definiția noțiunii de „autoritate competentă”, a se vedea articolul 4 punctul 14.

(209) Articolul 25.

(210) Articolul 28.

(211) Articolul 28 alineatul (1).

(212) Articolele 33-39.

(213) Alte exemple sunt prezentate în considerentul 12.

o înțelege sau în limba statului membru în care acesta își are reședința, iar aceste defecte de notificare sau comunicare nu au fost remediate într-o perioadă de timp determinată.

Comisia urmează să stabilească un formular de utilizat pentru exercitarea diferitelor căi de atac⁽²¹⁴⁾. Se poate exercita o cale de atac împotriva oricărei decizii referitoare la căile de atac prevăzute în regulament⁽²¹⁵⁾. De asemenea, debitorul poate să solicite eliberarea fondurilor, furnizând instanței care a emis ordonanța o garanție sau o asigurare suficientă în conformitate cu dreptul național al instanței⁽²¹⁶⁾.

De asemenea, regulamentul conține o serie de dispoziții suplimentare care protejează interesele debitorului. Astfel, anumite sume pot fi excluse de la executarea ordonanței, în cazul în care acestea sunt exceptate de la indisponibilizare conform legislației statului membru de executare, la cererea debitorului sau în alt mod, în conformitate cu legislația respectivă; acestea vor include sumele necesare pentru întreținerea debitorului și a persoanelor aflate în întreținerea sa⁽²¹⁷⁾. În plus, creditorul este răspunzător pentru orice prejudicii cauzate debitorului prin ordonanța asigurătorie, din vina creditorului; greșeala este presupusă în anumite situații⁽²¹⁸⁾. În fine, creditorul este obligat să solicite eliberarea oricăror fonduri care depășesc cuantumul specificat în ordonanță, în cazul în care au fost indisponibilizate mai multe conturi printr-o ordonanță asigurătorie sau o ordonanță națională echivalentă⁽²¹⁹⁾.

(214) A se vedea articolele 36, 51 și 52.

(215) Articolul 37.

(216) Articolul 38.

(217) Articolul 3.

(218) A se vedea articolul 13.

(219) Articolul 27.

Facilitarea cooperării judiciare și a accesului
la informații în practică

14.1. Rețeaua judiciară europeană în materie civilă și comercială

14.1.1. Stabilirea și constituirea RJE

Rețeaua judiciară europeană în materie civilă și comercială (RJE în materie civilă) a fost creată în temeiul unei decizii a Consiliului din 28 mai 2001⁽²²⁰⁾, obligatorie pentru toate statele membre cu excepția Danemarcei, și a început să funcționeze la 1 decembrie 2002. RJE în materie civilă este un răspuns concret și practic vizând simplificarea cooperării judiciare pentru cetățeni, care are ca rezultat îmbunătățirea accesului transfrontalier la justiție. Rețeaua are o structură flexibilă, non-birocratică și funcționează în mod informal, cu obiectivul de a facilita cooperarea judiciară între statele membre prin sprijinirea punerii în aplicare a unor măsuri de justiție civilă europeană și a convențiilor internaționale la care sunt parte statele membre și prin informarea publicului pentru a-i facilita accesul la sistemele judiciare naționale. Aceasta oferă sprijin autorităților centrale, este utilizată de acestea astfel cum se prevede în actele specifice aferente și facilitează relațiile dintre instanțe diferite și cu profesiile din domeniul juridic.

Ideea care stă la baza creării RJE este că instituirea treptată a unui veritabil spațiu de justiție în Europa necesită ameliorarea, simplificarea și accelerarea cooperării judiciare reale dintre statele membre în materie civilă și comercială. De asemenea, rețeaua constituie un răspuns original și practic în vederea atingerii obiectivelor privind accesul la justiție și cooperarea judiciară, stabilite

în cadrul Consiliului European de la Tampere (Finlanda) din 1999 și repetate la Consiliile de la Haga din 2004 și de la Stockholm din 2009. Consiliul European din 26 și 27 iunie 2014 a subliniat necesitatea întreprinderii unor acțiuni suplimentare pentru a facilita activitățile transfrontaliere și cooperarea operațională. Prin urmare, RJE oferă un acces valoros la justiție persoanelor implicate în litigii transfrontaliere sau proceduri judiciare necontencioase.

14.1.2. Detalii privind componența și activitățile RJE

Din rețea fac parte unul sau mai multe puncte de contact desemnate de către fiecare dintre statele membre implicate, împreună cu diferitele organisme și autorități centrale prevăzute de instrumentele UE în materie de justiție civilă și în convențiile internaționale, precum și în alte instrumente la care statele membre sunt, de asemenea, părți. Punctele de contact joacă un rol-cheie în cadrul rețelei. Acestea se află la dispoziția altor puncte de contact și a autorităților judiciare locale din statul lor membru pentru a le acorda asistență în soluționarea problemelor transfrontaliere cu care se confruntă și pentru a le oferi orice informații pentru a facilita punerea în aplicare a legislației din alte state membre aplicabile în temeiul instrumentelor Uniunii sau al celor internaționale. De asemenea, acestea se află la dispoziția autorităților prevăzute de actele UE sau de instrumentele internaționale referitoare la cooperarea judiciară în materie civilă și comercială. Punctele de contact oferă asistență acestor autorități în toate modurile posibile. De asemenea, acestea comunică periodic cu punctele de contact din alte state membre.

De la intrarea în vigoare a deciziei⁽²²¹⁾ de modificare a instrumentului original de stabilire a rețelei, componența rețelei este extinsă la alte autorități judiciare

(220) Decizia 2001/470/CE a Consiliului din 28 mai 2001 de creare a unei rețele judiciare europene în materie civilă și comercială; a se vedea JO L 174, 27.6.2001, p. 25. Decizia 568/2009/CE a Parlamentului European și Consiliului din 18 iunie 2009 completează temeiul său juridic prin modernizarea și integrarea profesiilor juridice în cadrul rețelei. Comisia pregătește în prezent un raport privind activitățile RJE în materie civilă, care ar trebui să fie publicat înainte de sfârșitul anului 2014.

(221) Decizia nr. 568/2009/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2009 de modificare a Deciziei 2001/470/CE a Consiliului de creare a unei rețele judiciare europene în materie civilă și comercială; a se vedea JO L 168, 30.6.2009, p. 35.

sau administrative cu responsabilități în domeniul cooperării judiciare în materie civilă și comercială și a căror apartenență la rețea este considerată utilă de către statele membre, precum și de magistrații de legătură cu responsabilități în domeniul cooperării în materie civilă și comercială, pentru a cuprinde asociațiile profesionale ale profesioniștilor din domeniul dreptului.

RJE în materie civilă are peste cinci sute de membri și, în prezent, circa o sută de puncte de contact au fost desemnate de statele membre. RJE are șase reuniuni pe an. RJE a elaborat fișe informative care oferă informații pentru cetățeni în peste douăzeci de domenii juridice diferite și care sunt disponibile în toate limbile Uniunii prin intermediul portalului european e-justiție. Au fost publicate 9 ghiduri destinate cetățenilor, care prezintă informații și bune practici pentru practicieni în legătură cu o serie de instrumente ale UE din acquis-ul din domeniul justiției civile și care sunt actualizate în mod regulat.

Cazuri concrete sunt discutate în mod regulat la reuniunile bilaterale confidențiale ale RJE între statele membre care sunt menite să contribuie la soluționarea de cauze în materie de dreptul familiei privind obligațiile de întreținere, răpirea copiilor și drepturile de acces sau de încredințare a unui copil. Secretariatul RJE este asigurat de Comisia Europeană, care, de asemenea, organizează și prezidează reuniunile rețelei.

RJE în materie civilă facilitează cooperarea judiciară în materie civilă și comercială prin interacțiunea dintre punctele naționale de contact din cadrul RJE și este cel mai important instrument disponibil în domeniu. RJE are un rol deosebit de important în soluționarea dificultăților practice în cazuri concrete care implică proceduri judiciare transfrontaliere. De asemenea, rețeaua oferă un cadru propice pentru evaluarea instrumentelor din cadrul acquis-ului UE în materie de justiție civilă pe baza schimbului de experiență dintre punctele de contact și alți membri. Rețeaua este, de asemenea, un mijloc important de comunicare și de contact între autoritățile centrale implicate în

special în aplicarea instrumentelor UE în materie de dreptul familiei, cum ar fi Regulamentul Bruxelles II și Regulamentul privind obligațiile de întreținere.

Din ce în ce mai multe instrumente legislative ale UE în materie civilă și comercială fac referire în mod explicit la utilizarea rețelei pentru a sprijini punerea lor în aplicare și rețeaua joacă un rol important în furnizarea de informații referitoare la legislația națională din diferite domenii juridice. Astfel cum se menționează în Comunicarea Comisiei din 11 martie 2014 privind Agenda UE în domeniul justiției pentru 2020⁽²²²⁾, rețeaua are o funcție fundamentală în ceea ce privește consolidarea instrumentelor disponibile ale Uniunii din domeniul justiției civile.

14.1.3. Dezvoltarea recentă a RJE

Principala provocare pentru RJE din cadrul juridic revizuit⁽²²³⁾ a fost integrarea, începând din 2011, a profesilor juridice în activitățile rețelei. **Noua decizie** a urmărit să creeze condiții mai bune de funcționare pentru rețea în statele membre prin punctele de contact naționale și să consolideze rolul acestora atât în cadrul rețelei, cât și cu privire la judecători și la profesiile juridice. Pe lângă extinderea componenței la asociații profesionale, care îi reprezintă pe practicienii din domeniul dreptului de la nivel național care sunt implicați în mod direct în aplicarea instrumentelor UE și a celor internaționale mai largi privind cooperarea judiciară în materie civilă și comercială, punctele de contact au contacte adecvate cu aceste organisme profesionale.

În special, astfel de interacțiuni pot include schimburi de experiență și informații cu privire la aplicarea efectivă și practică a instrumentelor și convențiilor Uniunii Europene, colaborarea la pregătirea și actualizarea fișelor de informații disponibile pe site-ul internet al RJE și participarea la reuniunile relevante ale

(222) COM(2014) 144.

(223) Începând cu data de 1 ianuarie 2011.

RJE (și anume reuniunea anuală a membrilor RJE). În domeniul dreptului familiei, RJE s-a dovedit a fi benefică: pe lângă participarea la reuniunile bilaterale și plenare ale RJE, statele membre, în conformitate cu cerințele legislației Uniunii, au instituit autorități centrale pentru a sprijini direct cooperarea judiciară transfrontalieră în aceste chestiuni foarte dificile și adesea extrem de sensibile.

14.2. Punerea la dispoziție de informații pe portalul european e-justiție

Una dintre sarcinile principale ale RJE a fost crearea de pagini de internet care conțin informații privind instrumentele juridice europene și internaționale, precum și privind legislația și procedurile naționale ale statelor membre. În acest scop, punctele de contact din cadrul RJE colaborează strâns cu Comisia Europeană. Scopul a fost, de asemenea, punerea în aplicare și actualizarea, pas cu pas, a unui sistem de informare care vizează publicul, în scopul de a-i facilita accesul la sistemele judiciare naționale, în special prin intermediul site-ului web, care a migrat în mare măsură pe portalul european e-justiție. În acest scop, RJE a elaborat fișe informative referitoare la legislația și procedurile naționale legate de instrumentele dreptului Uniunii. Acestea fișe informative, redactate în toate limbile oficiale ale UE, sunt disponibile pe paginile RJE de pe portalul european e-justiție: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-ro.do.

Paginile RJE de pe portalul european e-justiție conțin, de asemenea, informații despre toate instrumentele UE în materie de justiție civilă și diferitele proceduri ale UE. Portalul conține o secțiune specifică dedicată formularelor.

De asemenea, RJE a avut un rol esențial în colaborarea cu Comisia Europeană pentru a pregăti și a actualiza Atlasul judiciar european în materie civilă. Atlasul este, de asemenea, disponibil online și conține informații foarte detaliate și

valoroase cu privire la sistemele juridice din fiecare stat membru. Prin utilizarea Atlasului judiciar european, care este public, este posibil accesul la informații cu privire la diferite aspecte ale fiecărui sistem juridic, cum ar fi instanțele competente din statele membre pentru diferitele proceduri de la nivel național și european, detalii privind agenții responsabili de aplicarea legii și profesioniștii din domeniul dreptului. De asemenea, pe site sunt disponibile formulare pentru multe dintre procedurile europene, cum ar fi somația de plată și cererile cu valoare redusă.

Ca urmare a „migrării” Atlasului judiciar, materialele pot fi accesate prin intermediul portalului e-justiție. Acesta este linkul la Atlasul judiciar european:

https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-ro.do?init=true

Complementar dezvoltării portalului e-justiție este proiectul e-CODEX, în care echipe din diferite state membre fac schimb de experiență privind dezvoltarea de tehnici de prelucrare electronică pentru diferitele proceduri. Primul dintre aceste proiecte constă în stabilirea unei proceduri online pentru cererile cu valoare redusă.

În plus, site-ul Justiție al Comisiei Europene oferă informații cu privire la politicile și activitățile Uniunii Europene din domeniul justiției civile. Site-ul oferă, de asemenea, un anumit grad de acces la celelalte site-uri menționate, prin intermediul hyperlinkurilor. Acesta este linkul către site-ul Justiție:

http://ec.europa.eu/justice/civil/index_ro.htm

Prin intermediul RJE, se publică, de asemenea, numeroase ghiduri practice și alte informații scrise cu privire la inițiativele Uniunii Europene în materie de justiție civilă, cele mai multe dintre acestea fiind disponibile, de asemenea, online la adresa: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm

LISTA INSTRUMENTELOR LA CARE SE FACE REFERIRE ÎN PREZENTUL GHID

Titlul instrumentuluiPunctul

REGULAMENTUL (CE) nr. 44/2001 AL CONSILIULUI din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială („Bruxelles I”) 1.5 și 2

REGULAMENTUL (UE) nr. 1215/2012 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială („Bruxelles I reformat”) ...2.2

REGULAMENTUL (UE) nr. 542/2014 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 15 mai 2014 de modificare a Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 în ceea ce privește normele aplicabile cu privire la Curtea unică în materie de brevete și Curtea de Justiție din Benelux2.2.1 și 2.2.8

REGULAMENTUL (CE) nr. 805/2004 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 21 aprilie 2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate3.2

REGULAMENTUL (CE) nr. 1896/2006 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 12 decembrie 2006 de instituire a unei proceduri europene de somată de plată 3.3

REGULAMENTUL (CE) nr. 861/2007 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 11 iulie 2007 de stabilire a unei proceduri europene cu privire la cererile cu valoare redusă 3.4

REGULAMENTUL (UE) nr. 655/2014 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 15 mai 2014 de instituire a unei proceduri pentru ordonanța asigurătorie europeană de indisponibilizare a conturilor bancare în vederea facilitării recuperării transfrontaliere a datoriilor în materie civilă și comercială3.5 și 13

REGULAMENTUL (CE) nr. 1346/2000 AL CONSILIULUI din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență 4

REGULAMENTUL (CE) nr. 593/2008 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) 5.2

REGULAMENTUL (CE) nr. 864/2007 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (Roma II) 5.3

REGULAMENTUL (CE) nr. 2201/2003 AL CONSILIULUI din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (Bruxelles IIa) 6.1

REGULAMENTUL (UE) nr. 1259/2010 AL CONSILIULUI din 20 decembrie 2010 de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidată în domeniul legii aplicabile divorțului și separării de corp (Roma III) 6.2

REGULAMENTUL (CE) nr. 4/2009 AL CONSILIULUI din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere..... 7

REGULAMENTUL (UE) nr. 650/2012 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor 8

REGULAMENTUL (CE) nr. 1393/2007 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 13 noiembrie 2007 privind notificarea sau comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială (notificarea sau comunicarea actelor) și abrogarea Regulamentului (CE) nr. 1348/2000 al Consiliului 9

REGULAMENTUL (CE) nr. 1206/2001 AL CONSILIULUI din 28 mai 2001 privind cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială 10

DIRECTIVA 2003/8/CE A CONSILIULUI din 27 ianuarie 2003 de îmbunătățire a accesului la justiție în litigiile transfrontaliere prin stabilirea unor norme minime comune privind asistența judiciară acordată în astfel de litigii ... 11.2

DIRECTIVA 2008/52/CE A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială 12.3

DECIZIA 2001/470/CE A CONSILIULUI din 28 mai 2001 de creare a unei Rețele Judiciare Europene în materie civilă și comercială.14.1

DECIZIA NR. 568/2009/CE A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 18 iunie 2009 de modificare a Deciziei 2001/470/CE a Consiliului de creare a unei Rețele Judiciare Europene în materie civilă și comercială.14.1

Declinarea responsabilității: Niciun element din prezentul ghid nu trebuie considerat ca înlocuind sau substituind o trimitere directă la instrumentele descrise și se declină răspunderea pentru orice eroare sau afirmație din prezentul ghid care conduce la orice pierdere sau prejudiciu suferit de utilizatorii ghidului.

***Europe Direct este un serviciu destinat să vă ajute să găsiți răspunsuri
la întrebările pe care vi le puneți despre Uniunea Europeană.***

Un număr unic gratuit (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Unii operatori de telefonie mobilă nu permit accesul la numerele 00800 sau
pot taxa aceste apeluri.

© Coperta, p. 4, p. 10, p. 24, p. 30, p. 36, p. 50, p. 62, p. 70, p. 84, p. 90, p. 94, p. 98, p. 102, p. 110: © Thinkstock

ISBN 978-92-79-39714-1

doi:10.2838/27401

© Uniunea Europeană, 2014

Reproducerea textului este autorizată cu condiția menționării sursei.

Printed in Belgium

TIPĂRIT PE HÂRTIE ÎNĂLBITĂ FĂRĂ CLOR ELEMENTAR (ECF)

Adresă de contact

Comisia Europeană
Direcția Generală Justiție
Rețeaua Judiciară Europeană
în materie civilă și comercială
just-ejn-civil@ec.europa.eu
<http://ec.europa.eu/justice/civil>

Oficiul pentru Publicații

Rețeaua Judiciară Europeană
în materie civilă și comercială

